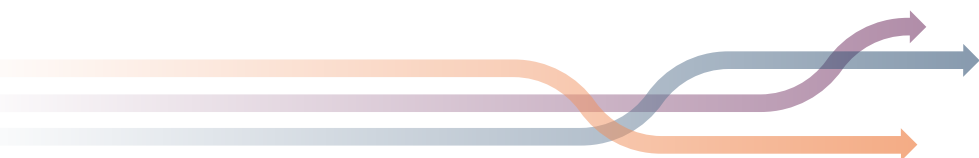

DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE

Beleidsbarometer 2009

Groepssectorfoto

Groepssectorfoto

Beleidsbarometer 2009

DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE

COLOFON

Samenstelling

Vlaamse overheid
Departement Werk en Sociale Economie
Koning Albert II-laan 35 bus 20
1030 Brussel
02 553 40 60
werkgelegenheid@vlaanderen.be
www.werk.be

Verantwoordelijke uitgever

Dirk Vanderpoorten
Secretaris-generaal

Depotnummer

D/2009/3241/357

Lay-out

Perplex | Aalst

Druk

Arte-Print, Brussel

Uitgave

September 2009

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
0 Inleiding	7
1 Impact van de economische crisis op sectoren	9
1.1. Groei- en krimpsectoren	9
1.2. Herstructureringen	11
1.3. Economische werkloosheid	12
1.4. In- en uitstroom uit de werkloosheid	13
2 Demografische druk op sectoren	17
2.1. Aandeel 50-plussers en jong/oud-ratio	17
2.2. Uittredeleeftijd en -stelsels	20
3 Kwaliteit van het werk	23
4 Vacaturemarkt	27
4.1. Kwantitatieve ontwikkelingen	27
4.2. Kwalificatievereisten in (knelpunt)vacatures	29
4.3. Kansen voor 50-plussers, allochtonen en arbeidsgehandicapten	31
5 Versterken van competenties in en door bedrijven	35
5.1. Competentieversterking van leerlingen	35
5.1.1. Werkervaringsplaatsen voor jongeren in het stelsel van leren en werken	36
5.1.1.1. Leertijd	36
5.1.1.2. Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs	39
5.1.2. Leerlingenstages in het voltijds secundair onderwijs	41
5.2. Competentieversterking van werknemers	43
5.3. Competentieversterking van werkzoekenden	45
5.3.1. Opleidingsstages binnen finaliteitsopleidingen	45
5.3.2. Individuele beroepsopleiding in de onderneming	46
6 Jobmobiliteit	49
6.1. In- en uitstroomgraad	49
6.2. Instroom uit werk	52
Bijlagen	55
Bibliografie	79

Voorwoord

Deze publicatie is de eerste uitgave van de Beleidsbarometer, een nieuwe reeks waarin het departement Werk en Sociale Economie jaarlijks één beleidsthema uitgebreid belicht. Wij willen daarmee op basis van onze cijfermatige analyse trends, tendensen en uitdagingen bundelen en zo de vinger aan de pols houden van de Vlaamse arbeidsmarkt.

Sectoren spelen een steeds belangrijker rol in het werkgelegenheidsbeleid. Via de sectorconvenants (protocollen tussen de Vlaamse Regering en sectoren) engageren de sectorale sociale partners zich om de prioriteiten van het arbeidsmarktbeleid mee gestalte te geven. Op die manier kan het sectorale beleid versterkend werken ten aanzien van het Vlaamse arbeidsmarktbeleid.

In 2001 werd de eerste generatie sectorconvenants afgesloten in het kader van het Vlaams Werkgelegenheidsakkoord 2001-2002. De bestaande samenwerking van de Vlaamse Regering met de sectoren d.m.v. sectorconvenants werd later telkens verlengd en uitgebreid op basis van de volgende Werkgelegenheidsakkoorden. Anno 2008 was het vooral de Competentieagenda die inspirerend werkte voor de invulling van de sectorconvenants. Via de acties uit de lopende sectorconvenants trachten de sectoren meer mensen aan het werk te krijgen en houden en elk talent te (h)erkennen, ontwikkelen en benutten.

Vlaanderen staat momenteel op een kruispunt. De wereldwijde financiële en economische crisis heeft de focus van onze economie en het werkgelegenheidsbeleid danig veranderd en zal ons de komende jaren voor een aantal uiterst belangrijke uitdagingen plaatsen. Maar naast die acute problemen mogen we ook de structurele tekorten van onze Vlaamse arbeidsmarkt niet uit het oog verliezen. Zo moeten we onder andere ook de knelpuntberoepen, de vergrijzing en de preciaire positie van kansengroepen op onze arbeidsmarkt blijven aanpakken. Werkgevers en in het bijzonder KMO's hebben hierbij nood aan ondersteuning.

De Vlaamse Regering heeft in het regeerakkoord het engagement genomen om enerzijds de gevolgen van de economische crisis verder aan te pakken en anderzijds Vlaanderen sterker te maken: economisch performant en innovatief, met aandacht voor ecologie en duurzaamheid, warm, solidair en open voor de internationale samenleving. Het Vlaamse beleid moet een belangrijke bijdrage leveren aan de verdere uitbouw van een innovatief, sociaal en open Vlaanderen. Er rust ook een belangrijke verantwoordelijkheid bij de sociale partners.

Met deze groepssectorfoto willen we sectoren en sociale partners een zicht geven op de realiteit in hun sector en op hun positie ten opzichte van het Vlaamse gemiddelde en andere sectoren. De groepssectorfoto kan door alle betrokkenen gebruikt worden als steunpunt én hefboom om in overleg en vanuit een sectorale invalshoek een strategisch beleid te ontwikkelen als antwoord op de huidige en toekomstige uitdagingen van de arbeidsmarkt.

Onze bijzondere dank gaat hierbij uit naar de VDAB, Syntra-Vlaanderen, Steunpunt Werk en Sociale Economie en het departement Onderwijs en Vorming die een belangrijke bijdrage hebben geleverd bij het verzamelen van het gepresenteerde cijfermateriaal. We hopen dat deze groepssectorfoto meteen ook de inspiratiebron zal zijn voor de voorbereiding van de volgende generatie sectorconvenants.

Dirk VANDERPOORTEN
Secretaris-generaal, departement Werk en Sociale Economie

Inleiding

Momenteel heeft de Vlaamse Regering met 28 verschillende sectoren een sectorconvenant afgesloten¹. Mede hierdoor werken het beleid en de sectorale sociale partners samen aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, het bevorderen van een leven lang leren en het verhogen van diversiteit op de arbeidsmarkt.

Om deze samenwerking gestalte te geven en tot concrete engagementen en acties te komen, is het aangewezen om een duidelijk zicht te hebben op de sectorale arbeidsmarkten. Sinds 2008 biedt het Departement Werk en Sociale Economie individuele sectorfoto's aan van sectoren met een convenant. Deze sectorfoto's zijn cijfermatige analyses die een portret van de individuele sectoren schetsen. Met de groepssectorfoto willen we een overkoepelend sectoraal vergelijkend beeld brengen. We tonen aan hoe de sectoren zich tot elkaar verhouden en enerzijds van elkaar verschillen, maar anderzijds ook voor gelijkaardige uitdagingen staan. De resultaten van de intersectorale analyse worden ook telkens afgewogen tegenover een gemiddelde voor alle sectoren samen.

In het **eerste hoofdstuk** onderzoeken we de impact van de crisis op de sectoren aan de hand van het (bij het ter perse gaan) meest recent beschikbare cijfermateriaal over de collectieve ontslagen, de tijdelijke werkloosheid en de werkloosheid in het algemeen.

In het **tweede hoofdstuk** bekijken we in welke mate de sectoren geconfronteerd worden met de vergrijzing van hun werknemers. In dit hoofdstuk wordt het aandeel werknemers van 50 jaar of ouder in de sectoren geanalyseerd, alsook de verhouding tussen het aantal werknemers van 18 jaar tot en met 29 jaar en het aantal werknemers van 50 jaar of ouder (jong/oud-ratio). Ook de gemiddelde uittredeleeftijd en het gebruik van uittredestelsels door 50-plussers worden van naderbij bekeken.

Het **derde hoofdstuk** behandelt de kwaliteit van het werk en het welzijn op het werk aan de hand van de werkbaarheidsmonitor van de Stichting Innovatie en Arbeid.

In het **vierde hoofdstuk** staat de vacaturemarkt centraal. Het aantal vacatures geeft een beeld van de openstaande vraag naar arbeidskrachten. Eerst komen de recente ontwikkelingen op de vacaturemarkt aan bod. Daarna bekijken we welke kwalificatievereisten – op het vlak van scholing en werkervaring – in de vacatures gesteld worden, alsook het knelpuntkarakter van de vacatures. Verder gaan we ook dieper in op de kansen van werkzoekende 50-plussers, allochtonen en arbeidsgehandicapten om geplaatst te worden op de vacatures van de diverse sectoren.

Het **vijfde hoofdstuk** is uitgewerkt rond de competentieversterking van leerlingen, werknemers en werkzoekenden in en door bedrijven. In het eerste deel rapporteren we over de werkervaringsplaatsen in het stelsel van leren en werken en de leerlingenstages in het voltijds secundair onderwijs. In het tweede deel komen de opleidingen voor werknemers aan bod, in het bijzonder het aandeel bedrijven dat formele opleidingen organiseerde en het aandeel in het totaal aantal werknemers dat een opleiding volgde. In het derde deel analyseren we twee specifieke opleidingsformules voor werkzoekenden, meer bepaald de opleidingsstages binnen finaliteitsopleidingen en de individuele beroepsopleiding in de onderneming (IBO).

In het **laatste hoofdstuk** bekijken we tenslotte het werknemersverloop in de sectoren en hoe mobiel werknemers zijn gedurende hun loopbaan.

¹ Zie bijlage 0.1 voor een overzicht van alle sectoren met een convenant, en welke activiteiten onder deze verschillende sectoren vallen. Een overzicht van de omvang van tewerkstelling en de belangrijkste kenmerken van de loontrekkenden per sectorconvenant (geslacht, leeftijd, statuut en arbeidsregime) worden aangeboden in bijlage 0.2.

Bij deze publicatie hoort ook een gedetailleerde rapportering. De meer uitgebreide en gedetailleerde tabellen zijn in de bijlagen opgenomen. Voor de bespreking worden de belangrijkste cijfers hernoemen in kleinere tabellen of figuren in de tekst. De cijfergegevens die in deze publicatie worden besproken, evenals de groepssectorfoto en de individuele sectorfoto's, zijn tevens beschikbaar via de website www.werk.be.

Hebt u ondanks alles toch nog vragen, dan zullen we deze in de mate van het mogelijke beantwoorden. U kunt uw vragen betreffende dit onderwerp richten aan monitoring@wse.vlaanderen.be.

Impact van de economische crisis op sectoren

In de tweede helft van 2008 werd Vlaanderen, net als de rest van de wereld, getroffen door de zwaarste economische crisis sinds WO II. De economische activiteit kelderde aan een ongezien tempo en voor 2009 verwacht men een daling van het Bruto Nationaal Product met -3,8%. Deze uitzonderlijke omstandigheden maken het bijzonder moeilijk om te voorspellen hoe lang deze crisis zal duren, en hoe ernstig de gevolgen zullen zijn. Enkele algemene voorspellingen kunnen echter wel gedaan worden en worden ook bevestigd door de eerste cijfers. Zo verwacht men dat er in Vlaanderen tot 100.000 jobs verloren kunnen gaan in de periode 2009-2010 en dat de werkloosheidsgraad kan stijgen tot boven de 10%. Wat de precieze impact van de financieel-economische crisis op de verschillende sectoren zal zijn is echter moeilijk in te schatten.

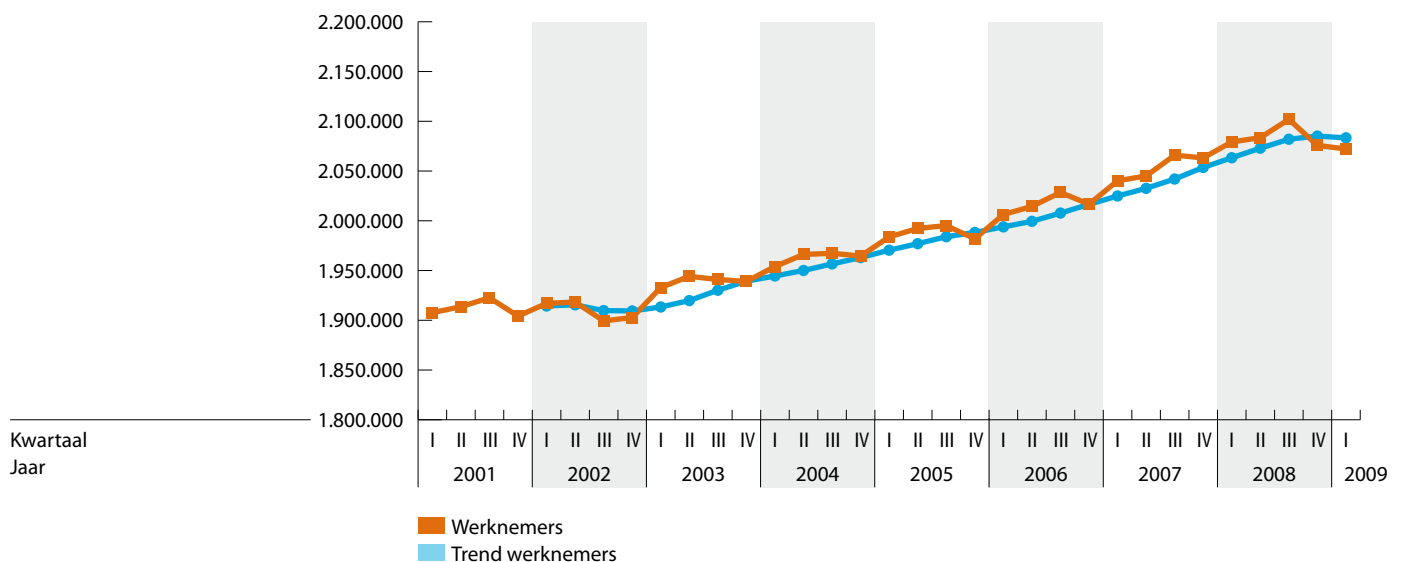
In dit hoofdstuk brengen we een aantal cijfers bij elkaar die tonen hoe de sectoren de eerste crisismaanden verteerd hebben, maar eerst bekijken we de evolutie van de Vlaamse werkgelegenheid tussen 2003 en 2008. Vervolgens onderzoeken we de impact van de crisis op de sectoren aan de hand van het meest recent beschikbare cijfermateriaal over de collectieve ontslagen, de tijdelijke werkloosheid en de werkloosheid in het algemeen.

1.1. Groei- en krimpsectoren

Grafiek 1.1 toont de evolutie van de Vlaamse werkgelegenheid in de periode tussen de vorige economische crisis (het uiteenspatten van de internetzeepbel in 2001) en de huidige crisis. In deze periode steeg het aantal Vlaamse loontrekkenden van 1.914.000 naar 2.084.000 personen, een toename met +8,8%. Hoewel de economische groei tijdens de vorige economische crisis slechts één kwartaal onder nul dook (-0,8% in het vierde kwartaal van 2001), toont de grafiek hoe de werkgelegenheid aanvankelijk stagneerde om uiteindelijk pas in 2003 opnieuw te groeien. Vanaf het vierde kwartaal van 2008 ging de Vlaamse werkgelegenheid voor het eerst sinds lang opnieuw achteruit. Ten gevolge van de huidige economische crisis kromp de Belgische economie in de eerste helft van 2009 met meer dan 3%. De eerste positieve cijfers worden ten vroegste op

Grafiek 1.1: Evolutie van het aantal Vlaamse werknemers (1ste kwartaal 2001 – 1ste kwartaal 2009)

Bron: RSZ (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Opmerking: Voor 2005 konden de 'uitzendsector' en de sector 'buurtwerk & dienstencheques' niet van elkaar onderscheiden worden, daar zij onder één paritair comité (PC 322) vielen. Om de evolutie van deze sectoren toch weer te geven werden de beide sectoren in bovenstaande grafiek samengeteld. De 'social profit' omvat ook een deel van de publieke sector. De evolutie zoals in deze grafiek weergegeven omvat echter enkel het private deel van de sector.

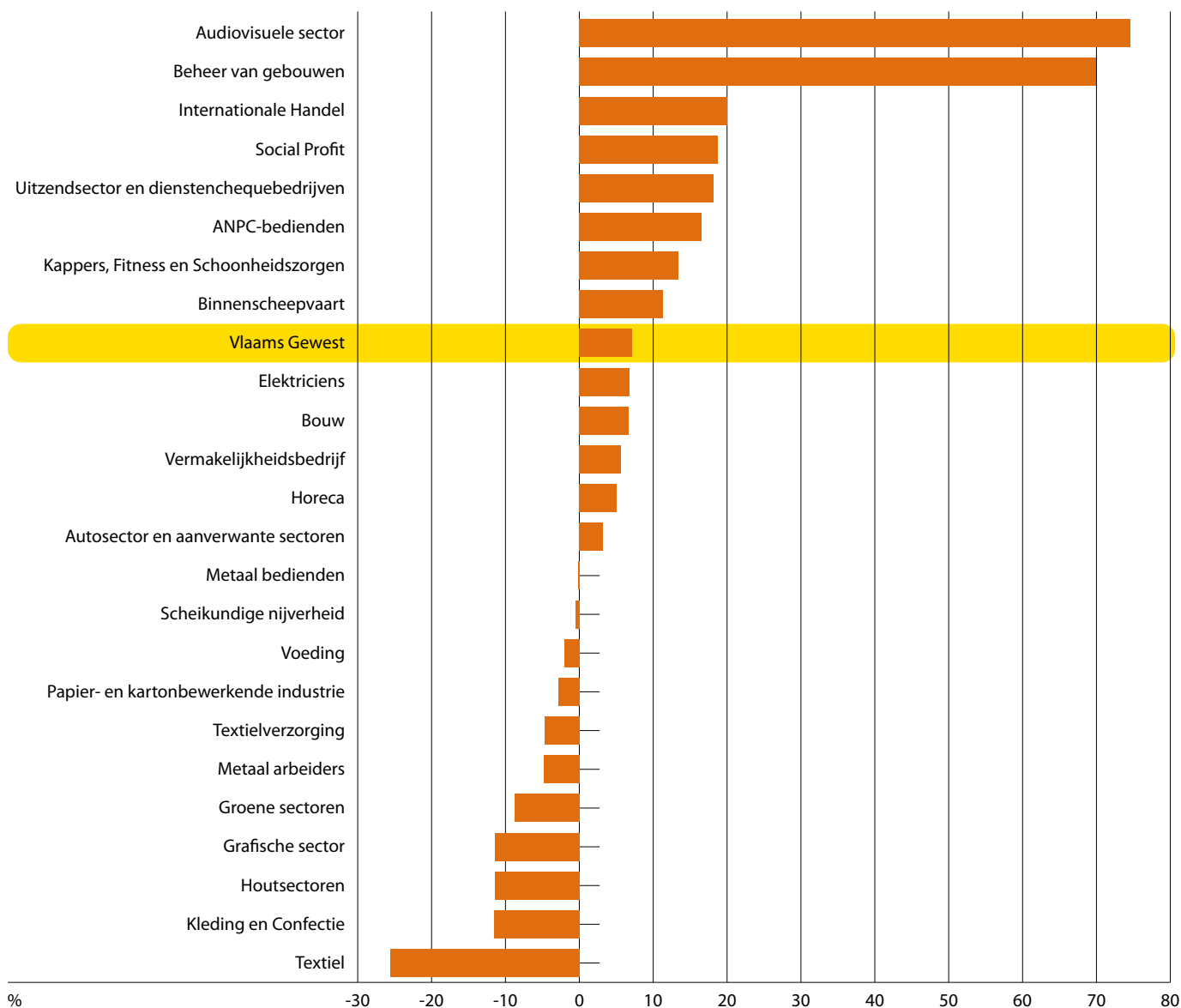
het einde van 2009 verwacht. De huidige economische situatie is dus veel ernstiger dan in 2001, en de gevolgen voor de Vlaamse werkgelegenheid kunnen ook heel wat zwaarder zijn. Naar alle waarschijnlijkheid zal het dal dit keer heel wat dieper zijn dan in 2001, en zal het langer duren vooraleer de arbeidsmarkt zich herstelt.

Grafiek 1.2 toont hoe de verschillende sectoren in Vlaanderen evolueerden in de economisch gunstige periode van 2003 tot 2008. De grafiek geeft weer hoe de Vlaamse arbeidsmarkt zich steeds meer naar de commerciële en publieke diensten oriënteert, ten koste van de industrie. Onderaan de grafiek bevinden zich een tiental sectoren waar de werkgelegenheid tussen 2003 en 2008, ongeacht de gunstige conjunctuur, achteruit gegaan is. Zeven van die tien sectoren zijn industriële sectoren. Vooral de 'textielsector' ging sterk achteruit, maar ook in de sector 'kleding en confectie', de 'houtsectoren' en in de 'grafische sector' gingen vele jobs verloren.

Bovenaan de grafiek vinden we twee sectoren waar de werkgelegenheid sinds 2003 met meer dan 70% gestegen is. De sterke groei van de 'audiovisuele sector' en de sector 'beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden' is een eerder kunstmatig gevolg van de indeling van de sectoren volgens paritair comité. Het PC 227 van de 'audiovisuele sector' is een relatief jong PC. Voor de oprichting van dit PC behoorden de meeste werknemers van de 'audiovisuele sector' tot het 'ANPCB' (PC 218). In de periode 2003-2008 hebben heel wat audiovisuele bedrijven

Grafiek 1.2: Evolutie van het aantal werknemers tussen 2003 en 2008

Bron: RSZ DMFA (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

hun werknemers 'verhuisd' van PC 218 naar PC 227. Dit maakt het moeilijk om in te schatten hoe de werkgelegenheid in de 'audiovisuele sector' werkelijk geëvolueerd is. Het paritaire comité 323, dat vandaag instaat voor de sector 'beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden', vertegenwoordigde vóór 2004 enkel de beheerders van gebouwen. Later werden hier de dienstboden en de vastgoedmakelaars aan toegevoegd, waardoor de tewerkstelling binnen dit paritair comité spectaculair toenam. Ook deze werkgelegenheidstoename is dus kunstmatig.

Bij de overige groeisectoren vinden we ondermeer de sector 'internationale handel, vervoer en logistiek', de 'uitzendsector', de 'social profit' en het 'Aanvullend Nationaal Paritair Comité voor Bedienden' (ondanks het 'verlies' van werknemers aan de audiovisuele sector). Deze groeisectoren hebben hun groei enerzijds aan de gunstige conjunctuur te danken en anderzijds aan de verschuiving van de Vlaamse economie naar de diensten, weg van de industrie. Ook in tijden van crisis blijven heel wat bedrijven en particulieren beroep doen op allerlei diensten (informatica, gezondheidszorg, dienstencheques, etc.), omdat men deze diensten noodzakelijk acht of omdat ze besparend kunnen werken. Deze dienstensectoren voelen de crisis ook, maar de terugval is hier vaak minder fors dan in sommige industriële sectoren.

Ook conjunctuurgevoelige sectoren als de 'bouwsector' en de 'horeca' kenden in de periode 2003-2008 een tewerkstellingsgroei. De tewerkstelling in deze sectoren evolueert ongeveer op hetzelfde ritme als de economische activiteit, met een toename van de tewerkstelling bij hoogconjunctuur en een afname bij laagconjunctuur. Een plotse en ernstige economische crisis kan in dergelijke conjunctuurgevoelige sectoren leiden tot grootschalig jobverlies. In de 'horeca' en de 'bouwsector' is het aantal faillissementen in de eerste helft van 2009 alvast sterk toegenomen. Eens de economie opnieuw aantrekt zal de tewerkstelling in deze sectoren vermoedelijk langzaam weer herstellen.

Voor de sectoren die het reeds vóór de economische crisis moeilijk hadden, vormt de crisis een ernstige bedreiging. Sectoren als de 'textielsector', 'kleding en confectie' en de 'houtsectoren' kampten voordien al met faillissementen, herstructureringen en delokalisatie van productiefaciliteiten. De economische crisis dreigt deze evolutie nu nog te versnellen. In tegenstelling tot de andere sectoren lijkt het eerder onwaarschijnlijk dat de schade die nu aangericht wordt, hersteld zal worden eens de economie zich herstelt. Een groot deel van het jobverlies in de 'krimpsectoren' kan permanent zijn.

1.2. Herstructureringen

Opmerking: Men spreekt van collectief ontslag wanneer:

- minstens 10% van de werknemers ontslagen wordt, in een bedrijf met ≥ 100 werknemers.
- minstens 10 werknemers ontslagen worden, in een bedrijf met 21-99 werknemers.
- minstens 6 werknemers ontslagen worden, in een bedrijf met 12-20 werknemers.
- minstens de helft van de werknemers ontslagen wordt, in een bedrijf met < 12 werknemers.

De economische crisis barstte in het najaar van 2008 in volle hevigheid los, maar had aanvankelijk een vrij beperkt effect op de Vlaamse arbeidsmarkt. Pas in het eerste kwartaal van 2009 werd de crisis goed voelbaar op de arbeidsmarkt. Niet minder dan 1.400 bedrijven gingen failliet, waarvan 500 bedrijven met personeel. Dit is een toename met niet minder dan +40% op jaarbasis. Deze faillissementen kostten aan 3.800 werknemers hun baan. Heel wat andere bedrijven wisten door middel van grondige herstructureringen het faillissement te vermijden, maar dienden heel wat werknemers te laten afvloeien.

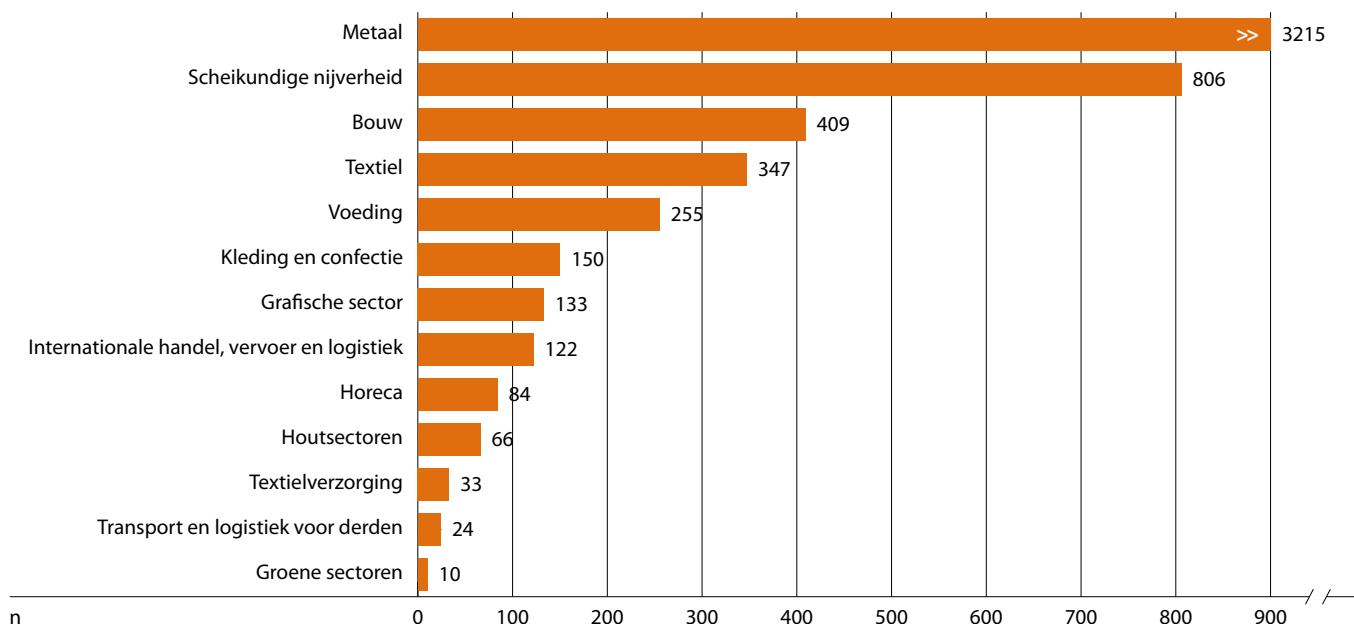
In het eerste kwartaal van 2009 hebben de Vlaamse werkgevers het collectief ontslag aangekondigd voor meer dan 7.000 werknemers¹⁾. Grafiek 1.3 toont dat bijna de helft van alle collectieve ontslagen viel in de 'metaalsector', en ook in de 'scheikundige nijverheid', de 'bouwsector', de 'textiel' en de 'voeding' vielen vele honderden collectieve ontslagen.

Wanneer een bedrijf slechts een beperkt aandeel van haar werknemers ontslaat of de ontslagen spreidt over een zekere periode, valt dit niet onder collectief ontslag. Ook ontslagen in kleine bedrijven worden hier niet meegeteld, wat het geringe aantal collectieve ontslagen in sectoren als de 'horeca', de 'textielverzorging' en de 'groene sectoren' verklaart. De 7.000 collectieve ontslagen vormen maar een deel van de tol die de economische crisis in het eerste kwartaal van 2009 geëist heeft. Het werkelijke jobverlies ten gevolge van de economische crisis is dus ruim groter.

1 Het betreft werknemers waarvan de werkgever het collectief ontslag heeft aangekondigd, maar nog niet heeft uitgevoerd. Bij deze 7.099 werknemers zitten een groot deel van de 3.800 werknemers die getroffen werden door het faillissement van hun werkgever, maar niet allemaal.

Grafiek 1.3: Werknemers bedreigd door collectief ontslag (Vlaams Gewest, 1ste kwartaal 2009)

Bron: VDAB (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

1.3. Economische werkloosheid

Sectoren die ten gevolge van de economische crisis te kampen hebben met een sterk terugvallende vraag naar hun producten (of diensten) kunnen voor hun arbeiders gebruik maken van het systeem van tijdelijke werkloosheid om economische redenen². De realiteit van een sector laat dit echter niet altijd toe, bijvoorbeeld wanneer een sector weinig arbeiders tewerkstelt, of wanneer de conjunctuur niet de vraag, maar wel de prijzen aantast.

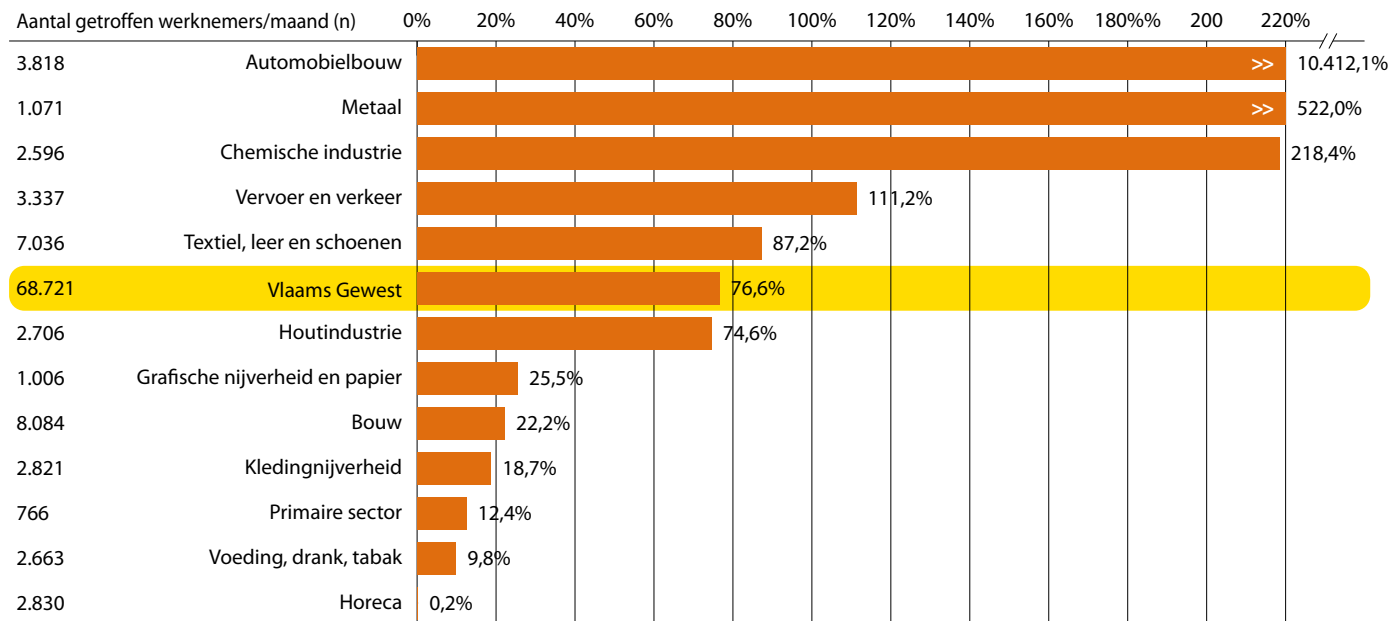
Tijdelijke werkloosheid wordt voornamelijk gebruikt in industriële sectoren waar veel grote bedrijven actief zijn. In grote bedrijven waar veel werknemers gelijkaardig werk verrichten is het immers eenvoudiger om bepaalde werknemers een aantal dagen tijdelijk werkloos te maken. Naarmate de crisis verergert kan een werkgever besluiten om zijn werknemers langer tijdelijk werkloos te maken. Om de precieze impact van de crisis te becijferen gebruiken we daarom de evolutie van het aantal dagen economische werkloosheid, in plaats van het aantal personen. In het vierde kwartaal van 2008 waren de getroffen werknemers gemiddeld 6,2 dagen per maand tijdelijk werkloos om economische redenen. Doordat de tijdelijke werkloosheid gewoonlijk maar enkele dagen duurt, en zelden ruim op voorhand aangekondigd wordt, is het in de praktijk erg moeilijk om deze werknemers op te vangen of bijvoorbeeld een opleiding aan te bieden.

Grafiek 1.4 toont de evolutie van de economische werkloosheid (in dagen, niet in personen) tussen het vierde kwartaal van 2007 en het vierde kwartaal van 2008. De verschillen tussen de sectoren zijn overduidelijk. In de 'metaalsector' is de economische werkloosheid vervijfvoudigd, en ook in de 'chemische industrie', de 'transportsector' en de 'textielsector' was er een forse toename van de economische werkloosheid. De eerder gematigde toename in de 'bouwsector' is te wijten aan het feit dat de economische werkloosheid in deze sector ook voor de crisis op een bijzonder hoog peil stond. In het 4de kwartaal van 2007 draaide de 'automobilbouw' op volle toeren en was er uitzonderlijk weinig economische werkloosheid, wat de toename in het vierde kwartaal van 2008 bijzonder spectaculair maakt.

² In het kader van de crisismaatregelen werd besloten om tijdelijke werkloosheid ook voor bedienden toe te laten, van 25 juni 2009 tot 31 december 2009 (kan verlengd worden tot eind 2010). Deze cijfers dateren echter nog van vóór deze maatregel en bevatten dus geen bedienden.

Grafiek 1.4: Evolutie van het aantal dagen economische werkloosheid op jaarbasis (Vlaams Gewest, 4de kwartaal 2007-2008)

Bron: RVA (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

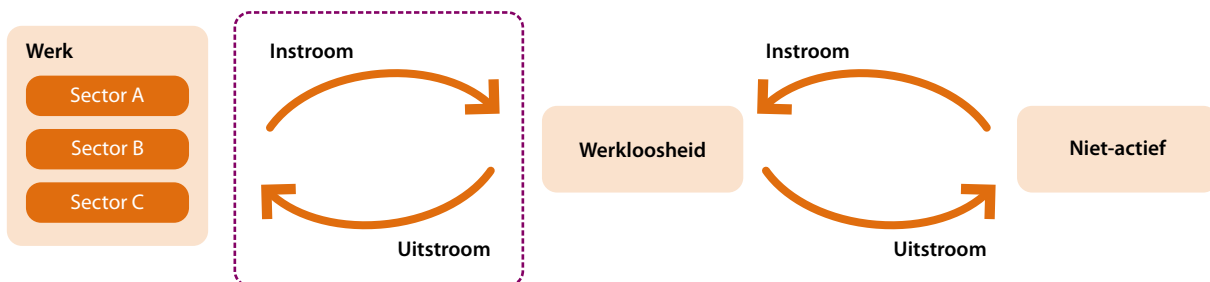

1.4. In- en uitstroom uit de werkloosheid

De economische crisis leidt tot heel wat jobverlies (zie 1.1), maar er zijn nauwelijks cijfers beschikbaar die het totale jobverlies in kaart kunnen brengen. Zo ontbreken in de cijfers over de herstructurerings (zie 1.2) de individuele ontslagen. Vele bedrijven hebben omwille van de economische crisis enkele werknemers moeten ontslaan, maar zij vallen niet onder de regels van het collectief ontslag. Om toch het volledige jobverlies te becijferen kijken we naar de toename van de totale werkloosheid. Elke maand schrijven vele duizenden mensen zich in bij de VDAB als niet-werkende werkzoekende. Deze groep is natuurlijk veel te ruim, want zij omvat ook mensen die voordien helemaal niet aan het werk waren (studenten, langdurig zieken, inactieven,...). Daarom kijken we uitsluitend naar de mensen die de werkloosheid instromen **vanuit werk** (zie schema).

Ook deze instroom (in de werkloosheid) vanuit werk omvat meer dan enkel de mensen die hun job verloren omwille van de crisis. Er zijn ook mensen bij die zelf ontslag namen, wiens tijdelijk contract afliep,... We mogen er echter van uit gaan dat deze laatste groep relatief stabiel blijft doorheen de tijd. Een toename van de instroom vanuit werk mogen we dan ook toeschrijven aan een toename van het jobverlies ten gevolge van de crisis.

Schema: Instroom in en uitstroom uit de werkloosheid

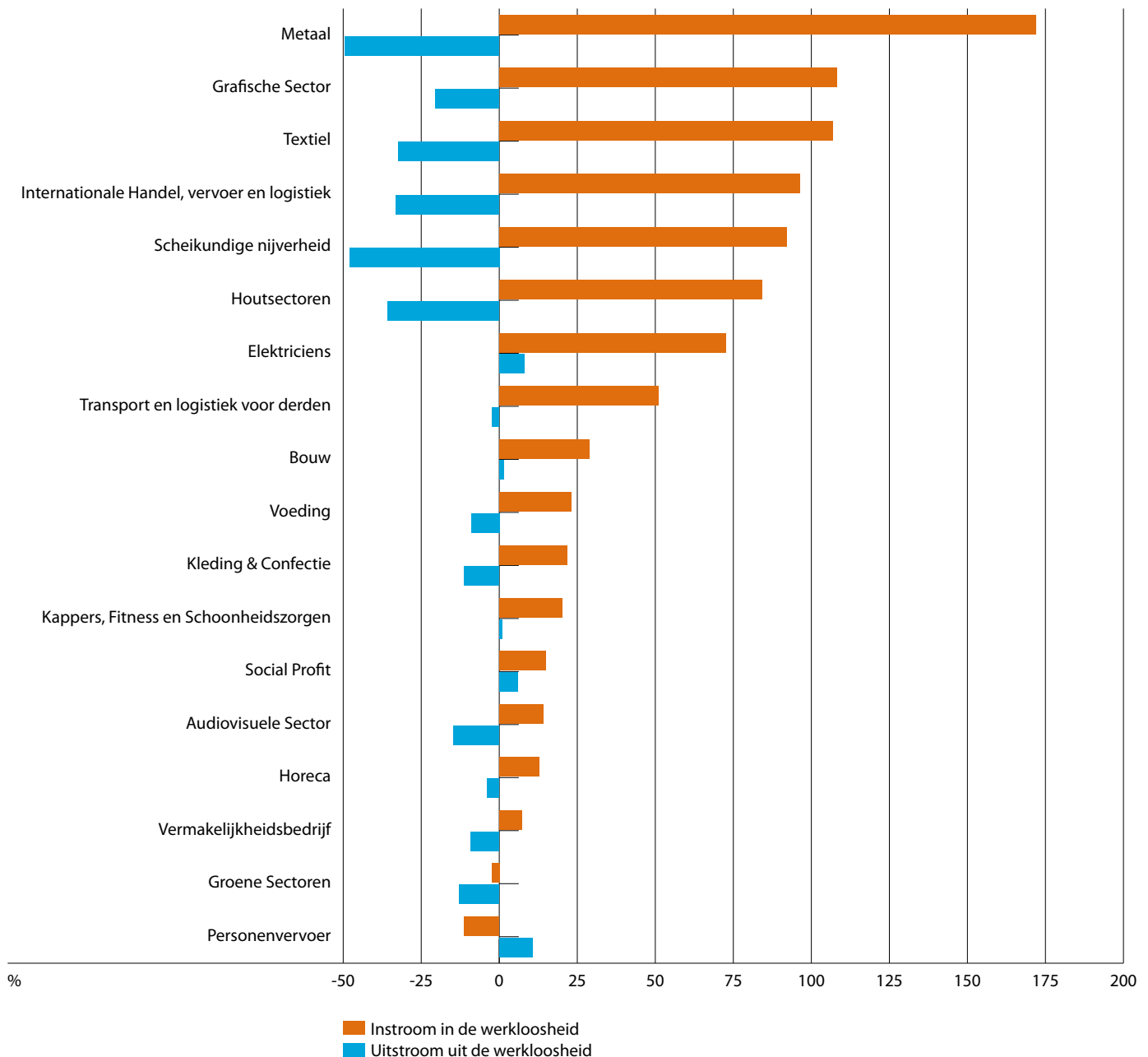

Om het beeld compleet te maken, bekijken we ook de omgekeerde beweging: de uitstroom uit de werkloosheid naar werk. Hieronder gaan we na hoe deze twee bewegingen zich in de verschillende sectoren tot elkaar verhouden. Wordt een sector voornamelijk getroffen door een toename van het jobverlies of zijn het voornamelijk de aanwervingen (de uitstroom) die uitblijven (zie ook hoofdstuk 4: vacaturemarkt)? We vergelijken telkens de evolutie tussen de eerste helft van 2009 en de eerste helft van 2008 (de periode voor de crisis).

Door de instroom in de werkloosheid vanuit werk nader te bekijken kunnen we het verloop van de economische crisis volgen. De instroom vanuit werk bleef lange tijd vrij stabiel rond 18.000 nieuwe werkzoekenden per maand. Na het uitbreken van de economische crisis steeg de maandelijkse instroom vanuit werk tot 21.500 personen per maand in het 1ste kwartaal van 2009, een toename met +24% op jaarbasis. Dit was ook de periode waarin het aantal faillissementen en herstructureringen piekte (zie boven). Het 1ste kwartaal van 2009 lijkt voorlopig het dieptepunt

Grafiek 1.5: Evolutie van de in- en uitstroom in de werkloosheid (Vlaams Gewest, 1ste semester 2008 – 1ste semester 2009)

Bron: VDAB (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

van de crisis te zijn geweest, want in het 2de kwartaal van 2009 daalde de instroom vanuit werk opnieuw naar 16.500 personen per maand, een toename van 'slechts' +7,5% op jaarbasis.

Veel van de nieuw ingestroomde werkzoekenden waren afkomstig uit de industrie. De instroom in de werkloosheid nam in vrijwel alle sectoren toe, maar in sommige industriële sectoren is de instroom meer dan verdubbeld. Vooral in de 'metaalsector' en de 'textielsector' doet zich erg veel jobverlies voor, maar ook de 'grafische industrie', de 'chemische nijverheid', de 'houtsector' en de sector 'internationale handel, vervoer en logistiek' bleven niet gespaard.

Waar de instroom in de werkloosheid een plotse en sterke piek kende in het eerste kwartaal van 2009, kende de uitstroom uit de werkloosheid een veel geleidelijker verloop. Het aantal werkzoekenden dat maandelijks aan de slag kan, daalt al geruime tijd. In het tweede kwartaal van 2009 gingen er maandelijks gemiddeld zo'n 17.000 werkzoekenden aan het werk, een daling met -6% op jaarbasis. Hoewel de uitstroom naar werk groter was dan de instroom vanuit werk (17.000 ten opzichte van 16.500) daalde de werkloosheid niet. Er is immers ook een sterke instroom uit niet-werk (voornamelijk schoolverlaters) die maakt dat het aantal werkzoekenden blijft toenemen. Het lijkt er op dat de uitstroom naar werk (de aanwervingen) nog een tijdje op een laag peil zal blijven staan, waardoor de nieuwe werkzoekenden mogelijk voor relatief lange tijd werkloos kunnen blijven.

In de sectoren waar de instroom in de werkloosheid het sterkst is toegenomen is ook de uitstroom uit de werkloosheid het sterkst afgenomen. In de 'metaalsector' werden in de eerste helft van 2009 slechts half zoveel werkzoekenden aangenomen als het jaar voordien. Ook in de 'grafische sector', de 'textielsector', de sector 'internationale handel, vervoer en logistiek', de 'scheikundige nijverheid' en de 'houtsectoren' werden er in het begin van 2009 veel minder werkzoekenden aangeworven dan voordien. In de meeste andere sectoren is de uitstroom uit de werkloosheid minder sterk afgenomen en soms zelfs toegenomen. De redenen hiervoor zijn legio: een sector kan weinig conjunctuurgevoelig zijn ('social profit'), er kunnen heel wat knelpuntberoepen zijn die nog steeds ingevuld moeten worden ('elektriciens', 'bouw') of en er zijn opnieuw meer werkzoekenden die reageren op vacatures.

Onderaan de grafiek vinden we de 'groene sectoren', die schijnbaar minder zwaar getroffen worden door de crisis. In de landbouw is het eerste kwartaal van een jaar (= de winter) erg rustig, waardoor er ook op het vlak van personeel weinig verandert. Om de impact van de crisis op de groene sectoren correct in te schatten hebben we jaarcijfers nodig.

De bovenstaande grafiek lijkt te suggereren dat de uitstroom uit de werkloosheid veel minder invloed ondervindt van de crisis dan de instroom in de werkloosheid. Deze twee indicatoren zijn echter niet 100% vergelijkbaar. De uitstroom uit de werkloosheid hangt immers af van het totale aantal werkzoekenden. Immers, veel werkzoekenden = hoge uitstroom (bij economische groei). In het eerste kwartaal van 2008 stond het aantal werkzoekenden nog op een bijzonder laag peil, en was de uitstroom uit de werkloosheid lager dan voordien. De uitstroom is dus niet zo sterk gedaald omdat deze voordien al op een laag peil stond.

Meer weten over de impact van de economische crisis op de sectoren?

Op www.werk.be/c-en-o/cijfers/Crisisbarometer/ kan je het verloop van de crisis op de voet volgen, en vind je ondermeer de cijfers terug die in dit hoofdstuk gebruikt werden.

Demografische druk op sectoren

De Vlaamse arbeidsmarkt zal grote veranderingen ondergaan door de demografische evolutie van de komende jaren. We worden steeds ouder, de babyboomgeneratie, in hoofdzaak geboren in de periode 1955-1965, schuift op in de richting van de pensioengerechtigde leeftijd en het aantal geboortes daalt. De vergrijzing zal er voor zorgen dat verhoudingsgewijs steeds minder mensen actief zullen zijn op de arbeidsmarkt. Voor het eerst zullen er meer mensen zijn die potentieel uit de arbeidsmarkt treden dan er potentiële toetreders zijn. Daarbovenop wordt vastgesteld dat – ondanks de toename van de voorbije jaren – relatief weinig vijftigplussers aan het werk zijn. De gevolgen van de vergrijzing verschillen natuurlijk per sector en bedrijf, maar hoe dan ook zal niemand om de ontgroening en vergrijzing heen kunnen.

Het Generatiepact vond zijn aanleiding in dit demografisch fenomeen. Om de vroegtijdige uitstroom van oudere werknemers te beperken werd gesleuteld aan de leeftijd- en loopbaanvereisten om van brugpensioen te genieten. Het Generatiepact voorziet in een verstrenging van de leeftijd waarop men de mogelijkheid heeft om van brugpensioen te genieten enerzijds en van de minimum anciënniteit die men moet hebben om recht te hebben op brugpensioen anderzijds. Vanaf 2008 kunnen werknemers met brugpensioen gaan als ze de leeftijd van 60 jaar bereikt hebben. Mannen moeten een beroepsverleden van 30 jaar als loontrekkende kunnen bewijzen. Voor vrouwen wordt een beroepsverleden van 26 jaar als loontrekkende vereist. Deze loopbaanvoorwaarde stijgt vanaf 1 januari 2012. Brugpensioen op 58 jaar blijft echter nog steeds mogelijk als een werknemer een 'zwaar beroep' uitoefent en een beroepsverleden van 35 jaar kan aantonen. Verder zijn er echter nog sectoren waar nog mogelijkheden bestaan om voor 58 jaar en zelfs 55 jaar op brugpensioen te gaan, tenminste indien een collectieve overeenkomst op sectoraal of ondernemingsniveau daarin voorziet. In sommige sectoren (bijvoorbeeld metaal en textiel) bepalen collectieve overeenkomsten dat een werknemer met een beroepsverleden van 38 jaar met brugpensioen kan vertrekken vanaf 55 jaar. Vanaf 2011 zal deze brugpensioenleeftijd om de twee jaar met één jaar verhoogd worden^[1].

In dit hoofdstuk wordt eerst het aandeel werknemers van 50 jaar of ouder in de sectorale tewerkstelling van naderbij bekeken. Vervolgens wordt de jong/oud-ratio besproken, meer bepaald het aantal werknemers van 18 tot en met 29 jaar in de sectorale tewerkstelling gedeeld door het aantal werknemers van 50 jaar of ouder. Daarna wordt dieper ingegaan op de gemiddelde uittredeleeftijd en het gebruik van uittredestelsels door 50-plussers.

2.1. Aandeel 50-plussers en jong/oud-ratio

In het tweede kwartaal van 2008 waren in Vlaanderen 443.715 loontrekkende werknemers van 50 jaar en ouder aan de slag. Op een totaal van 2.083.523 loontrekkende werknemers betekent dit dat ruim één vijfde van de loontrekkende bevolking 50-plusser is. Gemiddeld in Vlaanderen staat tegenover elke werkende 50-plusser een jongere werknemer.

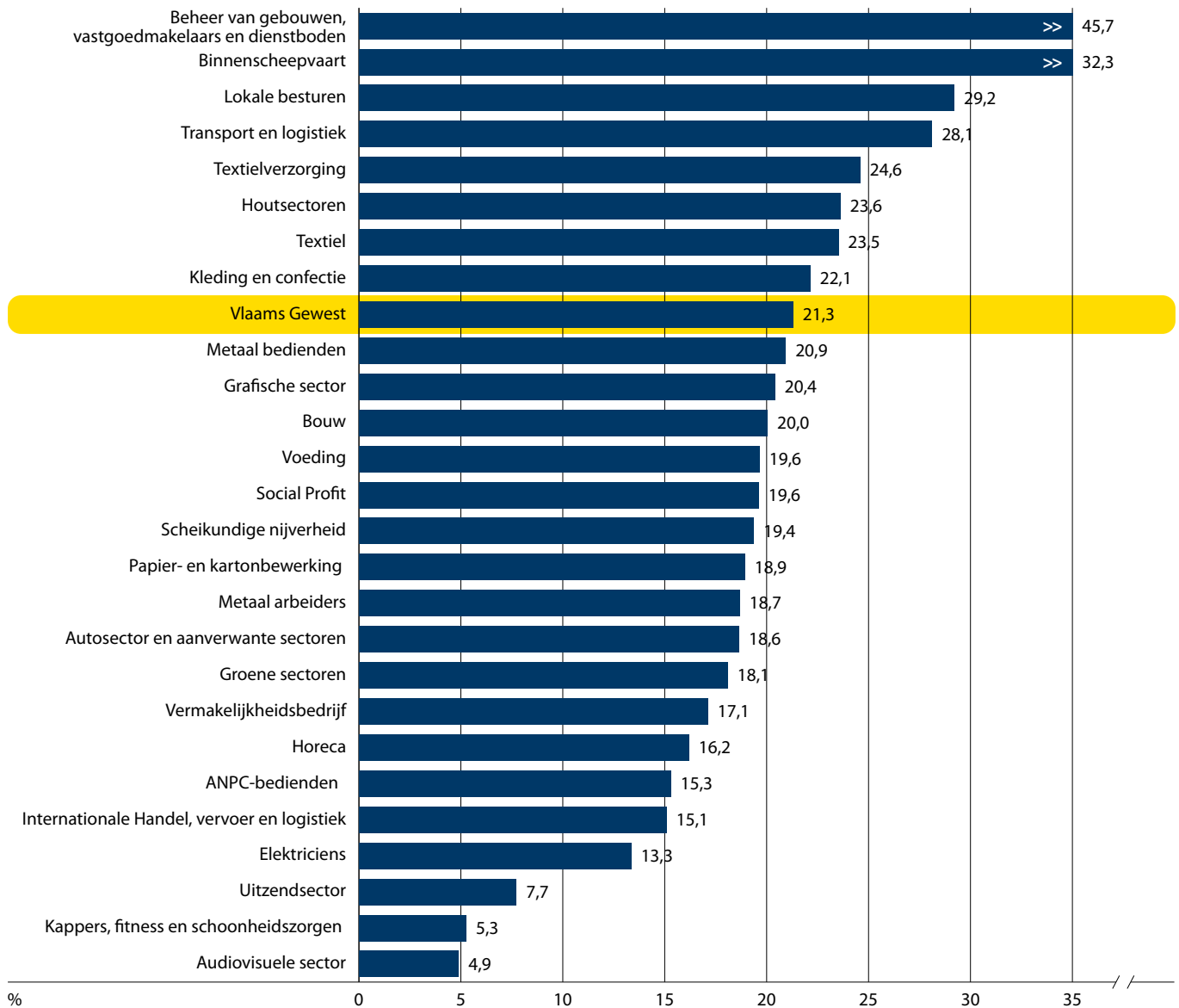
Grafiek 2.1 laat zien dat achter dit Vlaams gemiddelde naargelang de sector een grote variatie schuilt. De sector van 'beheer van gebouwen, dienstboden en vastgoedmakelaars' spant de kroon met 46% 50-plussers, gevolgd door de 'binnenscheepvaart' (32%) en de 'lokale besturen' (29%). In deze sectoren zijn er per jongere resp. 5, 2,5 en 2 oudere werknemers actief (zie grafiek 2.2).

Sectoren die relatief weinig 50-plussers tewerkstellen, zijn de 'audiovisuele sector', de 'kappers, fitness en schoonheidszorgen' en de 'uitzendsector'. Dit zijn sectoren die het vooral van een jongere populatie loontrekkenden moeten hebben: per werknemer van 50 jaar of ouder zijn er resp. 8,5, 11 en 7 jongeren actief.

¹ Sels, L. et al. (2008) *Welke bedrijfstakken kraken onder demografische druk*, WSE-report

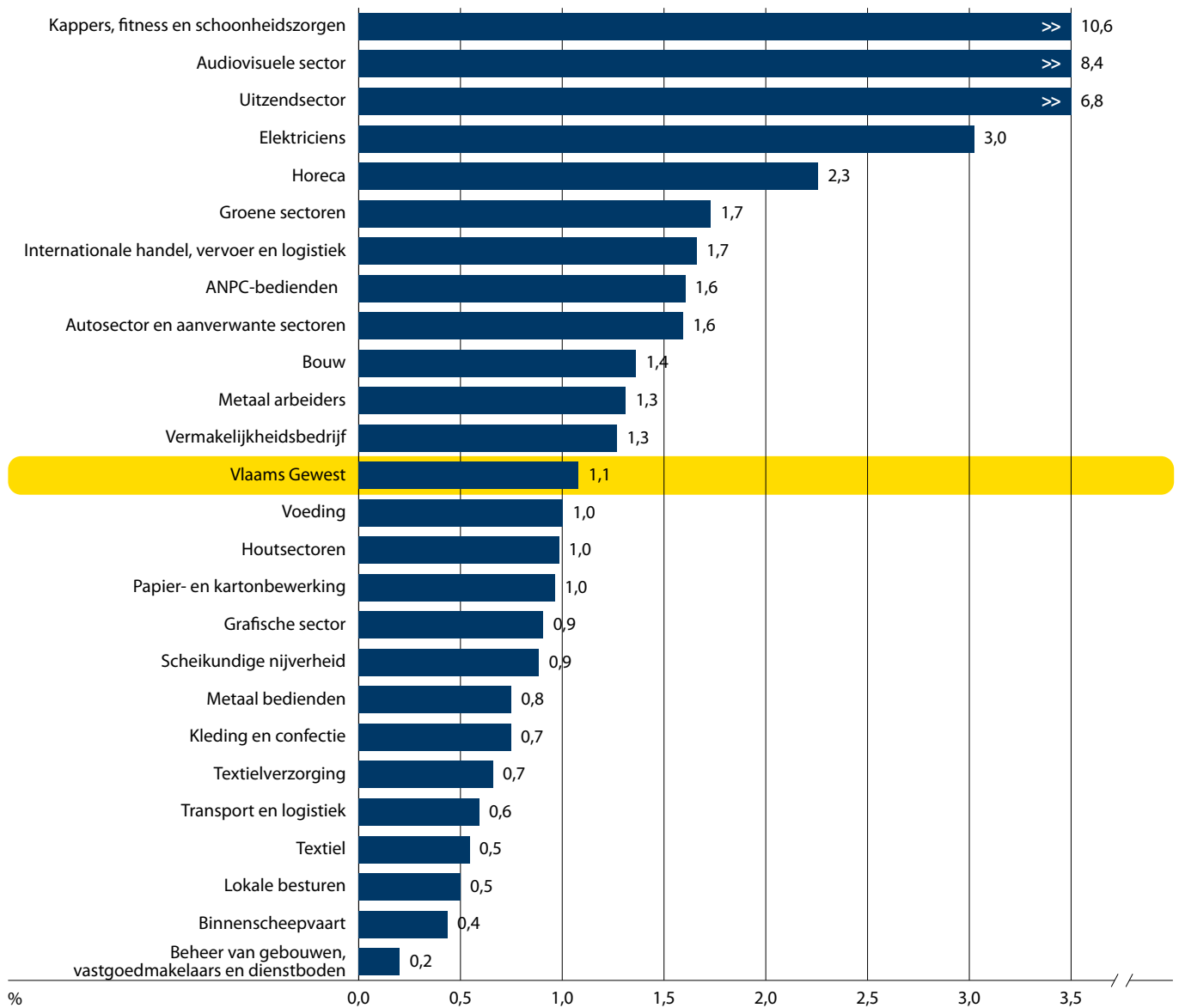
Grafiek 2.1: Aandeel werknemers van 50 jaar of ouder per sector (Vlaams Gewest, 2008)

Bron: RSZ DMFA, situatie op 30/06/2008 (bewerking Departement WSE)

Grafiek 2.2: Jong/oud-ratio⁽¹⁾ per sector (Vlaams Gewest, 2008)

Bron: RSZ DMFA, situatie op 30/06/2008 (bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

1 bij wijze van voorbeeld: een ratio van 1 geeft weer dat tegenover elke werkende 50-plusser een werkende jongere staat. Een ratio van 2 geeft weer dat er per werknemer van 50 jaar of ouder twee jongeren actief zijn als werknemer in de sector; een ratio van 0,5 dat er per jongere twee oudere werknemers actief zijn in de sector

2.2. Uittredeleeftijd en -stelsels

Of een hoog aandeel 50-plussers wel of niet op korte termijn problematisch is, hangt onder meer af van de gemiddelde uittredeleeftijd van werknemers in een sector. Die uittredeleeftijd kan hoger liggen wanneer werknemers overwegend in dienst blijven tot ze de leeftijd voor het (vervroegd) pensioen bereikt hebben. Maar die uittredeleeftijd kan ook heel wat lager liggen indien werknemers massaal gebruik maken van brugpensioenstelsels of systemen van vrijstelling voor oudere werkzoekenden, na verlies van een job op oudere leeftijd niet meer aan de slag geraken of vroegtijdig opteren voor inactiviteit^[2].

In tabel 2.1 wordt de gemiddelde uittredeleeftijd per hoofdsector weergegeven. We baseren ons hier op de analyses die het Steunpunt WSE^[3] uitvoerde op het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Zekerheid bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid. Een uittreder wordt gedefinieerd als een persoon tussen de 50 en 69 jaar die op 31 december 2004 aan het werk was, maar op 31 december 2005 en 31 december 2006 geen job had.

In 2005 bedroeg de gemiddelde uittredeleeftijd 58,8 jaar in Vlaanderen. De hoogste uittredeleeftijd (59 jaar) van alle hoofdsectoren wordt opgetekend in de quartaire sector of de publieke dienstensector. De primaire sector (visserij, land- en tuinbouw) heeft met 58,3 jaar de tweede hoogste uittredeleeftijd. De gemiddelde uittredeleeftijd in de tertiaire sector of de commerciële dienstensector (58 jaar) sluit dicht aan bij deze van de primaire sector. De uittredeleeftijd in de secundaire sector (57,5 jaar) ligt meer dan een jaar lager dan het gemiddelde voor het Vlaamse gewest.

**Tabel 2.1: Gemiddelde uittredeleeftijd per hoofdsector^[4]
(Vlaams Gewest, 2005)**

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt & Sociale Bescherming bij de KSZ (bewerking Steunpunt WSE)

Totaal	58,8 jaar
Primaire sector	58,3 jaar
Secundaire sector	57,5 jaar
Tertiaire sector	58,0 jaar
Quartaire sector	59,0 jaar

Uittredestelsels

Tabel 2.2 geeft een sectoraal overzicht van het aantal 50-plussers dat is uitgestroomd uit de arbeidsmarkt en de verdeling ervan naar uittredestelsel. Het betreft 50-plussers die op 30 juni 2005 actief waren op de arbeidsmarkt, maar een jaar later niet meer. Bij deze cijfers moet er rekening worden gehouden met het feit dat de betreffende periode voorafgaat aan het in werking treden van het Generatiepact.

Het officiële of vervroegde wettelijke pensioen is het meest gebruikte stelsel voor 50-plussers om de arbeidsmarkt te verlaten. Van alle 50-plussers die in 2006 de arbeidsmarkt verlieten, is 44% op pensioen gegaan. Opgesplitst naar sector wordt het pensioen als uittredestelsel het vaakst gebruikt in de 'groene sectoren' (50,0%) en het minst vaak in de 'metaalsector arbeiders' (9,8%).

Daarnaast wordt ook het conventionele brugpensioen relatief vaak gebruikt als uittredestelsel. Het brugpensioen stelt een ontslagen werknemer in staat om, onder bepaalde voorwaarden, zijn werkloosheidsuitkering aan te vullen met vergoedingen die maandelijks worden uitbetaald door zijn voormalige werkgever. Het conventionele brugpensioen wordt gebruikt door 22,4% van de 50-plussers die de arbeidsmarkt in 2006 verliet. In de 'metaalsector arbeiders', de 'grafische sector' en de 'bouwsector' liepen deze aandelen op tot resp. 68,1%, 60,8% en 54,9%.

² Sels, L. et al. (2008) *Welke bedrijfstakken kraken onder demografische druk*, WSE-report

³ Vansteenkiste, S.; Herremans, W. & Sels, L. (2009) Oud en onbezonnen. Het uittredegedrag van vijftigplussers onder de loep. In: *Over:Werk*, Tijdschrift van het Steunpunt WSE, 3/2009

⁴ Zie bijlage 5.2 voor een gedetailleerd sectoraal overzicht van de evolutie van de gemiddelde uittredeleeftijden tussen 2001 en 2005

Tabel 2.2: Verdeling van uitgestroomde 50-plussers naar uittredestelsel en sector (Vlaams Gewest, 2006)

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt & Sociale Bescherming bij de KSZ (bewerking Steunpunt WSE/ Departement WSE)

	totaal uittrede 50-plussers	vergoede werkloosheid	voltijds tijdkrediet/ Loopbaanonderbreking	conventioneel brugpensioen	pensioen	leefloon/ financiële hulp	ander statuut
	(n)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Totaal alle sectoren (met en zonder convenant)	40.328	12,0	2,2	22,4	44,6	0,3	18,6
ANPC-bedienden	2.873	17,5	1,7	22,2	29,9	0,1	28,5
Audiovisuele sector	15	20,0	0,0	13,3	26,7	0,0	40,0
Garagebedrijf	274	16,4	0,0	35,8	29,9	0,7	17,2
Beheer van gebouwen en dienstboden	85	16,5	0,0	5,9	45,9	0,0	31,8
Binnenscheepvaart	20	35,0	0,0	5,0	30,0	0,0	30,0
Bouw	1.981	10,7	0,1	54,9	12,1	0,1	22,3
Grafische sector	181	12,2	0,0	60,8	12,7	0,0	14,4
Groene sectoren	560	10,4	0,0	3,8	50,0	2,1	33,8
Horeca	1.360	25,6	0,4	5,7	27,7	1,7	38,9
Houtsectoren	432	18,5	0,2	39,4	21,5	0,0	20,4
Internationale handel, vervoer en logistiek	337	14,8	0,3	20,8	28,8	0,0	35,3
Kappers, Fitness en Schoonheidszorgen	41	29,3	0,0	4,9	22,0	0,0	43,9
Kleding en Confectie	322	26,1	0,9	37,9	15,2	0,0	19,9
Metaal bedienden	866	8,7	0,6	49,3	20,7	0,0	20,8
Metaal arbeiders	2.336	6,8	0,4	68,1	9,8	0,0	15,0
Papier- en kartonbewerking	112	6,3	0,0	64,3	16,1	0,0	13,4
Scheikundige nijverheid	1.269	8,9	1,6	51,1	22,5	0,0	15,8
Social Profit	2.338	15,1	3,9	41,4	19,0	0,1	20,5
Textiel	810	14,7	0,4	66,2	8,8	0,0	10,0
Textielverzorging	132	25,0	0,8	19,7	20,5	0,0	34,1
Transport en logistiek	1.152	16,2	0,3	11,7	40,4	0,4	31,0
Uitzendsector	822	37,3	0,2	1,7	18,6	2,1	40,0
Vermakelijkheidsbedrijf	39	41,0	5,1	10,3	30,8	0,0	12,8
Voeding	977	13,3	0,8	46,1	19,1	0,1	20,6

Verder was 12,0% van de 50-plussers dat in 2006 uit de arbeidsmarkt stapte, uitgestroomd naar vergoede werkloosheid. Vooral in de sector van 'vermakelijkheidsbedrijf' (41,0%) en de 'uitzendsector' (37,3%) stroomde een aanzienlijk aandeel 50-plussers uit naar vergoede werkloosheid.

Ten slotte was er een behoorlijk aandeel 50-plussers (18,6%) dat de arbeidsmarkt verliet via een voor het gegevensbestand niet gekend kanaal. Het betreft hier onder meer uittrede 50-plussers die geen toegang hadden tot één van de sociale zekerheidstelsels, zich terugtrokken in het huishouden of een vergoeding kregen wegens arbeidsongeschiktheid en invaliditeit. Wat betreft sectoren, wordt dit kanaal vooral gebruikt in de 'kappers, fitness en schoonheidszorgen' (43,9%), de 'uitzendsector' (40,0%) en de 'audiovisuele sector' (40,0%).

Kwaliteit van het werk

De stichting Innovatie & Arbeid van de SERV onderzocht in 2004 en 2007 de werkbaarheid van het loontrekkend werk in Vlaanderen. Aan de hand van de werkbaarheidsmonitor werd de kwaliteit van het werk en het welzijn op het werk in kaart gebracht. Hiertoe werd telkens aan 20.000 Vlaamse werknemers gevraagd om aan te geven of zij bepaalde werkbaarheidsindicatoren (psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden op het werk (motivatie), leermogelijkheden en de balans tussen werk en privé) als 'problematisch' of 'niet problematisch' ervaren.

Hoewel de werkbaarheid in Vlaanderen gemiddeld hoger is dan in de meeste andere Europese landen¹, zijn er nog steeds heel wat werknemers die kampen met problematische arbeidsomstandigheden. In 2007 gaf 29% van de Vlaamse werknemers aan problematisch psychisch vermoeid te zijn. 20% van de Vlaamse werknemers vond dat er te weinig leermogelijkheden waren op het werk, 18% vond de eigen werkomgeving onvoldoende boeiend of uitdagend en 11% had problemen met de balans tussen werk en privé. De situatie van de Vlaamse werknemers is op al deze punten wel verbeterd ten opzichte van de vorige meting in 2004.

Tussen de verschillende sectoren² bestaan er soms grote verschillen op het vlak van werkbaarheid, zoals blijkt uit grafiek 3.1. De grootste verschillen vinden we bij de leermogelijkheden. In de 'horeca', de sector 'textiel en confectie', de 'transportsector' en in de 'voedingssector'ervaarde meer dan 30% van de werknemers een problematisch gebrek aan leermogelijkheden in 2007. Op de sector 'textiel en confectie' na was dit telkens een toename ten opzichte van 2004. De grootste vooruitgang in de aanwezigheid van leermogelijkheden werd geboekt in de 'bouwsector', de 'chemische industrie' en de 'gezondheids- en welzijnszorg'.

Er blijkt ook een samenhang te zijn tussen de aanwezigheid van leermogelijkheden en het boeiend en/of motiverend vinden van de werkomgeving. Gemiddeld vindt zo'n 18% van de Vlaamse werknemers zijn/haar job niet boeiend of uitdagend genoeg. De 'gezondheids- en welzijnszorg' scoort wat dit betreft ruim beter dan de andere sectoren. In de 'metaalindustrie', de sector 'textiel en confectie', de 'transportsector' en de 'voedingssector' heeft ongeveer 1 op 4 werknemers problemen met het welbevinden op het werk.

De meest problematische werkbaarheidsindicator in Vlaanderen is de psychische vermoeidheid. In de meeste sectoren beschouwde tussen 25% en 30% van de werknemers zijn/haar werk als problematisch psychisch vermoeiend. Enkel in de 'bouwsector' en de 'chemische industrie' werd een sterke vooruitgang geboekt tussen 2004 en 2007, en daalde de psychische vermoeidheid van de werknemers tot onder de 25%.

De werk-privé-balans wordt door de Vlaamse werknemers als de minst problematische (onderzochte) werkbaarheidsindicator beschouwd. De situatie is in 2007 in alle sectoren verbeterd ten opzichte van 2004. De werk-privé-balans wordt het meest problematisch genoemd in de 'transportsector', en het minst problematisch in de 'metaalindustrie'.

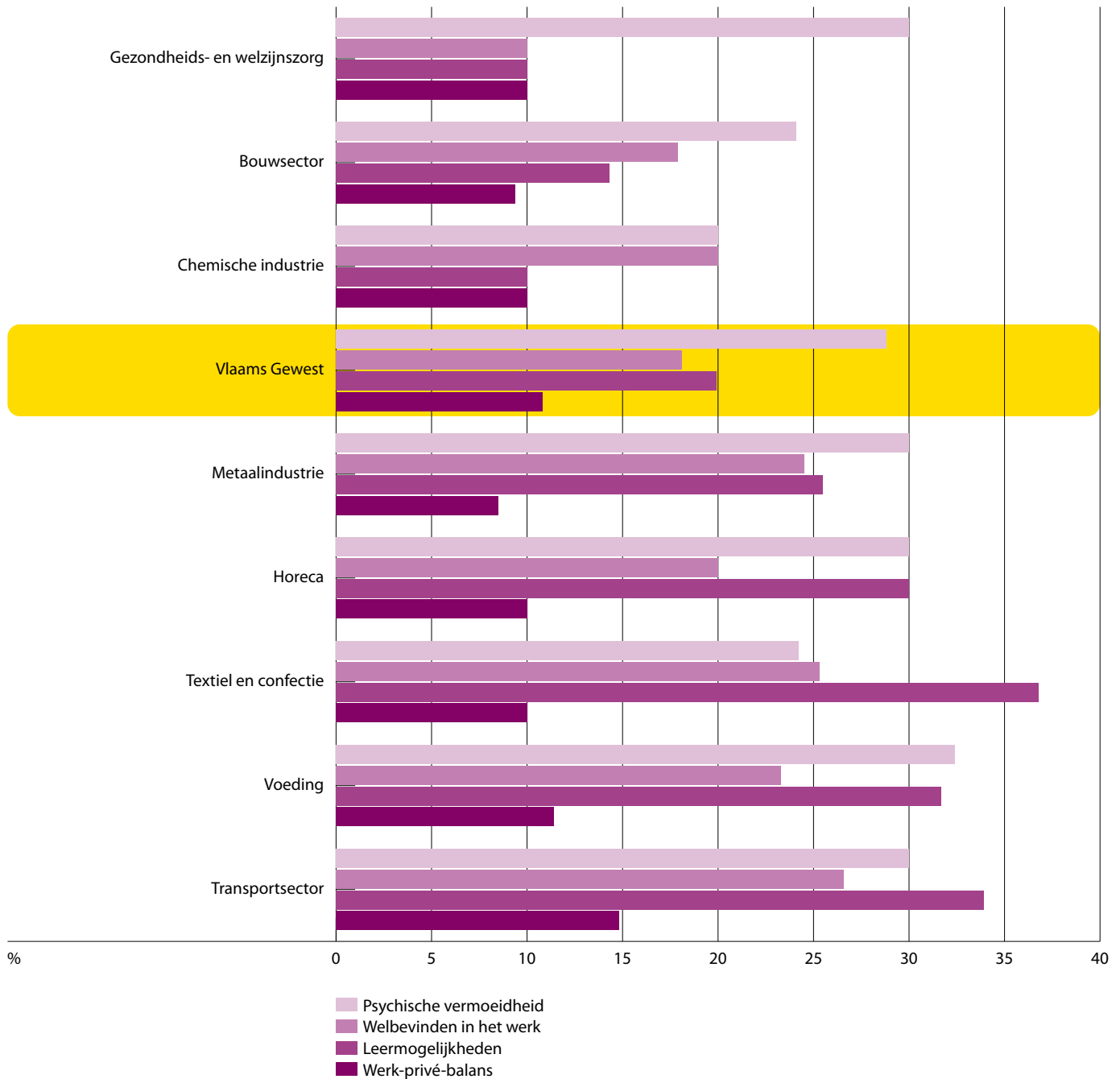
Naast de werk-privé-balans worden ook de 'arbeidsomstandigheden' slechts door een kleine minderheid van de Vlaamse werknemers als problematisch beschouwd. Werknemers in Vlaanderen werken hard en kloppen regelmatig overuren, met veel werkdruk en stress tot gevolg, maar er worden heel wat inspanningen gedaan om dit in de meest optimale omstandigheden te doen. Toch eist dit harde werken vaak een tol. Vooral werknemers tussen 30 en 50 jaar werken vaak bijzonder hard, om vervolgens na hun 50ste snel uit te bollen en de arbeidsmarkt te verlaten. Men noemt dit de 'samengedrukte loopbaan'.

1 Eurofound (2009) *Convergence and divergence of working conditions in Europe: 1990-2005*

2 De sectoren werden hier niet ingedeeld volgens paritair comité of nace-activiteit. De respondenten dienden in de enquête zelf aan te duiden in welke sector zij werkten.

Grafiek 3.1: Mate waarin de werkbaarheidsindicatoren als 'problematisch' beschouwd worden (Vlaams Gewest, 2007)

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor, SERV-STV-innovatie & arbeid (bewerking Departement WSE)

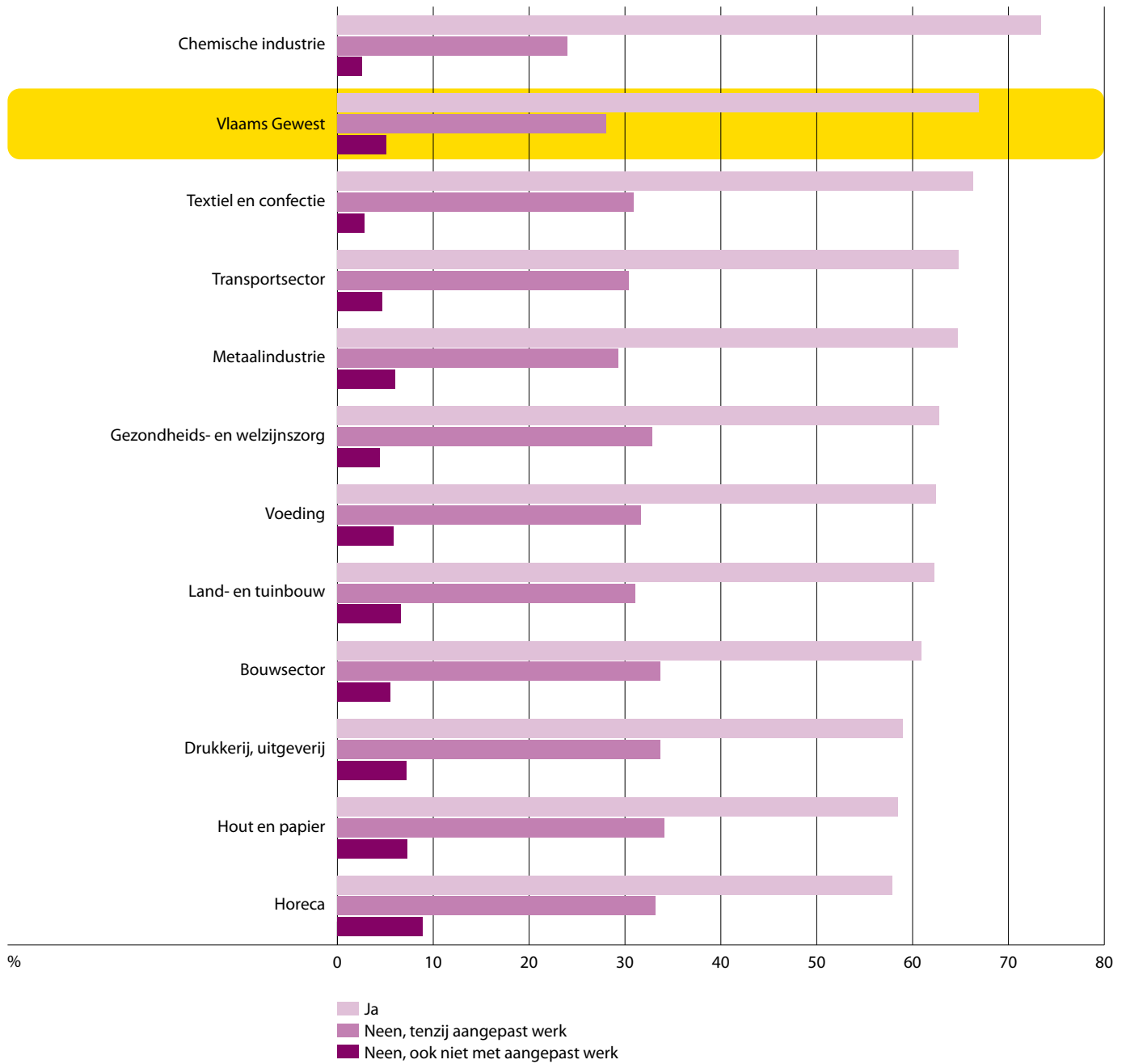

Werknemers tussen 40 en 55 jaar beschouwen hun job als minder werkbaar dan hun jongere collega's. Een hogere werkbaarheidsgraad gedurende de ganse loopbaan zou de arbeidsdeelname van ouderen kunnen verhogen. Het ervaren van knelpunten inzake werkbaarheid blijkt immers sterk te correleren met de mate waarin men het pensioen haalbaar acht (zie grafiek 3.2). In de 'horeca' achten de werknemers het pensioen het minst haalbaar, wat mogelijk ook te maken heeft met het 'jonge' karakter van het werk. Maar ook in de sectoren 'hout en papier', 'drukkerij en uitgeverij' en de 'bouwsector' wordt het pensioen heel wat minder haalbaar geacht dan gemiddeld in het Vlaams Gewest. In de 'chemische nijverheid' zijn er dan weer erg weinig werknemers die hun huidige job niet tot aan hun pensioen zouden willen voortzetten.

Grafiek 3.2: Haalbaarheid van het pensioen (Vlaams Gewest, 2007)

Vraag: "Denkt u in staat te zijn uw huidige job voort te zetten tot uw pensioen?"

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor, SERV-STV-innovatie & arbeid (bewerking Departement WSE)

Vacaturemarkt

Om een beeld te krijgen van de toestand en de evolutie aan de onvervulde vraagzijde van de Vlaamse arbeidsmarkt is het aantal openstaande vacatures dat geregistreerd wordt bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) de meest geschikte indicator^[1]. Het vacaturebestand van de VDAB laat toe het vacatureaanbod bij Vlaamse werkgevers in detail te analyseren. Het bevat informatie over de sectorale verdeling van de openstaande vacatures, over de gevraagde kwalificaties, over de gezochte knelpuntberoepen, over de plaatsingen op vacatures, enzovoort. Deze bron heeft echter ook beperkingen. De voornaamste is dat het VDAB-bestand slechts een deel van de totale vacaturemarkt omvat. Werkgevers bewandelen ook andere kanalen in hun aanwervingsbeleid, bijvoorbeeld via het adverteren van vacatures in kranten /jobsites of het bekendmaken van vacatures via informele kanalen (eigen personeel, spontane sollicitaties, ...).

De vacaturemarkt wordt in dit hoofdstuk beschreven aan de hand van het totaal aantal openstaande vacatures uit het Normaal Economisch Circuit (NEC) zonder interimopdrachten. Het NEC omvat het aantal geregistreerde vacatures in het AMI-systeem^[2] en Jobmanager^[3] uit de vaste en tijdelijke circuits, met uitzondering van de interimopdrachten die in rekening worden gebracht bij de uitzendsector zelf. Hiermee sluiten we aan bij de standaardrapportering over vacatures van de VDAB.

In dit hoofdstuk bespreken we eerst de kwantitatieve ontwikkelingen op de vacaturemarkt. Daarna bekijken we welke kwalificatievereisten – op vlak van scholing en werkervaring – in de vacatures gesteld worden, alsook het knelpuntkarakter van sommige van die vacatures. Ten slotte gaan we dieper in op de kansen van werkzoekende 50-plussers, allochtonen en arbeidsgehandicapten om geplaatst te worden op de vacatures van de diverse sectoren.

4.1. Kwantitatieve ontwikkelingen

Het totaal aantal openstaande vacatures is in de loop van de laatste zes jaren spectaculair toegenomen. Zowel de grote economische groei van de afgelopen jaren en de daarmee samenhangende groei van de werkgelegenheid, als het groeiend marktaandeel van de VDAB kunnen de vacaturegroei verklaren. Sinds de zomer van 2008 doet zich, ten gevolge van de kredietcrisis, een kentering voor op de vacaturemarkt. In 2008 werden 269.122 openstaande vacatures uit het NEC zonder interimopdrachten geregistreerd, een daling van 4,5% ten opzichte van het jaar voordien. Hoewel er door de economische tegenwind een duidelijke ommekeer is gekomen in de evolutie van het aantal openstaande vacatures, blijft het aantal in te vullen vacatures relatief hoog.

Grafiek 4.1 laat zien dat de daling van het aantal openstaande vacatures waarneembaar is in alle sectoren met een convent, met uitzondering van de sector van het 'ANPC bedienden' en de 'social profit'. Vooral in de conjunctuurgevoelige en/of oude industriële sectoren is het aantal openstaande vacatures in 2008 scherp gedaald.

In de primaire en industriële sectoren is het aantal openstaande vacatures substantieel het sterkst afgenomen bij de sector van de 'metaal arbeiders' (-2.515 vacatures), de 'bouwsector' (-1.352 vacatures) en de 'groene sectoren' (-1.039 vacatures). De grootste procentuele daling

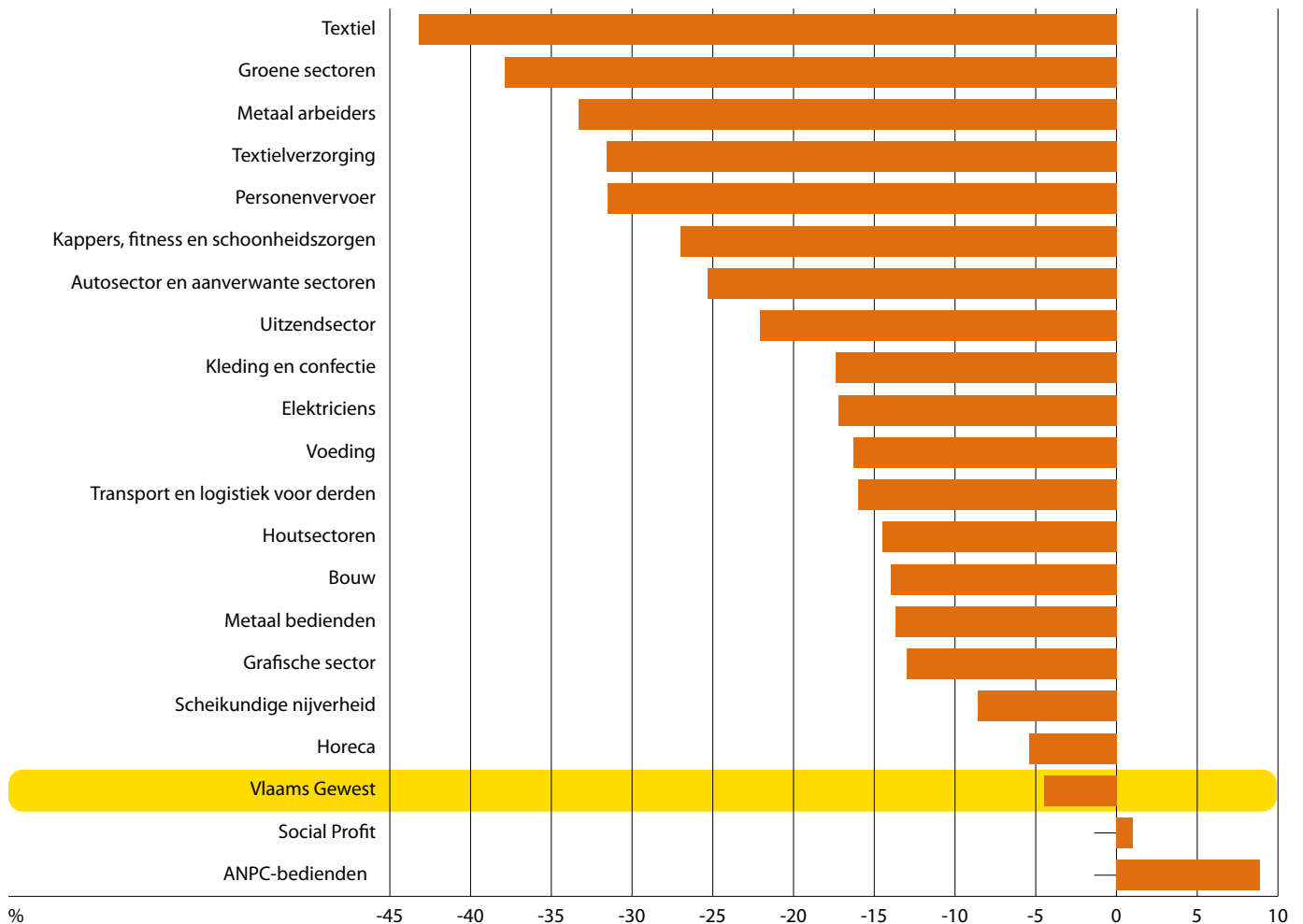
1 Jacobs, M. et al (2008) *Vlaamse Arbeidsrekening. Openstaande VDAB-vacatures: tijdreeks 2003-2007*, Methodologisch rapport 2008.

2 'AMI-systeem' is een arbeidsmarktinformatiesysteem dat door VDAB-consulenten wordt gebruikt om vacatures te beheren en op te volgen. Werkzoekenden met een geschikt profiel worden doorverwezen naar de vacatures en de invulling van de vacatures wordt opgevolgd.

3 'Jobmanager' is een computersysteem waarmee werkgevers op zelfstandige basis online vacatures kunnen plaatsen en beheren. De werkzoekenden kunnen autonoom de vacatures raadplegen op de VDAB-website.

Grafiek 4.1: Evolutie van het aantal openstaande vacatures in het normaal economisch circuit zonder interimopdrachten¹⁾ (Vlaams Gewest, 2007-2008)

Bron: VDAB (bewerking Departement WSE)

1 zie bijlage 4.1 voor een gedetailleerd overzicht van de evolutie van het aantal openstaande vacatures per sector (2007-2008)

wordt opgetekend in de 'textielsector' (-43,5% of -391 vacatures). Ook de 'voedingssector', de 'scheikundige nijverheid', de sector van de 'metaal bedienden' en de 'autosector en aanverwante sectoren' hebben zwaar in de klappen gedeeld op de vacaturemarkt.

In de dienstensectoren is de terugval van het vacatureaanbod vooral sterk in conjunctuurgevoelige sectoren als de 'horecasector' (-547 vacatures), de sector van de 'kappers, fitness en schoonheidszorgen' (-314 vacatures), de sector van 'transport en logistiek voor derden' (-514 vacatures) en de 'textielverzorgingssector' (-220 vacatures).

Ook het aantal openstaande vacatures voor interimopdrachten is sterk teruggelopen ten opzichte van 2007. In 2008 werden er 472.825 interimopdrachten geregistreerd, dit is ruim één vijfde minder dan in 2007 (-134.100 interimopdrachten of -22,1%).

In de 'social profit' en de 'lokale besturen' is eerder gebleken dat de jobcreatie minder onderhevig is aan conjunctuurschommelingen, waardoor het aanwerven van personeel veel regelmatig verloopt dan in andere sectoren. In de sector van de 'social profit' vertaalt dit zich tussen 2007 en 2008 in een lichte toename van het aantal openstaande vacatures (+1,0 ppt. of +166 openstaande vacatures). De grootste stijging van het vacatureaanbod valt op te tekenen bij de sector van het 'ANPC bedienden': een toename van 1.353 vacatures of 9% meer dan in 2007.

4.2. Kwalificatievereisten in (knelpunt)vacatures

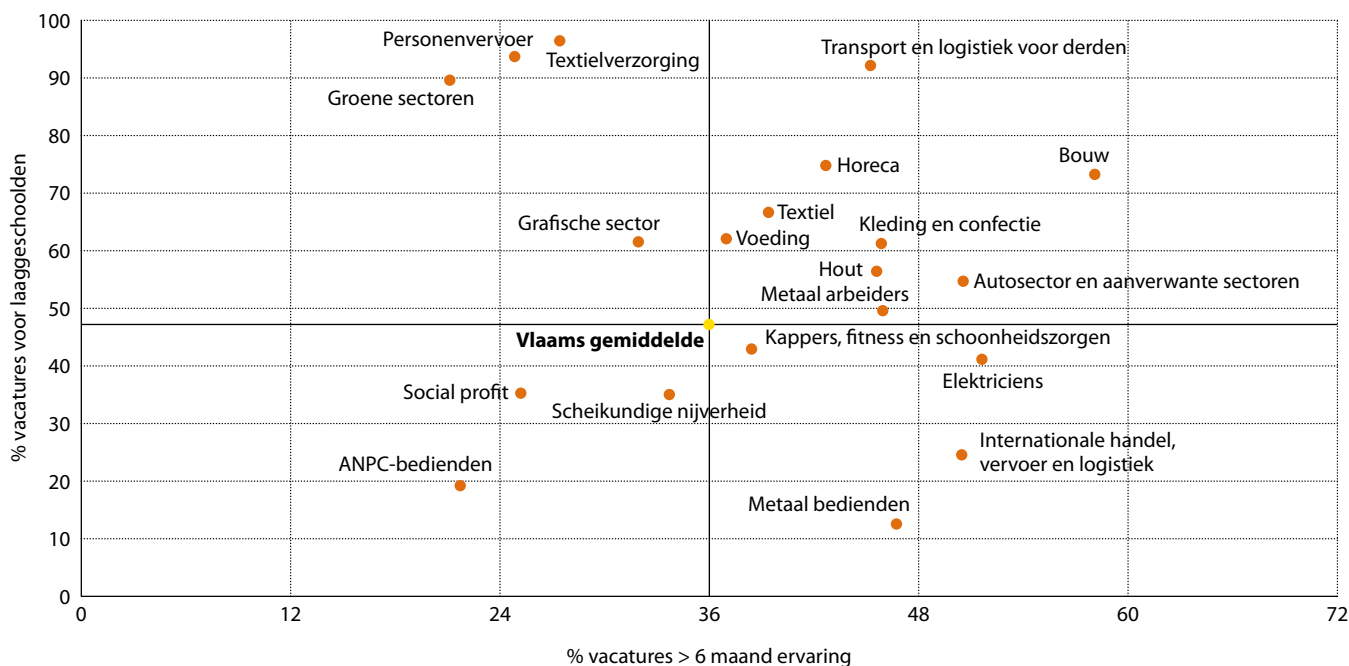
In 2008 kwamen laaggeschoolden in aanmerking voor bijna de helft van de openstaande vacatures (47,2%). Dit is een lichte toename ten opzichte van 2007 toen dit slechts voor 45,3% van de ontvangen vacatures gold. Het aandeel vacatures waarvoor geen of beperkte werkervaring wordt gevraagd is toegenomen van 60,1% in 2007 naar 64,0% in 2008. Het is niet uitgesloten dat werkgevers in de loop van 2008 hun opleiding- en/of werkervaringvereisten naar beneden bijgesteld hebben om hoofd te bieden aan de toen steeds krappere werkdmarkt.

In grafiek 4.2 worden de sectorale verschillen in de vraag naar scholing en werkervaring in beeld gebracht^[4]. De figuur wordt opgedeeld in vier vakken. De horizontale lijn geeft het gemiddeld aandeel vacatures voor laaggeschoolden^[5] aan. Deze ligt op 47,2%. Boven deze lijn liggen de sectoren waar het aandeel vacatures voor laaggeschoolden hoger is dan gemiddeld in Vlaanderen. De verticale lijn maakt een onderscheid tussen sectoren waar het aandeel vacatures waarvoor meer dan zes maanden ervaring wordt gevraagd, lager respectievelijk hoger is dan het Vlaams gemiddelde van 36%.

Van alle sectoren met een convenant worden de minste vereisten – zowel op vlak van scholing als werkervaring – gesteld in de vacatures van de ‘groene sectoren’, de ‘textielverzorgingssector’ en de ‘sector van personenvervoer’. In deze laatste sector is echter het bezit van een geschikt rijbewijs vereist.

Grafiek 4.2: Kruisning van het aandeel openstaande vacatures voor laaggeschoolden en voor personen met meer dan 6 maanden ervaring (Vlaams Gewest, 2008)

Bron: VDAB (bewerking Departement WSE)

In andere sectoren wordt de relatief lage vraag naar scholing gecompenseerd door de lat hogere te leggen wat betreft de gevraagde werkervaring. Zo staat in de bouwsector ‘slechts’ 42% van de vacatures open voor kandidaten met geen of beperkte werkervaring (tegenover 64% gemiddeld in Vlaanderen), maar tegelijkertijd wordt voor 73% van de vacatures in de bouwsector geen specifieke studievereisten gevraagd (tegenover 47% gemiddeld in Vlaanderen). Ook in de vaca-

4 Zie bijlage 4.1 voor een gedetailleerd overzicht van de kenmerken van de vacatures per sector

5 Onder vacatures voor ‘laaggeschoolden’ wordt hier verstaan de vacatures waaraan geen studievereisten zijn gekoppeld of maximaal een diploma van het lager onderwijs, van de eerste of tweede graad van het secundair onderwijs, van de leertijd of van het deeltijds beroepssecundair onderwijs vereist wordt.

tures van de sector van 'transport en logistiek voor derden' wordt meer nadruk gelegd op werker-
varing dan op scholing.

De vraag naar kandidaten met een diploma hoger secundair onderwijs – vooral in vaktechni-
sche richtingen – is meer dan gemiddeld vereist in de sectoren van de 'metaal arbeiders', de
'elektriciens', de 'houtsectoren' en de 'autosector en aanverwante sectoren'. De werkgevers uit de
sectoren van de 'internationale handel, vervoer en logistiek', de 'metaal bedienden' en de 'schei-
kundige nijverheid' zijn – naast middengeschoolde profielen – ook vaker op zoek naar bachelor-
profielen of hoger.

In de 'social profit' staan heel wat minder vacatures open voor laaggeschoolden (35%) dan
gemiddeld in Vlaanderen (47%), anderzijds komen werkzoekenden met geen of beperkte werk-
ervaring in de 'social profit' (75%) voor heel wat meer vacatures in aanmerking dan gemiddeld in
Vlaanderen (64%). De 'social profit' wordt vooral geconfronteerd met knelpunten in de verpleeg-
kunde en de paramedische sector. Het probleem wordt verscherpt door de duidelijk toege-
nomen vraag naar verpleegkundigen, verzorgers en opvoeders, als gevolg van de vergrijzing en
de inspanningen om de wachtlijsten in de gehandicaptenzorg weg te werken.

Knelpuntvacatures

Uit de jaarlijkse analyses van de VDAB-studiedienst blijkt dat werkgevers de voorbije jaren
steeds meer moeilijkheden ondervinden in hun zoektocht naar gekwalificeerd personeel. Van de
269.122 vacatures die de VDAB in 2008 ontving, werden er 123.068 beschouwd als knelpuntvaca-
tures. Dat komt overeen met 45,7% van alle openstaande vacatures uit het NEC zonder interim-
opdrachten⁶.

De recessie heeft de lijst van knelpuntberoepen voor 2008 ingekort, maar minder dan verwacht:
de nieuwe lijst bevat 84 beroepenclusters met 204 beroepen. In 2007 waren er nog 95 clus-
ters met 234 knelpuntberoepen. De beperkte inkorting van de lijst is te wijten aan het feit dat
de effecten van de crisis zich pas manifesteerden in het vierde kwartaal van 2008. Doordat de
arbeidsmarkt met enige vertraging reageert op een conjuncturele ommekeer zullen de effecten
van de crisis zich pas duidelijk aftekenen in 2009.

Hoewel verwacht wordt dat veel goed opgeleide vakmensen hun werk kwijtgeraakt zijn waar-
door de krapte op de arbeidsmarkt tijdelijk verlicht wordt, mag men toch op langere termijn
uitgaan van voortdurende tekorten op de arbeidsmarkt. Door de vergrijzing zullen er immers
heel wat werknemers vervangen moeten worden, vooral in de (vak)technische en industriële
beroepen. Bovendien is de rekruteringsbasis voor de industriële sectoren de voorbije decennia
beperkter geworden omdat jongeren een geringe belangstelling vertonen voor technische
beroepen. Verder zijn de kwalitatieve eisen gestegen als gevolg van de integratie van nieuwe
materialen en technologieën, waardoor ook de gevraagde profielen zijn geëvolueerd. In
sommige sectoren heeft deze evolutie in de richting van automatisering en informatisering ertoe
geleid dat waar vroeger een diploma hoger secundair onderwijs voldoende was, nu meer en
meer een bachelordiploma vereist is.

De klassieke knelpuntberoepen als ingenieur, technisch tekenaar, verpleegkundige of andere
verzorgende beroepen, gespecialiseerde informatici, technici en gespecialiseerde bouwvakkers
blijven behouden in de lijst van 2008. Beroepen die niet langer staan opgelijst als moeilijk in te
vullen, zijn onder meer die van commercieel of administratief bediende en algemene arbeiders-
functies, maar ook consultant arbeidsbemiddeling.

6 VDAB-studiedienst (2009), *Lijst van knelpuntberoepen 2008*, april 2009.

Tabel 4.1: Voornaamste beroepenclusters met knelpuntkarakter (Vlaams Gewest, 2008)

Bron: VDAB-studiedienst

Bediende planning en logistiek/expeditie.
Boekhouder en gespecialiseerde bediende
Chauffeursberoepen
Drukker/drukker flexo/drukafwerker
Elektriciens
Filiaalhouder en -assistent
Industrieel schilder/Schilder decorateur
Informaticus
Ingenieur
Kapper
Land- en tuinbouwarbeider
Magazijnier en heftruckbestuurder
Matroos binnenvaart
Medewerker call center/ televerkoper
Onderhoudsmecanici en gespecialiseerde arbeider in metaal en bouw
Opvoeder en begeleider kinderopvang
Personeel horeca
Productieverantwoordelijke
Schrijnwerker en meubelmaker
Strijkster
Technisch administratief bediende
Tekenaar en technicus
Verplegend en verzorgend personeel

4.3. Kansen voor 50-plussers, allochtonen en arbeidsgehandicapten

Allochtonen, ouderen en arbeidsgehandicapten worden allen bestempeld als kansengroepen, omdat zij minder sterk staan op de arbeidsmarkt dan anderen. In de voorbije jaren is door de hoogconjunctuur en de steeds krappere wordende arbeidsmarkt een deel van deze achterstand weggenomen, maar de economische crisis dreigt nu een aantal positieve evoluties teniet te doen. Bovendien lopen werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt de kans om op de achtergrond te geraken, daar ze nu beconcurrereerd worden door een nieuwe instroom van (geschoolde) werkzoekenden met recente werkervaring. Uit de VDAB-telling van het aantal niet-werkende werkzoekenden blijkt dat zowel het aantal oudere werkzoekenden, als het aantal allochtone^[7] en arbeidsgehandicapte^[8] werkzoekenden op absolute recordhoogten staan.

Om een beeld te krijgen van de kansen van de niet-werkende werkzoekenden om een baan te vinden, wordt het aantal plaatsingen^[9] ingevuld door kansengroepen vergeleken met hun aandeel bij de werkzoekenden. Van alle vacatures waarvan de VDAB weet welke werkzoekende de baan kreeg, ging 7% naar 50-plussers, 13% naar allochtonen en 8% naar arbeidsgehandicapten. Daar tegenover staat dat in 2008 27% van alle werkzoekenden een 50-plusser was, 21% allochtoon en 17% arbeidsgehandicapt. Ondanks de doelstelling om te streven naar een evenredige kans om aangeworven te worden, blijven de kansengroepen sterk ondervertegenwoordigd in de plaatsingen. Deze vaststelling is het sterkst uitgesproken bij ouderen, maar geldt ook voor allochtonen en arbeidsgehandicapten.

7 Onder 'allochtone werkzoekende' wordt hier zowel de werkzoekende met een nationaliteit van buiten de EU verstaan, als de werkzoekende die zich vrijwillig geregistreerd heeft als allochtoon of gedetecteerd werd door het naamherkenningsprogramma van de VDAB.

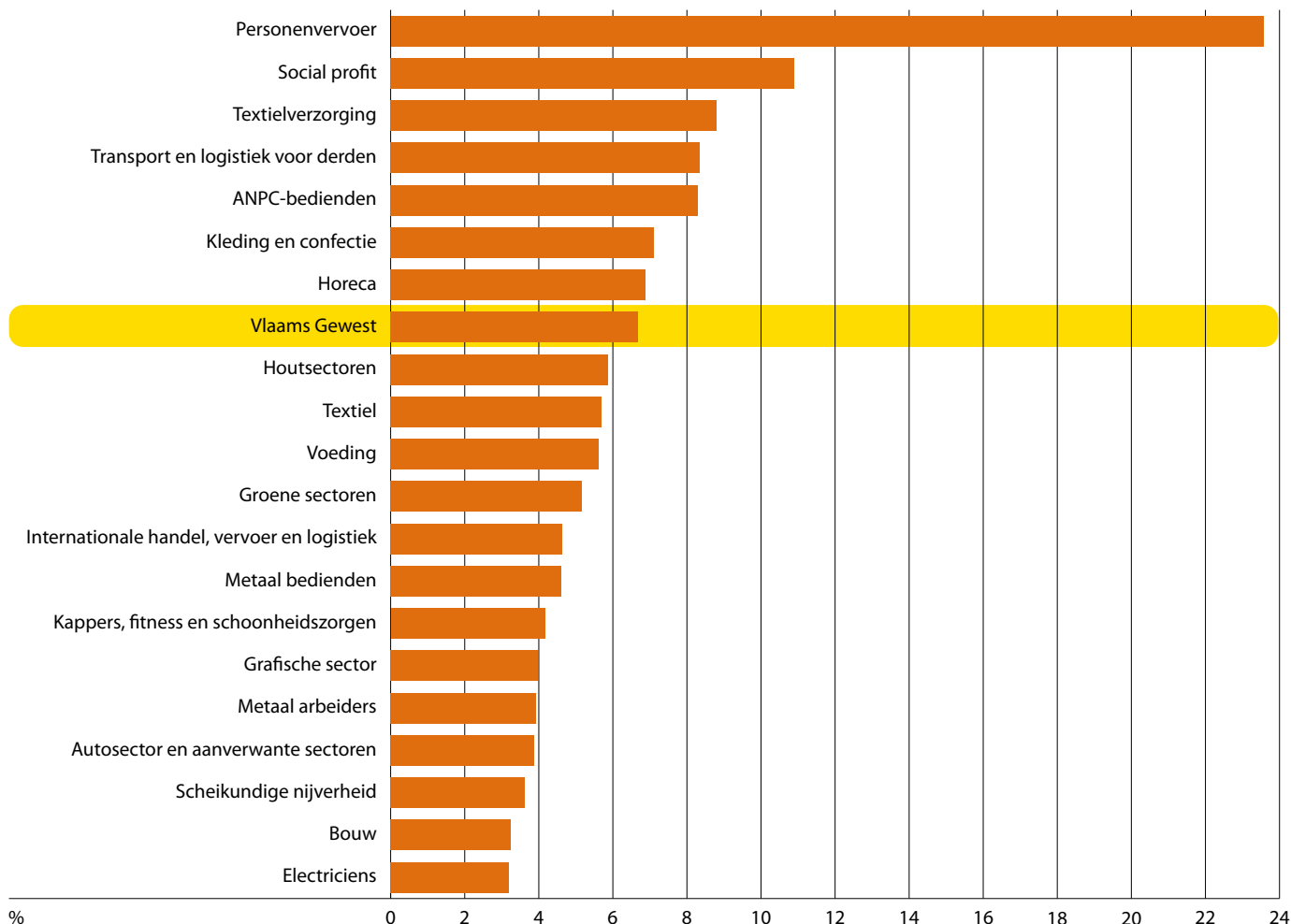
8 Onder 'arbeidsgehandicapte werkzoekende' wordt hier verstaan een werkzoekende die erkend is door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap en/of een werkzoekende uit het buitengewoon onderwijs en/of een werkzoekende met een beperkte of zeer beperkte geschiktheid (obv attestering door arts).

9 Een 'plaatsing' wordt gerealiseerd wanneer een werkzoekende – aangezet door een VDAB-consulent – solliciteert voor een openstaande vacature in het beheer van de VDAB en de job ook effectief krijgt.

De drie onderstaande figuren tonen de plaatsingsaandelen van 50-plussers, allochtonen en arbeidsgehandicapten in de diverse sectoren met een convenant¹⁰. Grafiek 4.3 toont dat werkzoekende 50-plussers in de sector van 'personenvervoer' veruit de meeste kans hebben om geplaatst te worden: bijna 24 van de 100 plaatsingen worden gerealiseerd door 50-plussers tegenover gemiddeld 7 van de 100 plaatsingen in Vlaanderen. Ook in de sectoren van de 'social profit', de 'textielverzorging', de 'transport en logistiek voor derden', de 'kleding & confectie' en de 'horeca' hebben werkzoekenden van 50 jaar of ouder een hogere plaatsingskans dan gemiddeld in Vlaanderen. In grafiek 4.4 zien we dat de plaatsingsaandelen van allochtone werkzoekenden duidelijke sectorale verschillen vertonen en dat de meerderheid van de sectoren met een convenant een hoger plaatsingsaandeel heeft in vergelijking met het Vlaams gemiddelde (13%). De koploper is de sector van 'transport en logistiek voor derden', waar één derde van de plaatsingen ingevuld wordt door allochtonen. Hierna volgen de sectoren van de 'internationale handel, vervoer en logistiek' en de 'metaal arbeiders' met plaatsingsaandelen van respectievelijk 17% en 16%. Grafiek 4.5 toont dat gemiddeld in Vlaanderen 8 van de 100 plaatsingen ingevuld worden door werkzoekenden met een arbeidshandicap. In de 'social profit' en de 'textielverzorgingssector' loopt dit aandeel maar liefst op tot respectievelijk 17% en 16%.

Grafiek 4.3: Plaatsingsaandeel van werkzoekende 50-plussers per sector (Vlaams Gewest, 2008)

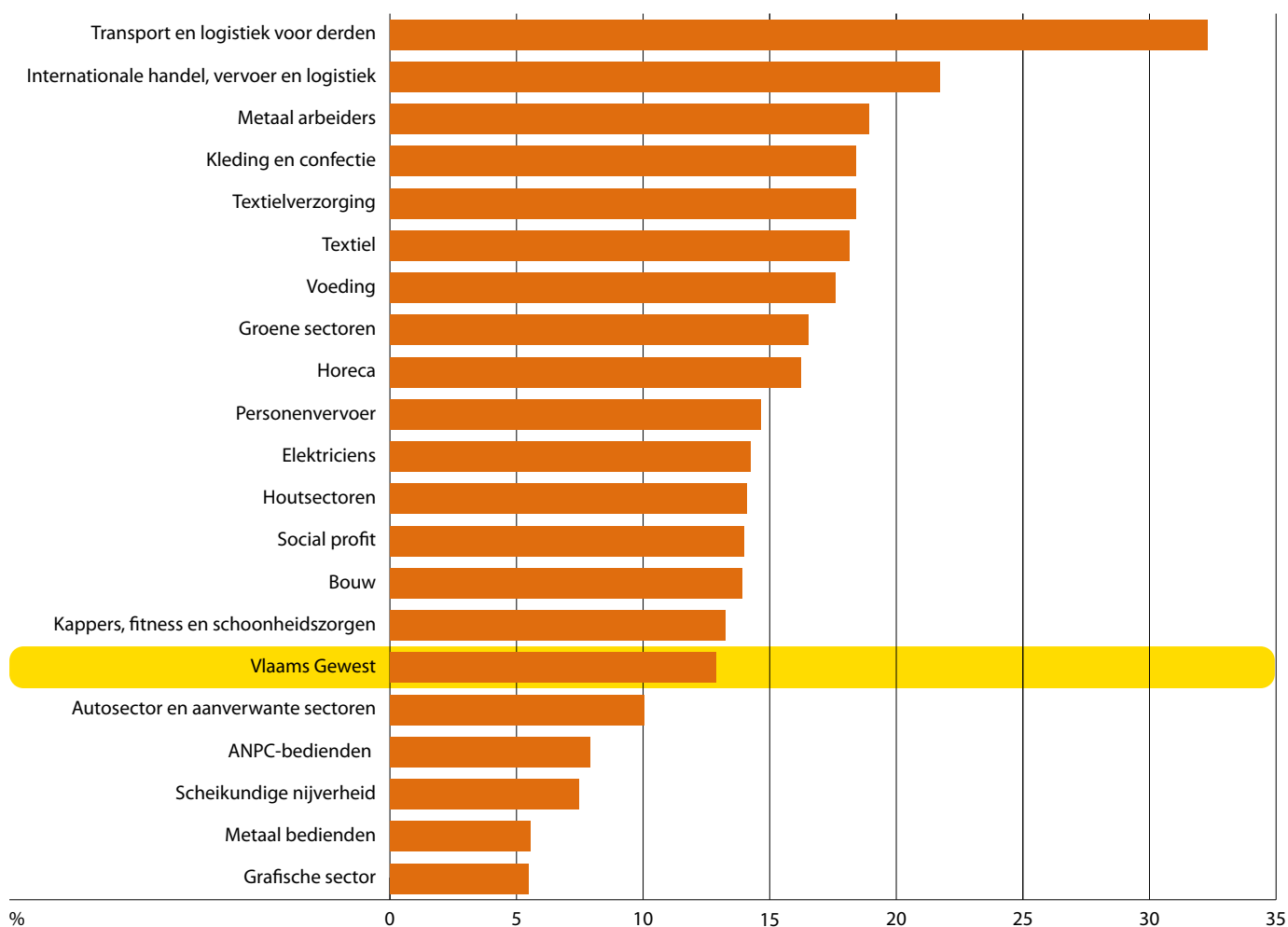
Bron: VDAB (bewerking Departement WSE)

¹⁰ Zie bijlage 4.2 voor een gedetailleerd overzicht van de plaatsingsaandelen van werkzoekende 50-plussers, allochtonen en arbeidsgehandicapten in sectoren met een convenant

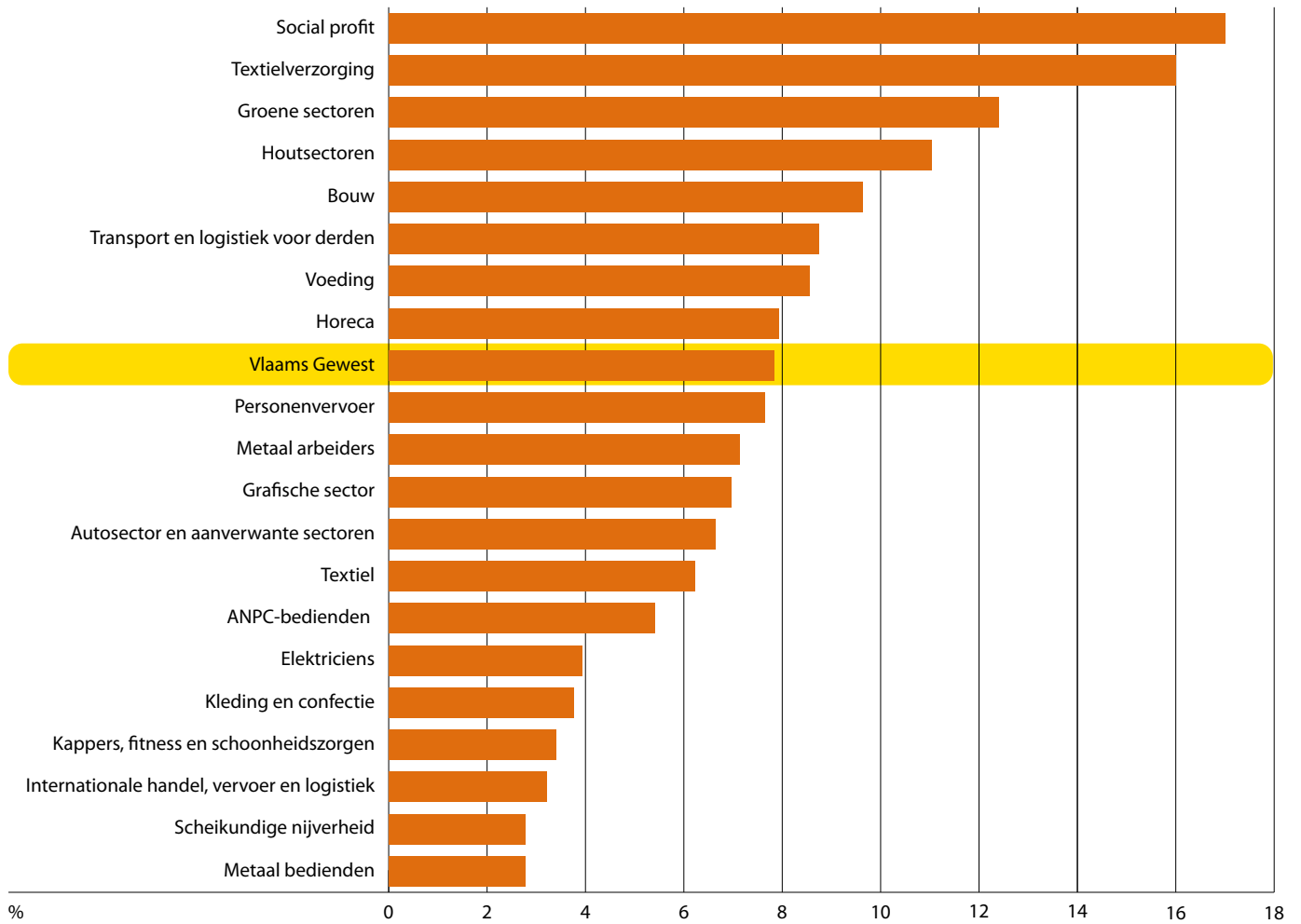
Grafiek 4.4: Plaatsingsaandeel van werkzoekende allochtonen per sector (Vlaams Gewest, 2008)

Bron: VDAB (bewerking Departement WSE)

Grafiek 4.5: Plaatsingsaandeel van werkzoekende arbeidsgehandicapten per sector (Vlaams Gewest, 2008)

Bron: VDAB (bewerking Departement WSE)

5 Versterken van competenties in en door bedrijven

De Vlaamse Regering en de Vlaamse sociale partners keurden op 14 mei 2007 de Competentieagenda 2010 goed. Hiermee wensten ze een antwoord te bieden op de sociaal-economische uitdagingen voor Vlaanderen en zo bij te dragen tot een duurzame en innovatie groei. De Competentieagenda bevat 10 prioriteiten die, over de grenzen van onderwijs en arbeidsmarkt heen, de competenties van zowel leerlingen, studenten, werkzoekenden als werknemers willen erkennen, ontwikkelen én inzetten.

In uitvoering van de Competentieagenda hebben de sociale partners en de Vlaamse Overheid zich onder meer geëngageerd om aandacht te besteden aan meer en beter werkpleklers. Het begrip 'werkpleklers' omvat alle vormen van aanleren en toepassen van competenties in reële werksituaties, gaande van leerlingstages waarbij leerlingen hun vaardigheden aanscherpen in de onderneming tot werkpleklers voor deeltijdse jongeren die in het bedrijf een beroep aanleren of werkzoekenden die hun opleiding aanvullen met een stage in een bedrijf, enzovoort.

Sectoren worden voor de verwezenlijking van competentieontwikkeling aanzien als belangrijke motoren: zij tekenen een beleid uit op zowel het ontwikkelen, onderkennen als inzetten van competenties in hun sector. In dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens dieper ingegaan op de competentieversterking van leerlingen, werknemers en werkzoekenden in en door bedrijven.

5.1. Competieversterking van leerlingen

De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt op een beter spoor zetten blijft een prioriteit van de nieuwe Vlaamse Regering 2009-2014. Het verhogen van het aantal kwaliteitsvolle stages voor zoveel mogelijk leerlingen – vooral voor leerlingen in finaliteitsopleidingen¹ – is dan ook als doelstelling opgenomen in het Vlaams Regeerakkoord².

Ook in het kader van de sectorconvenants worden de werkgevers aangemoedigd om meer werkervaringsplaatsen ter beschikking te stellen van jongeren om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te optimaliseren.

Het belang van werkpleklers voor jongeren blijkt onder meer uit een bevraging van de ondernemingsorganisatie UNIZO (2008)³ over 'onderwijs en werkpleklers'. 81% van de werkgevers geeft aan vlugger iemand in dienst te willen nemen wanneer de jongere werkervaring heeft opgedaan tijdens zijn/haar opleiding. Een meerderheid van de ondernemers is ook van mening dat, afhankelijk van de studierichting en het opleidingsniveau, in de loop van de schoolse opleiding meer ruimte moet gemaakt worden voor stages en werkervaring.

Hieronder rapporteren we over de spreiding van werkervaringsplaatsen in het stelsel van leren en werken en van leerlingstages in het voltijds secundair onderwijs over de sectoren met een convenant. In het eerste deel zoomen we in op de werkervaringsplaatsen die zijn ingenomen door jongeren uit de leertijd en het deeltijds beroepssecundair onderwijs. In het tweede deel worden de leerlingstages in het kunst-, technisch en beroepssecundair onderwijs onder de loep genomen.

1 'Finaliteitsopleidingen' zijn opleidingen die niet gericht zijn op doorstroming naar een vervolgopleiding, maar die tot doel hebben dat afgestudeerden instromen op de arbeidsmarkt

2 Vlaams regeerakkoord 2009-2014, *Een daadkrachtig Vlaanderen in beslissende tijden*, juli 2009

3 Unizo-studiedienst (2008) *Leerlingen in uw bedrijf, droom of nachtmerrie*, augustus 2008

5.1.1. Werkervaringsplaatsen voor jongeren in het stelsel van leren en werken

Sinds september 2008 is het nieuwe decreet over het stelsel 'Leren en Werken' van kracht. Met dit decreet wil men vooral het voltijdse engagement voor zoveel mogelijk jongeren in het deeltijds onderwijs realiseren. De vroegere invulling met één of twee dagen per week deeltijds leren vanaf 15 of 16 jaar werd gewijzigd in een voltijdse invulling van minimaal 28 uren per week met afwisselend leren en werken, d.w.z. met een component leren en een component werkplekleren. Aan het gedogen dat een jongere onbepaald in de tijd enkel deeltijds naar school komt en voor de rest van de week geen zinvolle tijdsbesteding heeft, wordt juridisch een einde gesteld. In het stelsel van leren en werken onderscheiden we 3 systemen: de leertijd, het deeltijds beroepssecundair onderwijs en de deeltijdse vorming. In het stelsel kan de leerling zich in één van volgende 4 trajecten bevinden: persoonlijk ontwikkelingstraject, voortraject, brugtraject of arbeidsdeelname.

Hieronder richten we ons op de twee belangrijkste deeltijdse leersystemen waarin jongeren leren kunnen combineren met arbeidsdeelname: de leertijd (georganiseerd door Syntra Vlaanderen en Syntra) en het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO) waarin respectievelijk bijna 4.000 en iets minder dan 7.000 leerlingen ingeschreven zijn⁴. De finaliteit van deze systemen is het opleiden van jongeren en hen kwalificeren voor een beroep, idealiter via tewerkstelling. In het kader van het nieuwe decreet betekent dit dat er meer dan 11.000 werkervaringsplaatsen nodig zijn voor deze jongeren.

Hoe groot het aanbod is aan werkervaringsplaatsen voor jongeren uit het stelsel van leren en werken, is echter niet gekend. Wel is het aantal jongeren uit de leertijd en het DBSO dat op 1 februari 2009 een werkervaringsplaats had, alsook hoe deze werkervaringsplaatsen verspreid waren over sectoren met een convenant bekend. Verder wordt er in het gedeelte van de leertijd ook dieper ingegaan op de gekozen opleidingsgebieden en de instroom ervan naar sectoren.

5.1.1.1. Leertijd

De leertijd is een opleidingsvorm waarbij jongeren een beroep leren in de dagelijkse praktijk van een onderneming. Ze combineren vier dagen beroepsgerichte praktijkopleiding in een onderneming met één dag theoretische vorming in een campus van Syntra. Een doorsnee opleiding duurt drie jaar, maar kan ingekort worden als de jongere een zekere vooropleiding heeft. De beroepsgerichte praktijkopleiding vormt de kern van de opleiding: zonder werkplek in een onderneming kan een jongere niet ingeschreven worden in de leertijd. De leertijd realiseert hiermee met andere woorden per definitie een voltijds engagement. De tijd dat een leerjongere alleen maar bij een kapper, slager of bakker aan de slag kon, is al vele jaren achter de rug. Vandaag hebben de leertijdjongeren de keuze uit meer dan 200 verschillende beroepen.

Dat het systeem van leertijd werkt, wordt bevestigd in de jaarlijkse schoolverlatersenquête van de VDAB. De cijfers tonen aan dat deze opleidingsvorm een zeer goede doorstroming naar de arbeidsmarkt verzekert. 90% van de leertijdjongeren is één jaar na het afstuderen aan het werk, hetzij bij de onderneming waarmee ze een leerovereenkomst had, hetzij in een ander bedrijf⁵. 18% van hen heeft na 5 jaar zelfs een eigen bedrijf⁶.

Tabel 5.1 geeft een overzicht van de aantallen en het aandeel van de diverse sectoren die een overeenkomst hadden afgesloten met leertijdjongeren. Op het meetmoment van 1 februari 2009 hadden in totaal 3.873 jongeren een leerovereenkomst afgesloten. Bijna acht van de tien leerovereenkomsten waren afgesloten in sectoren met een convenant, waarvan maar liefst 90% in 7 van de 28 sectoren met een convenant.

De 'bouwsector' telt veruit de meeste leerovereenkomsten. Meer dan één op vijf van alle leertijdjongeren heeft een werkervaringsplaats in de bouwsector. De sector van de 'kappers, fitness en schoonheidszorgen' volgt met 644 overeenkomsten of 17% van alle leertijdjongeren. De 'auto-sector en aanverwante sectoren' en de 'horecasector' nemen 11% en 9% van de leerovereen-

4 Momentopname 1 februari 2009.

5 VDAB-studiedienst (2009) *Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen 24de studie 2007-2008*, mei 2009.

6 Significant (2009) *Effectiviteitsmeting 2008 Syntra - Integrale kwaliteitszorg*.

komsten voor hun rekening (of respectievelijk 420 en 338 leerovereenkomsten). Van de sectoren zonder convenant is vooral de sector van de 'zelfstandige kleinhandel' populair bij leertijdjongeren (240 leerovereenkomsten of 6% van het totaal).

Tabel 5.1: Aantal leerovereenkomsten per sector

Bron: Syntra Vlaanderen, studiedienst VDAB, momentopname 1/02/2009 (bewerking Departement WSE)

	n	%
Totaal alle sectoren	3.873	100,0
Bouw	848	21,9
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	644	16,6
Autosector en aanverwante sectoren	420	10,8
Horeca	338	8,7
Elektriciens	162	4,2
Groene sectoren	155	4,0
Voeding	139	3,6
Metaal (arbeiders en bedienden)	99	2,6
ANPC bedienden	72	1,9
Hout	69	1,8
Social profit	29	0,7
Transport en logistiek ¹⁾	15	0,4
Vermakelijkheidsbedrijf	7	0,2
Binnenscheepvaart	6	0,2
Papier en karton	3	0,1
Internationale handel, vervoer en logistiek	3	0,1
Grafische sector	3	0,1
Textiel	2	0,1
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden	2	0,1
Audiovisuele sector	2	0,1
Kleding en confectie	1	0,0
Uitzendsector	nvt	nvt
Textielverzorging	0	0,0
Scheikundige sector	0	0,0
Andere sectoren ²⁾	612	15,8
Onbekende sectoren ³⁾	242	6,2

1 voor de sectorconvenants 'verhuis', 'transport en logistiek voor derden' en 'personenvervoer' was het onmogelijk om het aantal leerovereenkomsten te berekenen, omdat deze sectorconvenants verbonden zijn aan één of meerdere officieuze paritaire subcomités die niet afzonderlijk konden worden afgebakend in de databestanden

2 het betreft sectoren zonder convenant

3 het betreft bedrijven/organisaties waarvan de activiteiten niet gekend zijn

De onderstaande tabel toont dat de overgrote meerderheid van de leertijdjongeren gekozen heeft uit 15 van de meer dan 200 opleidingen. 'Kapper' is het meest bevolkte opleidingsgebied met 635 leertijdjongeren, gevolgd door 'kleinhandelaar' (390) en 'restauranthouder' (325). 'Metseelaar/betonwerker' (237) en 'garagehouder/hersteller' (210) sluiten het rijtje af van opleidingsgebieden met meer dan 200 jongeren.

Tabel 5.2: Aantal leerovereenkomsten per opleidingsgebied (top-15 opleidingsgebieden)

Bron: Syntra Vlaanderen, studiedienst VDAB, momentopname 1/02/2009 (bewerking Departement WSE)

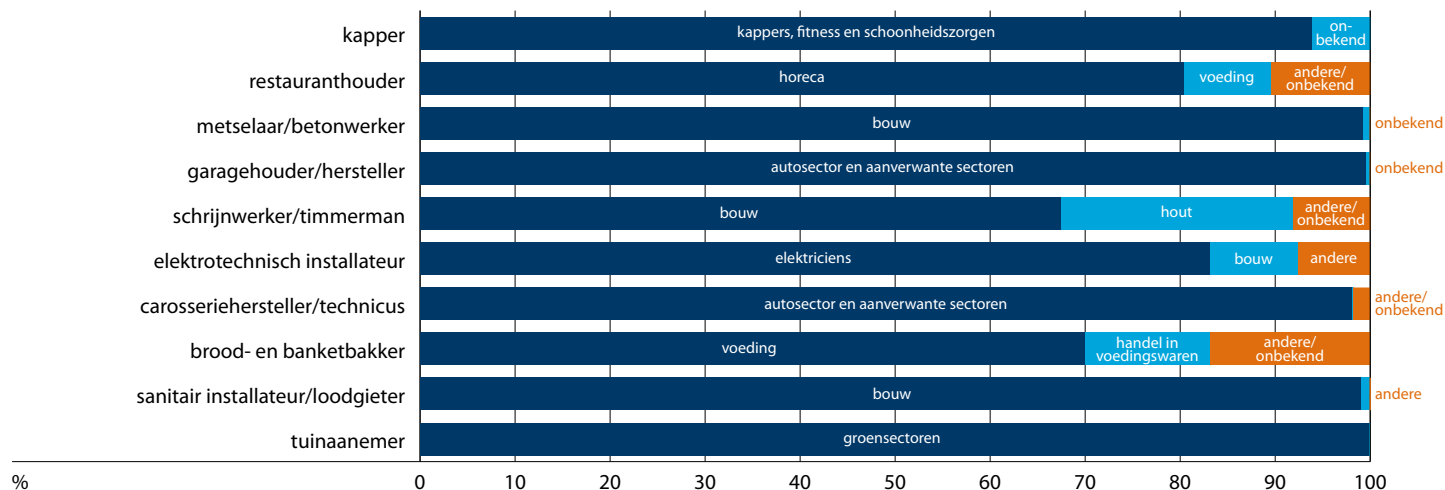
	n	%
Totaal	3.873	100,0
Kapper	635	16,4
Kleinhandelaar	390	10,1
Restauranthouder	325	8,4

	n	%
Metselaar/betonwerker	237	6,1
Garagehouder/hersteller	210	5,4
Schrijnwerker/timmerman	135	3,5
Slager/spekslager	135	3,5
(Residentieel) elektrotechnisch installateur	118	3,0
Carrosseriehersteller/technicus	114	2,9
Brood- en banketbakker	113	2,9
Sanitair installateur/loodgieter	106	2,7
Tuinaannemer	101	2,6
PC-technicus	92	2,4
Huisschilder/wand- en vloerbekleder	87	2,2
Metaalconstructeur	81	2,1

De instroom in sectoren vanuit de verschillende opleidingsgebieden is niet altijd even eenduidig. Bij sommige opleidingsgebieden zijn de werkervaringsplaatsen van de leertijdjongeren verspreid over verschillende sectoren, terwijl bij andere opleidingsgebieden de leertijdjongeren haast allen hun werkervaringsplaats hebben in één bepaalde sector. Het betreft vooral opleidingsgebieden die zeer sectorspecifiek zijn. Zo toont de onderstaande figuur dat meer dan 90% van de leertijdjongeren uit de opleidingsgebieden 'kapper', 'metselaar/betonwerker', 'garagehouder/hersteller', 'carrosseriehersteller', 'sanitair installateur/loodgieter' en 'tuinaannemer' zijn/haar werkervaringsplaats heeft in één bepaalde sector, terwijl de leertijdjongeren uit de opleidingsgebieden 'restauranthouder', 'schrijnwerker/timmerman', 'elektrotechnisch installateur' en 'brood- en banketbakker' in verscheidene sectoren actief zijn.

Grafiek 5.1: Instroom van leertijdjongeren vanuit opleidingsgebieden naar sectoren

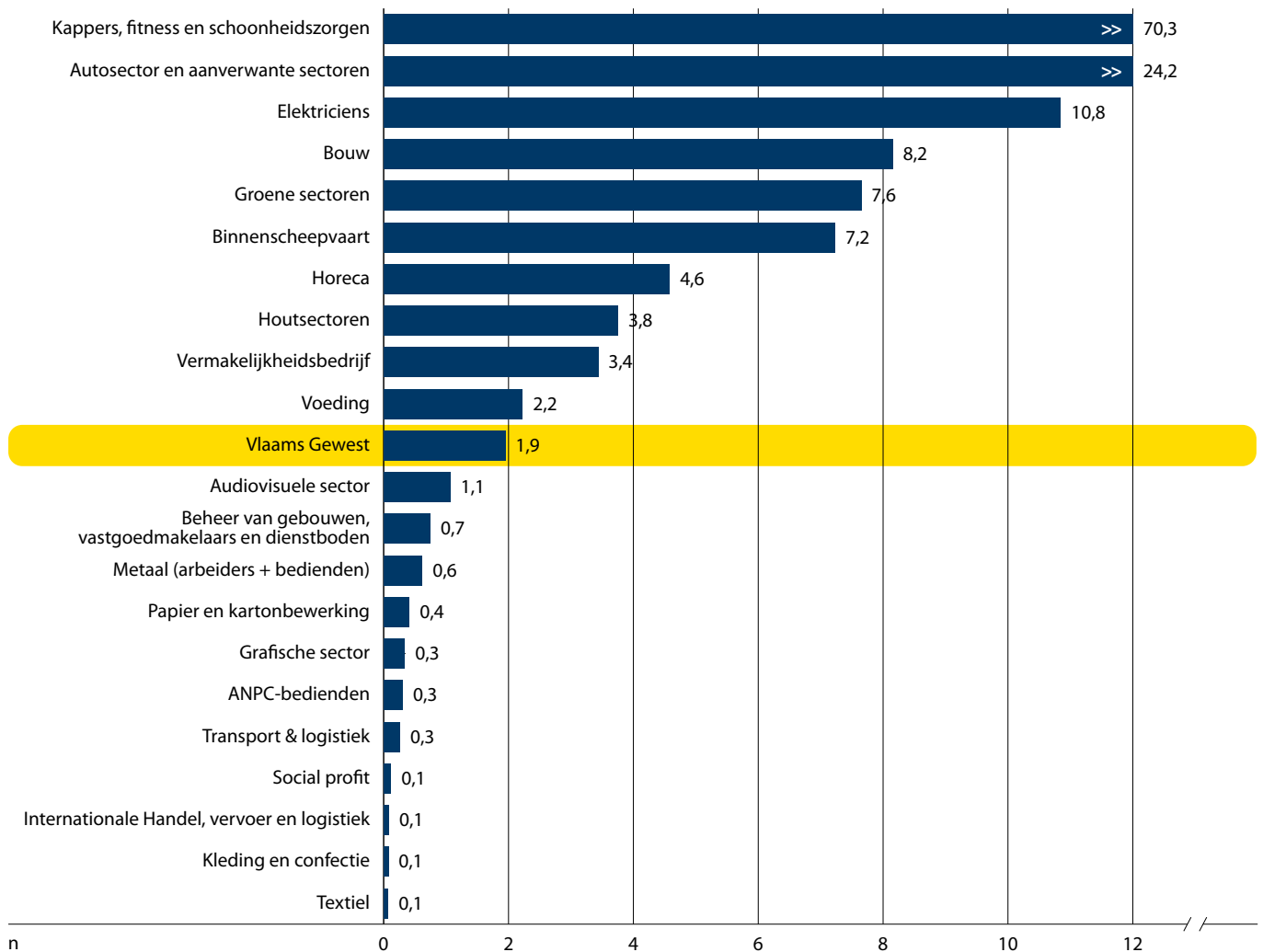
Bron: Syntra Vlaanderen, studiedienst VDAB, momentopname 1/02/2009 (bewerking Departement WSE)

Door het aantal leerovereenkomsten te positioneren tegenover de omvang van de sector in de tewerkstelling, krijgen we een idee van de mate waarin leerovereenkomsten vertegenwoordigd zijn in de sector in vergelijking met het Vlaams gemiddelde. Grafiek 5.2 toont dat in Vlaanderen gemiddeld 1,9 leerovereenkomsten per 1.000 jobs worden afgesloten en dat maar liefst 10 van de 28 sectoren beter presteren dan het Vlaams gemiddelde. De sector van de 'kappers, fitness en schoonheidszorgen' is de absolute koploper met 70 leerovereenkomsten per 1.000 jobs, gevolgd door de 'autosector en aanverwante sectoren' en de sector van de 'elektriciens' die resp. goed zijn voor 24 en 11 overeenkomsten per 1.000 jobs. De 'bouwsector' – die in absolute aantallen de meeste leerovereenkomsten telt – neemt de vierde plaats in met ruim 8 overeenkomsten per 1.000 jobs.

Grafiek 5.2: Aantal leerovereenkomsten per 1000 jobs volgens sector

Bron: Syntra Vlaanderen, VDAB-studiedienst, momentopname 1/02/2009 (bewerking Departement WSE)

5.1.1.2. Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs

Ook in het deeltijds beroepssecundair onderwijs kunnen jongeren al doende een beroep leren. Ze volgen twee dagen per week een technische en praktische opleiding in een centrum deeltijds onderwijs (CDO) of deeltijdse vorming (CDV) en combineren dit idealiter met drie dagen werkervaring in een bedrijf. Reguliere werkgevers uit alle sectoren kunnen een opleidingsvergoeding krijgen als ze één (of meerdere) jongere(n) tewerkstellen en hen op die manier aansluitend op de schoolopleiding een praktijkopleiding verschaffen. Onder tewerkstelling verstaan we elke vorm van reguliere bezoldigde tewerkstelling op basis van een overeenkomst, bijvoorbeeld een deeltijdse arbeidsovereenkomst, een werknemersleercontract, een contract individuele beroepsopleiding, een beroepsinlevingsovereenkomst, een interim-contract of een tewerkstelling via sociale maribel.

Een behoorlijk aandeel van de jongeren uit het DBSO blijkt echter nog niet rijp te zijn voor de reguliere arbeidsmarkt, bijvoorbeeld omdat ze niet de gepaste beroepsattitudes hebben of onvoldoende gemotiveerd zijn. Voor deze jongeren worden alternatieven voorzien zoals brugprojecten, voortrajecten en persoonlijke ontwikkelingstrajecten. Deze initiatieven zijn bedoeld om de jongere voor te bereiden op tewerkstelling.

Problematischer is echter het feit dat bepaalde jongeren die rijp worden geacht voor de arbeidsmarkt, geen werkervaringsplaats vinden. Uit de schoolverlatersenquête van de VDAB blijkt immers dat jongeren die hun opleiding niet combineren met werkervaring minder kansen

hebben op de arbeidsmarkt dan leeftijdgenoten die wel ervaring hebben: 34,3% van de DBSO-schoolverlaters zonder werkervaring is één jaar na het verlaten van de school nog steeds werkzoekend, bij schoolverlaters met werkervaring is dit 19,2%^[7].

Tabel 5.3 geeft de sectorale verdeling weer van de werkervaringsplaatsen ingevuld door jongeren uit het DBSO. Op het meetmoment van 1 februari 2009 hadden in totaal 1.738 jongeren uit het DBSO een werkervaringsplaats in de reguliere arbeidsmarkt. Ruim acht van de tien deeltijds lerenden hadden een werkervaringsplaats in één van de 28 sectoren met een convenant, waarvan bijna 70% in 5 van de 28 sectoren.

Tabel 5.3: Aantal deeltijds lerenden met een werkervaringsplaats per sector

Bron: DBO, Departement O&V, VDAB-studiedienst, momentopname 1/02/2009(Bewerking Departement WSE)

	n	%
Totaal alle sectoren	1.737	100,0
Bouw	414	23,8
Social profit en lokale besturen	257	14,8
Horeca	208	12,0
Metaal	179	10,3
Autosector en aanverwante sectoren	132	7,6
Voeding	51	2,9
Groene sectoren	29	1,7
Elektriciens	29	1,7
Houtsectoren	28	1,6
Transport en logistiek	27	1,6
ANPC Bedienden	27	1,6
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	17	1,0
Scheikundige sector	9	0,5
Textiel	3	0,2
Grafische sector	3	0,2
Textielverzorging	2	0,1
Kleding en confectie	2	0,1
Internationale handel, vervoer en logistiek	1	0,1
Vermakelijkheidsbedrijf	0	0,0
Uitzend	0	0,0
Papier en kartonbewerking	0	0,0
Binnenscheepvaart	0	0,0
Beheer van gebouwen, dienstboden en vastgoedmakelaars	0	0,0
Audiovisuele sector	0	0,0
Andere sectoren ^[1]	303	17,4
Onbekende sectoren ^[2]	16	0,9

1 het betreft sectoren zonder convenant

2 het betreft bedrijven/organisaties waarvan de activiteiten niet gekend zijn

Wat de sectoren betreft, is de 'bouwsector' – net als bij de leertijd – de meest populaire aanbieder van werkervaringsplaatsen voor deeltijds lerenden. Op de tweede plaats staat de 'social profit en de lokale besturen' genoteerd, die samen een aandeel van 15% of 257 deeltijds lerenden hebben. Ook de 'horecasector', de 'metaalsector' en de 'autosector en aanverwante sectoren' scoren goed met aandelen van respectievelijk 12%, 10% en 8% (of respectievelijk 208, 179 en 132 deeltijds lerenden).

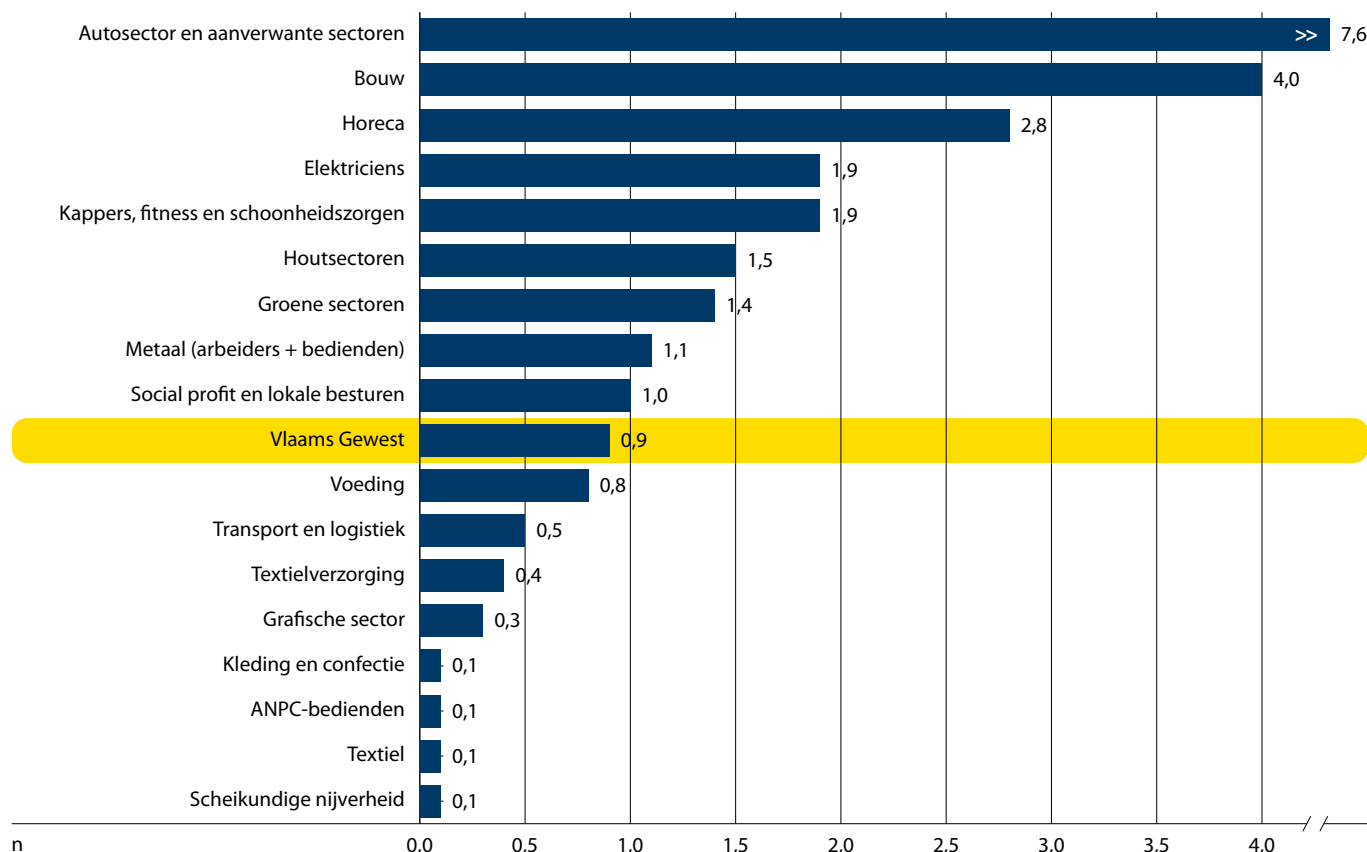
Deeltijds lerenden kunnen – in tegenstelling tot de leertijd – ook aan de slag met een interim-contract. Het feit dat de uitzendsector geen enkele deeltijds lerende telt, is eerder te wijten aan de meetmethode. Een momentopname is minder geschikt om interimcontracten op te sporen, die meestal op dagelijkse of wekelijkse basis opgemaakt worden.

7 VDAB-studiedienst (2009) *Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen 24ste studie 2007-2008*, mei 2009

In grafiek 5.3 werd het aantal deeltijds lerenden in de sectoren afgezet tegenover hun omvang in de tewerkstelling. Dit resulteert in een Vlaams gemiddelde van ongeveer 1 deeltijds lerende per 1.000 jobs. Grafiek 5.3 laat zien dat de 'autosector en aanverwante sectoren' de best scorende sector is met bijna 8 deeltijds lerenden per 1.000 jobs. De 'bouwsector' neemt de 2de plaats in met 4 deeltijds lerenden per 1.000 jobs. Daarna volgen de 'horecasector' en de sector van de 'elektriciens' die resp. 3 en 2 deeltijds lerende jongeren per 1.000 jobs hebben.

Grafiek 5.3: Aantal deeltijds lerenden met een werkervaringsplaats per 1.000 jobs volgens sector

Bron: DBO, Departement O&V, VDAB-studiedienst, momentopname op 1/02/2009 (bewerking Departement WSE)

5.1.2. Leerlingenstages in het voltijds secundair onderwijs

In het kader van de herwaardering van het technisch en beroepssecundair onderwijs nemen de leerlingenstages een belangrijke plaats in in het actueel onderwijs- en arbeidsmarktbeleid. Ze vormen een belangrijke component in de aansluiting tussen onderwijs – arbeidsmarkt. Ze versterken de praktijkgerichtheid van de opleiding en stellen de leerlingen in staat om zich een beeld te vormen van het latere beroepsleven. De sociale partners en de onderwijspartners stemden er in het kader van de Competentieagenda 2010 dan ook mee in om een aanbod te voorzien van 75.000 leerlingenstages per jaar.

De leerlingenstages, die hier in kaart worden gebracht, zijn stages van jongeren die zijn ingeschreven in de laatste jaren van het voltijds kunst-, technisch, beroeps- en buitengewoon secundair onderwijs⁸, en waar de stage deel uitmaakt van de opleiding. De duur van de stage is onder meer afhankelijk van de onderwijsvorm, het doorstromings- dan wel finaliteitsgericht karakter van de opleiding en de invulling en de doelen van het leerplan van de betreffende opleiding.

8 het betreft leerlingen die zijn ingeschreven in hetzij een leerjaar van de derde graad TSO en KSO, hetzij het vervolmakingsjaar van de tweede graad BSO, hetzij een leerjaar van de derde of vierde graad BSO, hetzij het modulair onderwijs, hetzij in het BuSO (OV2, OV3 en OV4)

Voor leerlingen in een studierichting met veel doorstromingsmogelijkheden worden er vooral ervarings- of kennismakingsstages aangereikt, wat een uitstekend hulpmiddel is voor de beroepsoriëntering van leerlingen. Voor leerlingen die in een studierichting zitten die gericht is op arbeidsfinaliteit worden vooral intensieve stages georganiseerd. Zo leert hij/zij de *knepen van het vak* op de werkvloer. Daarnaast kan een leerlingenstage zowel in blok als alternerend worden georganiseerd. Bij een alternerende stage wordt de stage georganiseerd met vaste tussentijden en gespreid over het ganze schooljaar dan wel over een bepaalde periode ervan (semester, trimester, ...), terwijl een blokstage over een ononderbroken periode van één of meer weken loopt, eventueel meermaals per schooljaar.

Om dit te monitoren werd een registratiesysteem opgezet vanuit het Ministerie van Onderwijs. Aangezien deze registratie nieuw is, moet in een vergelijking met het verleden rekening gehouden worden met een foutenmarge, maar mits deze bedenking, zijn de cijfers zeer positief te noemen. Het aantal leerlingenstages is wel degelijk aan het groeien: tijdens het schooljaar 2007-2008 werden ruim 120.000 stages voor bijna 60.000 leerlingen uit het secundair onderwijs georganiseerd, terwijl het in het schooljaar 2006-2007 ging om ongeveer 106.000 stages voor 54.500 leerlingen.

Tabel 5.4: Aantal stageplaatsen per sector in het schooljaar 2007-2008

Bron: Departement O&V (bewerking Departement WSE)

	n	%
Totaal aantal stageplaatsen	120.203	100,0
Totaal aantal in sectoren met convenant	100.929	84,0
Social profit & lokale besturen	62.032	51,6
Metaal (arbeiders en bedienden)	7.250	6,0
Bouw	6.404	5,3
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	4.161	3,5
Horeca	3.211	2,7
ANPC bedienden	2.878	2,4
Autosector en aanverwante sectoren	2.566	2,1
Houtsectoren	2.554	2,1
Elektriciens	2.395	2,0
Groene sectoren	1.943	1,6
Internationale handel/ transport & logistiek	1.688	1,4
Voeding	1.393	1,2
Grafische sector	932	0,8
Scheikundige sector	704	0,6
Kleding en confectie	474	0,4
Textiel	277	0,2
Textielverzorging	241	0,2
Papier en kartonbewerking	65	0,1
Vermakelijkheidsbedrijf	64	0,1
Binnenscheepvaart	50	0,0
Audiovisuele sector	13	0,0
Beheer van gebouwen, dienstboden en vastgoedmakelaars	6	0,0
Uitzendsector	nvt	nvt

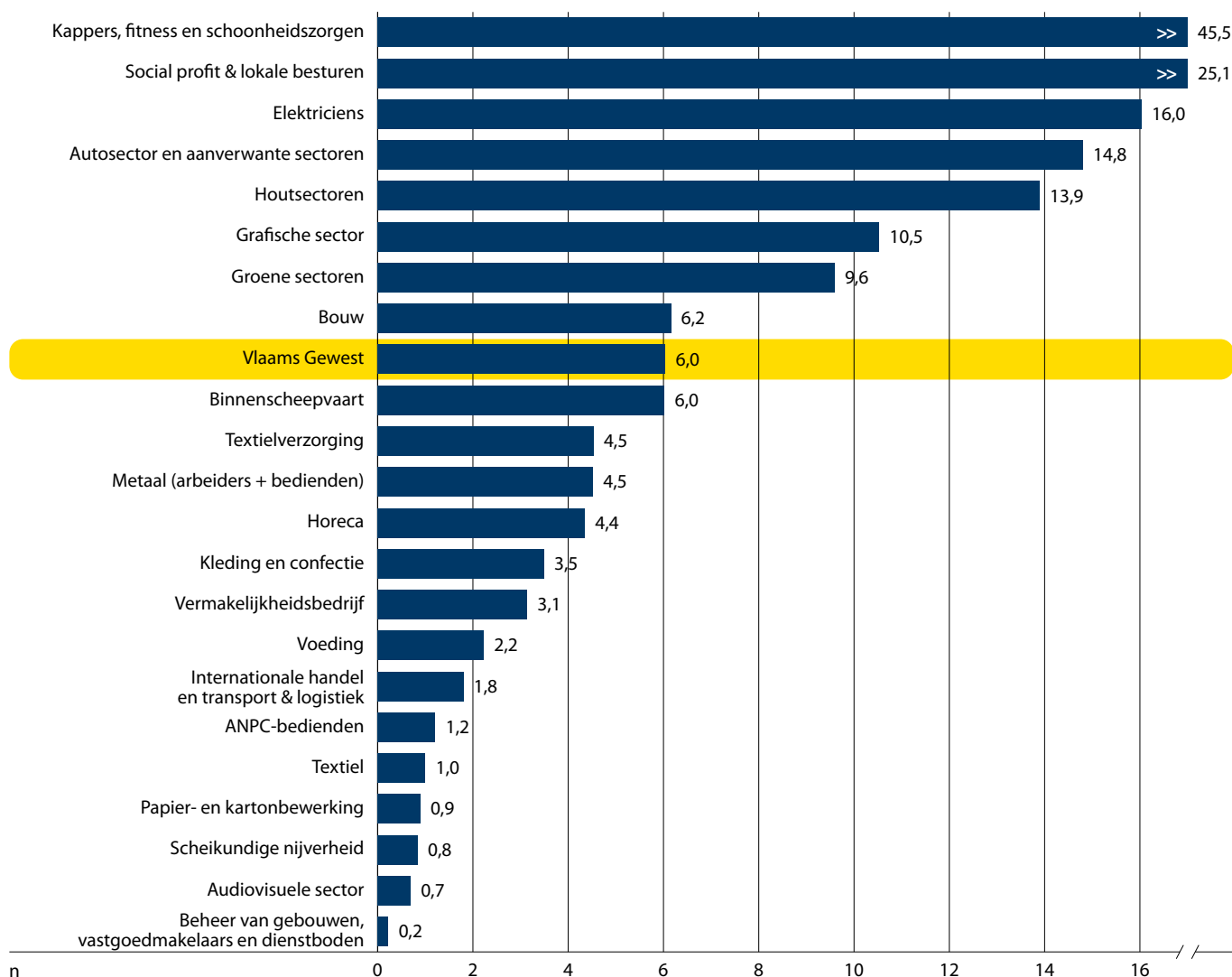
De bovenstaande tabel laat zien dat 84,0% van de stageplaatsen georganiseerd werd in sectoren met een convenant. De 'social profit' en de 'lokale besturen' zijn met ruim 62.000 stageplaatsen (of meer dan de helft van alle stageplaatsen) zonder twijfel de grootste aanbieders van stageplaatsen aan leerlingen uit het voltijds secundair onderwijs, gevolgd door de 'metaalsector' en de 'bouwsector' die aandelen van resp. 6,0% en 5,3% optekenen (of resp. 7.250 en 6.404 stageplaatsen).

Door het aantal stageplaatsen te positioneren tegenover de omvang van de sector in de tewerkstelling, krijgen we een idee van de mate waarin stages vertegenwoordigd zijn in de sector in vergelijking met het Vlaams gemiddelde. Figuur 5.4 toont aan dat in Vlaanderen gemiddeld 6 stageplaatsen per 100 jobs worden georganiseerd en dat maar liefst 8 van de 28 sectoren beter

presteren dan het Vlaams gemiddelde. De 3 hoogst scorende sectoren zijn de 'kappers, fitness en schoonheidszorgen' (46 stageplaatsen per 100 jobs), de 'social profit en lokale besturen' (25 stageplaatsen per 100 jobs) en de 'elektriciens' (16 stageplaatsen per 100 jobs). Ook de 'auto-sector en aanverwante sectoren', de 'houtsectoren', de 'grafische sector' en de 'groene sectoren' scoren beter dan gemiddeld in Vlaanderen.

Grafiek 5.4: Aantal stageplaatsen per 100 jobs volgens sector in het schooljaar 2007-2008

Bron: Departement O&V (bewerking Departement WSE)

5.2. Competieversterking van werknemers

Ondernemingen hebben er alle belang bij om er ook voor te zorgen dat hun werknemers voldoende mogelijkheden hebben om zich bij of om te scholen. Heel wat bedrijven organiseren hiertoe zelf formele opleidingen voor hun werknemers. In grafiek 5.5 worden voor de verschillende sectoren twee verschillende cijfers getoond: het aandeel bedrijven dat formele opleidingen organiseerde voor haar werknemers, en het aandeel in het totaal aantal werknemers dat zo'n opleiding volgde.

Onder formele opleidingen worden hier cursussen of stages verstaan die speciaal ontwikkeld zijn voor het verstrekken van een beroepsopleiding of beroepsopleiding. Deze cursussen of stages mogen niet plaatsvinden op de werkvloer, maar bv. in een leslokaal, een opleidingscentrum of

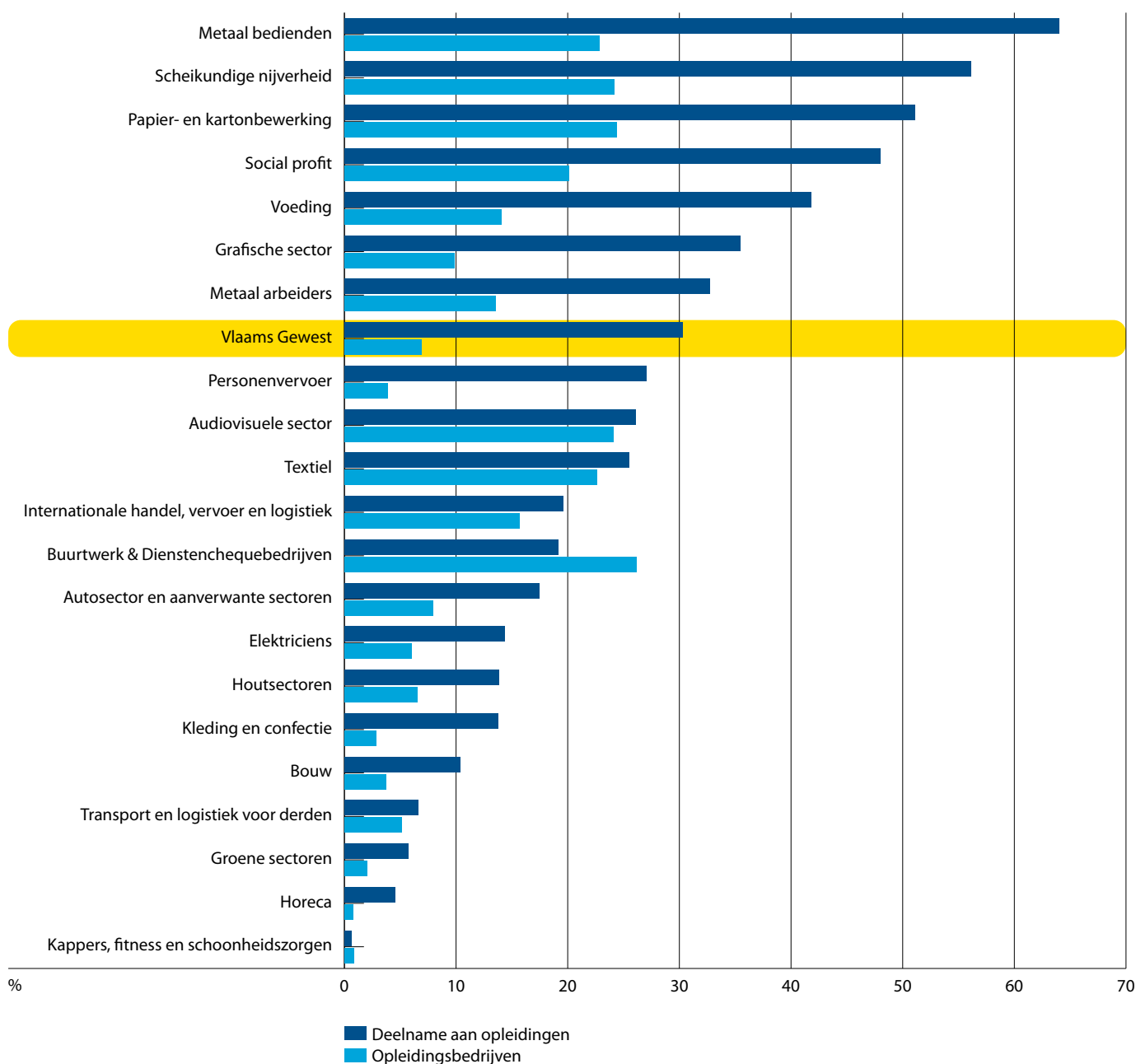
Methode: Alle Belgische bedrijven die personeel tewerkstellen moeten een jaarrekening neerleggen bij de Nationale Bank van België, met daarin een sociale balans waarin de formele opleidingsinspanningen opgenomen worden. Moeten geen sociale balans invullen: vzw's met minder dan 20 personeelsleden, ziekenfondsen, scholen, beroepsfederaties en nog enkele minder frequent voorkomende uitzonderingen.

een werkplaats bedoeld voor deze activiteiten. De cursussen of stages, evenals de lesgever of spreker, kunnen intern of extern zijn.

Gemiddeld worden er in het Vlaams Gewest in 6,9% van alle ondernemingen met personeel formele opleidingen georganiseerd voor werknemers. Dat lijkt bijzonder weinig, maar deze opleidingsverstreckende ondernemingen bereiken samen 30,3% van alle werknemers in het Vlaams Gewest. Het zijn immers voornamelijk grote bedrijven die formele opleidingen organiseren voor hun werknemers. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de formele opleidingsinspanningen lager zijn in sectoren met vele kleine ondernemingen. In sectoren als de 'kappers, fitness en schoonheidszorgen', de 'horeca', de 'groene sectoren' en de 'bouw' wordt in minder dan 4% van alle ondernemingen formele opleidingen georganiseerd voor de werknemers, en wordt hiermee minder dan 7% van de werknemers in deze sectoren bereikt. Kleine bedrijven vullen echter de sociale balans niet altijd even accuraat in. Zij hebben immers meestal geen personeelsdienst die het aantal gevolgde opleidingsuren nauwgezet registreert. De cijfers voor sectoren met veel

Grafiek 5.5: Opleidingsverstreckende bedrijven en deelname aan opleidingen door werknemers (Vlaams Gewest, 2006)

Bron: Sociale Balansen, Nationale Bank van België (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

kleine bedrijven zijn daardoor mogelijk een onderschatting. Aan het andere uiteinde van de grafiek vinden we voornamelijk sectoren waarin veel grote bedrijven of organisaties actief zijn, zoals de 'metaal', de 'scheikundige nijverheid' en de 'social profit'. Hier wordt in meer dan 20% van alle bedrijven formele opleidingen georganiseerd en neemt vaak meer dan helft van alle werknemers deel aan deze opleidingen.

In het midden van de grafiek vinden we een aantal sectoren terug met een zeer hoog aandeel opleidingsverstrekende bedrijven, maar een eerder gemiddelde opleidingsparticipatie. In de 'audiovisuele sector' en de sector 'buurtwerk & dienstenchequebedrijven' gaat het om relatief kleine bedrijven die toch frequent opleidingen verstrekken. In de 'textielsector' en de sector 'internationale handel, vervoer en logistiek' zijn ook heel wat grotere bedrijven actief. In deze laatste sectoren blijkt de opleidingsparticipatie binnen de opleidingsverstrekende bedrijven eerder laag te zijn.

5.3. Competentieversterking van werkzoekenden

Eén van de kernopdrachten van de VDAB bestaat uit het verstrekken van opleidingen. Het tekort aan specifiek geschoold personeel en de versnelde veranderingen op de arbeidsmarkt maken beroepsspecifieke opleidingen noodzakelijk. Via verschillende formules van opleiding en begeleiding tracht de VDAB het arbeidsaanbod te versterken.

Hieronder beperken we ons tot de analyse van twee specifieke opleidingsformules voor werkzoekenden, meer bepaald de opleidingsstages binnen finaliteitsopleidingen en de individuele beroepsopleiding in de onderneming. In het eerste deel wordt de sectorale spreiding van de opleidingsstages binnen finaliteitsopleidingen besproken, meer bepaald in welke sectoren werkzoekenden een finaliteitsopleiding volgen. In het tweede deel doen we hetzelfde voor de individuele beroepsopleiding in de onderneming.

5.3.1. Opleidingsstages binnen finaliteitsopleidingen

Een finaliteitsopleiding of beroepsopleiding is gericht op een kwalificering in functie van snelle uitstroom naar betaalde arbeid. Aan de meeste finaliteitsopleidingen zijn opleidingsstages verbonden met als doel het versterken van reeds aangeleerde competenties hebben en/of de ontwikkeling van competenties die bij voorkeur – of zelfs enkel – op een werkplek kunnen worden geleerd. De duurtijd van de opleidingsstage varieert van 10 % tot 60% van de opleidingstijd.

De VDAB biedt in totaal 60 sectorale finaliteitsopleidingen aan. In 84% van deze finaliteitsopleidingen is de opleidingsstage inherent aan de opleiding, in 16% van de opleidingen niet. Bijvoorbeeld binnen de Handel Administratie en VerkoopsOpleidingen (HAVO) kan de cursist – naast een stage – ook opteren voor een simulatie⁹.

In tabel 5.5 wordt een overzicht gegeven van het aantal cursisten in een finaliteitsopleiding, het aantal opleidingsstages en het aandeel van cursisten met een opleidingsstage¹⁰. In 2008 werden 5.791 opleidingsstages georganiseerd binnen de finaliteitsopleidingen. Dit betekent dat ongeveer één derde van de 17.670 cursisten een opleidingsstage volgde. Als er rekening wordt gehouden met de stopzettingen van de finaliteitsopleidingen wegens tewerkstelling, dan stijgt het aandeel cursisten met een opleidingsstage tot 43%.

Opgesplitst naar sector volgen de cursisten in de 'grafische technieken', de 'social profit' en de 'verkoop' het vaakst een opleidingsstage in een bedrijf of een organisatie (resp. 79%, 75% en 60%). Dit komt neer op 190 stages in de 'grafische technieken', 256 stages in de 'social profit' en 565 stages in de 'verkoop'. Daarna volgen de 'bouw' en de 'hout', waarvan 44% van de cursisten een opleidingsstage volgt. In de 'bouwsector' worden met 1.222 stages veruit de meeste opleidingsstages georganiseerd, in de 'houtsectoren' gaat het over 101 stages.

⁹ De cursist krijgt de mogelijkheid in een oefenbedrijf taken uit te voeren, die soms zelfs niet tot zijn onmiddellijk jobdoelwit behoren (voorbeeld boekhoudtaken voor een secretariaatsmedewerker). De veiligheid van de simulatieomgeving geeft de cursist de kans uit te proberen wat hij/zij werkelijk kan.

¹⁰ zie bijlage 5.8 voor een gedetailleerd overzicht van de evolutie van de stage-aantallen in de periode 2006/2007/2008

Tabel 5.5: Samenvattende tabel naar sector⁽¹⁾:

(1) aantal cursisten in een finaliteitsopleiding; (2) aantal opleidingsstages; (3) verhouding aantal opleidingsstages t.o.v. aantal cursisten in de finaliteitsopleidingen (Vlaams Gewest, 2008)

Bron: VDAB-studiedienst

	aantal cursisten	aantal opleidingsstage	% stages t.o.v. cursisten
Totaal alle sectoren	17.670	5.791	32,77
Stopzetting wegens werk	4.149		
Totaal alle sectoren (- stopzettingen)	13.521	5.791	42,83
Bewaking	27	0	0,0
Bouw	2.795	1.222	43,7
Confectie – vormgeving	391	134	34,3
Diamant	36	0	0,0
Elektriciteit	781	107	13,7
Grafische technieken	241	190	78,8
Horeca	597	172	28,8
Hout	229	101	44,1
Industriële automatisering	1.275	193	15,1
Logistiek	1.159	212	18,3
Metaal	1.538	367	23,9
Milieu	0	0	0,0
Primaire sector	97	33	34,0
Scheikunde	10	0	0,0
Schoonmaak	1.037	319	30,8
Social profit	342	256	74,9
Tertiaire sector	4.896	1.489	30,4
Textiel	14	2	14,3
Verkoop	939	565	60,2
Vervoer	1.038	360	34,7
Voeding	25	4	16,0
Maritiem / Haven / Expeditie	0	0	0,0
Andere sectoren	203	65	32,0

1 De sectorafbakening die door de VDAB wordt gehanteerd is heel wat ruimer dan de afbakening die elders gebruikt wordt om sectoren met een convenant te onderscheiden.

5.3.2. Individuele beroepsopleiding in de onderneming

De individuele beroepsopleiding in de onderneming (IBO) is een opleidingsvorm waarbij een werkzoekende door een werkgever wordt opgeleid op de werkvloer. De werkgever betaalt geen loon of RSZ, enkel een productiviteitsvergoeding, verplaatsingskosten en een verzekering tegen arbeidsongevallen. De werkzoekende krijgt een premie bovenop zijn uitkering, waardoor het inkomen vergelijkbaar is met een nettoloon. Na deze opleiding van 1 tot 6 maanden is het bedrijf verplicht de werkzoekende een contract voor onbepaalde duur te geven.

In de periode 2003-2006 is het aantal opgestarte IBO's stelselmatig toegenomen (van 10.000 tot meer dan 15.000 IBO's op jaarbasis), maar sinds 2007 neemt het aantal opgestarte IBO's eerst lichtjes af (-4%), nadien iets fors (-16%) in 2008. Aanvankelijk werd de verklaring voor de terugval gezocht in de krapte op de Vlaamse arbeidsmarkt, waardoor werkgevers de voorkeur zouden geven aan onmiddellijke indiensttreding. Dat het aantal IBO's ook in crisistijden terugvalt heeft vermoedelijk te maken met de stokkende aanwervingsdynamiek. Verwacht wordt dat het aantal IBO's opnieuw zal toenemen op het ogenblik dat werkgevers opnieuw zullen aanwerven.

Tabel 5.6 geeft een overzicht van de aantallen en het aandeel van de diverse sectoren met een convenant die een beroep deden op het IBO-systeem. De 'bouwsector' (1.842), de sector van de 'metaal arbeiders' (754), de 'horecasector' (640) en de 'autosector en aanverwante sectoren' (366) zijn duidelijk de grootste gebruikers, die samen ongeveer één derde van alle IBO-contracten voor hun rekening nemen.

Tabel 5.6: Aantal IBO's per sector (Vlaams Gewest, 2008)

Bron: VDAB (bewerking Departement WSE)

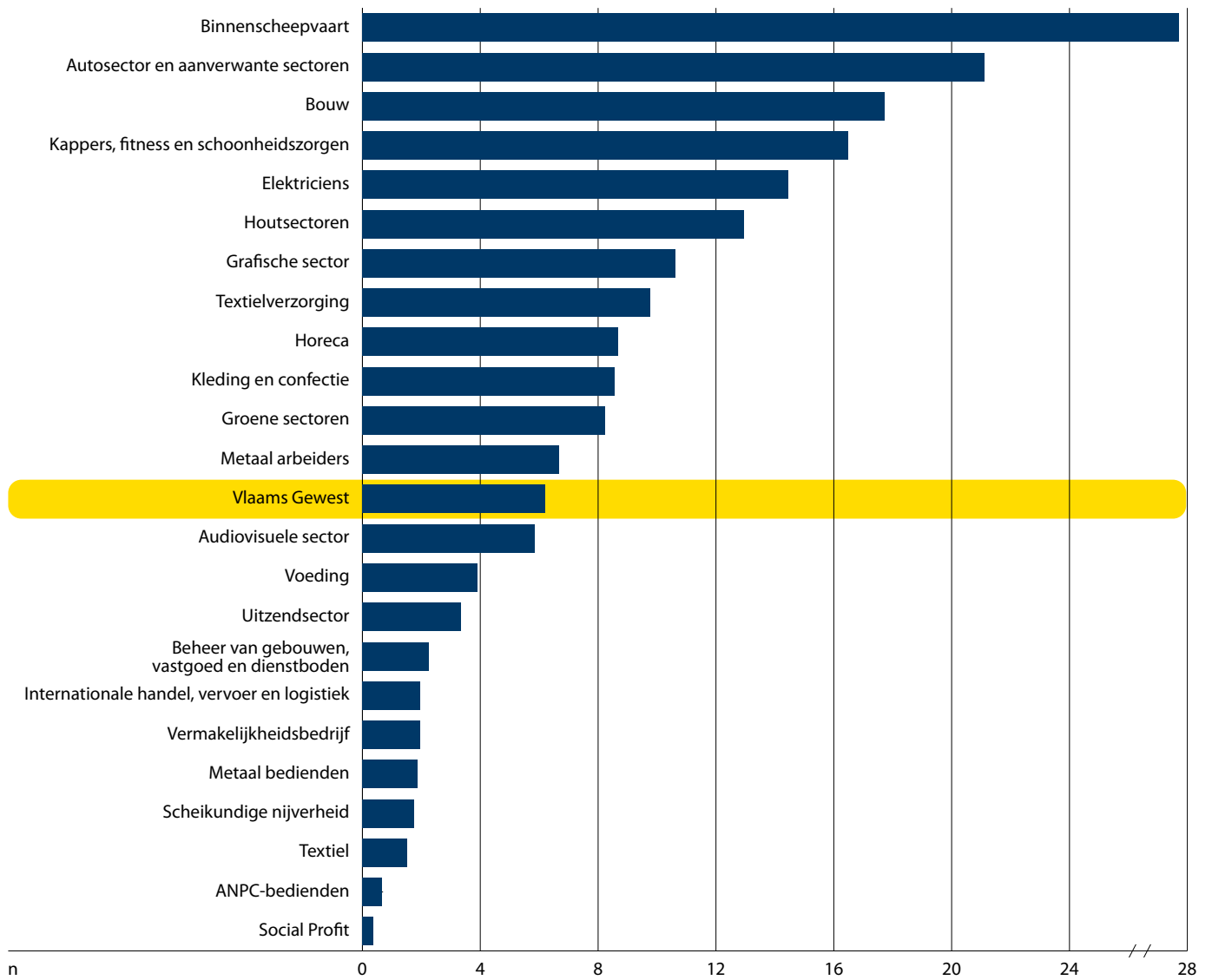
	n	%
Totaal alle sectoren (met en zonder convenant)	12.316	100,0
Bouw	1.842	15,0
Metaal arbeiders	754	6,1
Horeca	640	5,2
Autosector en aanverwante sectoren	366	3,0
Uitzendsector	268	nvt
Voeding	244	2,0
Houtsectoren	238	1,9
Transport en logistiek voor derden	221	1,8
Elektriciens	216	1,8
Groene sectoren	167	1,4
ANPC-bedienden	156	1,3
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	151	1,2
Kleding en confectie	116	0,9
Grafische sector	94	0,8
Social profit	91	0,7
Metaal bedienden	88	0,7
Internationale handel, vervoer en logistiek	71	0,6
Textielverzorging	52	0,4
Textiel	42	0,3
Personenvervoer	41	0,3
Verhuis	27	0,2
Binnenscheepvaart	23	0,2
Audiovisuele sector	11	0,1
Beheer van gebouwen, vastgoed en dienstboden	6	0,0

Uitzendkrachten komen niet in aanmerking voor de klassieke IBO, maar wel voor IBO-interim. IBO-interim is een combinatie van uitzendarbeid bij een werkgever (max. 8 weken) en onmiddellijk daarop aansluitend een IBO in dezelfde onderneming. De toeleiding en begeleiding gebeuren door een uitzendkantoor, dat hiervoor door de VDAB wordt vergoed. IBO-interim is exclusief gericht op de duurzame tewerkstelling van allochtonen, 50-plussers en arbeidsgehandicapten. In 2008 werden in totaal 268 trajecten opgestart, wat meer dan een verdubbeling betekent in vergelijking met de 106 trajecten het jaar voordien. In de eerste 5 maanden van 2009 werden 46 IBO-interims opgestart.

In de onderstaande figuur wordt het aantal opgestarte IBO's in de sectoren in verhouding geplaatst tegenover hun omvang in de tewerkstelling. Hieruit blijkt dat gemiddeld in Vlaanderen 6 IBO's per 1.000 jobs worden opgestart. De sector van de 'binnenscheepvaart' heeft veruit de hoogste score met 28 IBO's per 1.000 jobs, maar door de kleine omvang van de sector in de tewerkstelling betekent dit een lichte overschatting. Daarna volgen de grote gebruikers van het IBO-systeem: de 'autosector en aanverwante sectoren' en de 'bouwsector' die respectievelijk 21 en 18 IBO's per 1.000 jobs tellen. De sector van de 'kappers, fitness en schoonheidszorgen' neemt de 4de plaats in met bijna 17 IBO-contracten per 1.000 jobs.

Grafiek 5.6: Aantal IBO's per 1.000 jobs volgens sector (Vlaams Gewest, 2008)

Bron: VDAB (bewerking Departement WSE)

Versterken van competenties in en door bedrijven

6 Jobmobiliteit

Elk jaar verlaten heel wat werknemers hun baan. Vaak gebeurt dit om elders aan de slag te gaan. Voor een werkgever betekent het verlies van een werknemer steeds een verlies aan ervaring en competenties. Bovendien moet geïnvesteerd worden in een vervang(st)er. Voor de goede werking van de arbeidsmarkt is het echter belangrijk dat werknemers de kans krijgen om door te groeien naar de baan waarin ze zich maximaal kunnen ontplooiën en waar ze zelf het meest voldoening uit halen.

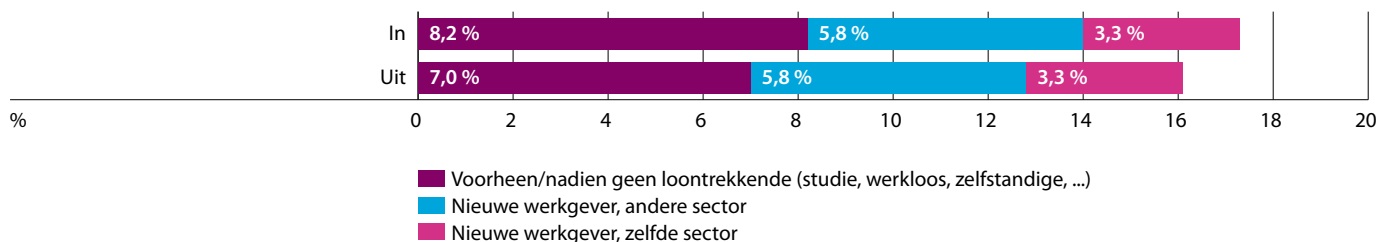
In dit laatste hoofdstuk bekijken we het werknemersverloop in de sectoren en hoe mobiel werknemers zijn gedurende hun loopbaan. De cijfers waarop dit hoofdstuk gebaseerd is, dateren van het jaar 2006. We bestuderen de jobmobiliteit dus op een moment van hoogconjunctuur. In een periode van economische crisis zullen deze cijfers er ongetwijfeld heel anders uit zien.

6.1. In- en uitstroomgraad

Methode: Via het Datawarehouse Arbeidsmarkt & Sociale Bescherming van de KSZ werden werknemersgegevens gedurende 5 opeenvolgende kwartalen aan elkaar gekoppeld, zodat de transities die deze werknemers doormaakten gedurende één kalenderjaar (31/12/2005 – 31/12/2006) in kaart gebracht werden.

In de loop van het jaar 2006 heeft 12,8% van alle loontrekkenden in het Vlaams Gewest zijn/haar sector verlaten. We noemen dit de **uitstroomgraad**^[1]. 5,8% van alle loontrekkenden verliet zijn/haar sector om meteen in een andere sector aan de slag te gaan. De overige 7% stroomde uit naar een niet-loontrekkend statuut: werkloosheid, voltijds tijdscrediet, pensioen,... 14% van alle werknemers maakte de omgekeerde beweging, en trad tot een sector toe. Dit is de **instroomgraad**^[2]. Naast de 5,8% die rechtstreeks van de ene naar de andere sector overstapte, is 8,2% van de loontrekkenden een sector ingestroomd vanuit een niet-loontrekkend statuut. In 2006 was de totale instroom dus groter dan de totale uitstroom en nam het aantal loontrekkenden in het Vlaams Gewest toe, ondermeer dankzij een sterke instroom vanuit werkloosheid.

Grafiek 6.1: Totale jobmobiliteit in Vlaanderen (2006)

Werknemers die van job veranderen gaan natuurlijk niet altijd in een andere sector werken. Een aantal werknemers gaat eenvoudigweg bij een andere werkgever binnen dezelfde sector aan de slag. Dit blijkt echter niet zo heel vaak voor te komen. Gemiddeld veranderde slechts 3,3% van alle loontrekkenden in 2006 van werkgever binnen één en dezelfde sector. Met deze mobiliteit *binnen sectoren* houden we in het vervolg van dit hoofdstuk geen rekening meer, enkel met de mobiliteit *tussen sectoren*.

Ook voor individuele sectoren kunnen in- en uitstroomgraden berekend worden. Deze bieden niet enkel inzicht in de mobiliteit van de werknemers in deze sectoren, maar ook in de algemene dynamiek van de sector. Immers, wanneer de instroom(graad) hoger is dan de uitstroom(graad),

1 de 'uitstroomgraad' wordt gedefinieerd als het aandeel werknemers dat gedurende het beschouwde jaar de sector heeft verlaten, ten opzichte van het totaal aantal werknemers op 31/12/2005

2 de 'instroomgraad' wordt gedefinieerd als het aandeel werknemers dat gedurende het beschouwde jaar tot de sector is toegetreten, ten opzichte van het totaal aantal werknemers op 31/12/2006

gaat het om een sector met een groeiende werkgelegenheid. In het omgekeerde geval is het een sector met een tanende werkgelegenheid.

Ook voor individuele sectoren kunnen in- en uitstroomgraden berekend worden. Deze bieden niet enkel inzicht in de mobiliteit van de werknemers in deze sectoren, maar ook in de algemene dynamiek van de sector. Immers, wanneer de instroom(graad) hoger is dan de uitstroom(graad), gaat het om een sector met een groeiende werkgelegenheid. In het omgekeerde geval is het een sector met een tanende werkgelegenheid.

In grafiek 6.2 worden de instroom- en de uitstroomgraad voor de verschillende sectoren naast elkaar gezet. De meeste sectoren hebben in- en uitstroomgraden tussen 10 en 20%, maar enkele sectoren steken boven de andere uit. Helemaal bovenaan de grafiek vinden we de 'uitzendsector', met een instroomgraad van 77,1% en een uitstroomgraad van 68,3%. Meer dan driekwart van alle werknemers die op het einde van het jaar 2006 in de 'uitzendsector' werkte, is in de loop van dat jaar in de sector ingestroomd. Tegelijkertijd heeft bijna 70% van alle werknemers die in het begin van 2006 in de 'uitzendsector' werkte op het einde van het jaar de sector weer verlaten. Uitzendcontracten zijn per definitie contracten van relatief korte duur en interimwerk is vaak een opstap naar vast werk (zie verder). Het is dan ook niet verrassend dat de jobmobiliteit in de 'uitzendsector' uitzonderlijk hoog is.

Dankzij de gunstige economische conjunctuur gingen er in 2006 heel wat mensen aan de slag en was de totale instroom hoger dan de totale uitstroom. In een aantal sectoren is de instroom zelfs beduidend hoger dan de uitstroom, zoals in de 'uitzendsector', de 'social profit', het 'Aanvullend Nationaal Paritair Comité voor Bedienden' (ANPCB) en de sector 'Internationale handel, vervoer en logistiek'. Dit zijn dan ook sectoren waar de werkgelegenheid in 2006 sterk is toegenomen (zie 2.1). In de sector 'Buurtwerk & dienstenchequebedrijven' is de instroomgraad meer dan dubbel zo hoog als de uitstroomgraad. Dit komt enerzijds doordat de tewerkstelling met dienstencheques zeer sterk is toegenomen, en anderzijds omdat dit een relatief nieuw paritair comité (PC 322.01) is en er heel wat werknemers 'verhuizen' naar dit nieuwe PC. Dit is dus geen echte jobmobiliteit, de werknemers worden enkel in een nieuw paritair comité ondergebracht.

Er zijn ook een aantal sectoren waar de instroomgraad lager is dan de uitstroomgraad, ondermeer in de 'textielsector', de 'groene sectoren', de 'grafische nijverheid', de sector 'papier- en kartonbewerking' en de 'voedingsnijverheid'. Dit zijn sectoren waar de werkgelegenheid in 2006, ondanks de gunstige economische conjunctuur, achteruitgegaan is.

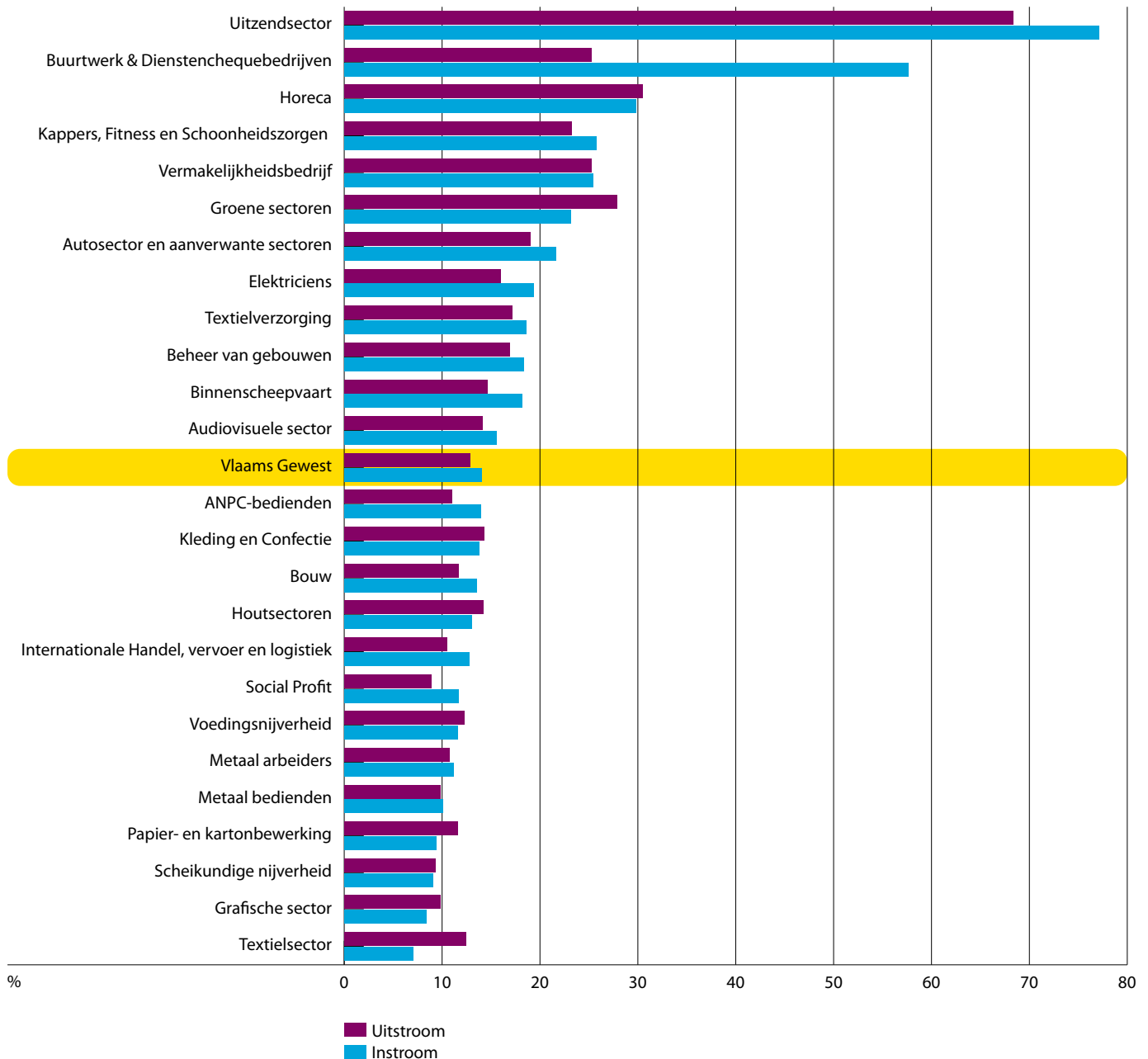
De 'horeca', de 'groene sectoren', het 'vermakelijkheidsbedrijf' en de sector van de 'kappers, fitness en schoonheidszorgen' worden gekenmerkt door een hoge instroomgraad én een hoge uitstroomgraad. Tussen 31 december 2005 en 31 december 2006 is ongeveer een kwart van alle werknemers in deze sectoren vertrokken, en vervangen door andere werknemers. Een dergelijke hoge jobmobiliteit kan er op wijzen dat er weinig werknemers hun ganse carrière in dezelfde sector blijven werken. De 'horeca', het 'vermakelijkheidsbedrijf' en de sector van de 'kappers, fitness en schoonheidszorgen' zijn drie sectoren waarin veel jongeren werken. Vaak speelt ook de fysieke belasting een rol, zoals ondermeer in de groene sectoren het geval is. Bedrijven in dergelijke sectoren met een hoge jobrotatie dienen voortdurend nieuwe werknemers aan te werven en het verlies aan ervaring op te vangen. Anderzijds staan de (oudere) werknemers die deze sectoren wensen te verlaten voor de uitdaging om hun carrière soms een compleet andere richting uit te sturen.

Onderaan grafiek 6.2 staan de sectoren met de laagste jobmobiliteit. Vooral in de 'metaalsector', de 'grafische sector' en de 'scheikundige nijverheid' blijkt er weinig rotatie te zijn, met in- en uitstroomgraden van ongeveer 10%. Een dergelijke lage jobmobiliteit kan verschillende redenen hebben: mogelijk worden aan de werknemers in deze sectoren voldoende mogelijkheden geboden om hun carrière binnen de sector te heroriënteren of wensen de werknemers helemaal niet te veranderen. Anderzijds is het ook mogelijk dat werknemers in deze sectoren zodanig specifiek werk verrichten, en zodanig specifieke opleidingen gevolgd hebben, dat ze moeilijk rechtstreeks in andere sectoren ingezet kunnen worden.

Helemaal onderaan de grafiek vinden we de 'textielsector'. Deze sector heeft de laagste instroomgraad van alle sectoren in de grafiek (7,1%) en een uitstroomgraad die bijna dubbel zo hoog is (12,4%). De lage instroom wordt ondermeer veroorzaakt door de achteruitgang van de werkgelegenheid in deze sector, maar ook door een gebrek aan werknemers met de gepaste kwalificaties.

Grafiek 6.2: In- en uitstroomgraad naar sector (Vlaams Gewest, 31/12/2005-31/12/2006)

Bron: Datawarehouse AM&SB bij de KSZ (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

6.2. Instroom uit werk

Zoals in het begin van dit hoofdstuk reeds vermeld, kan de instroom in een sector onderverdeeld worden in twee substromen; de instroom vanuit werk en de instroom vanuit niet-werk³. Grafiek 6.3 toont de instroom vanuit werk. Het gaat hier om werknemers die gedurende het jaar 2006 de overstap maakten van één sector naar een andere. De instroom vanuit de 'uitzendsector' is echter een geval apart en wordt afzonderlijk weergegeven in de grafiek. Een uitzendkracht werkt immers officieel voor zijn/haar interimbureau, maar werkt in de praktijk bij een extern bedrijf. Uitzendwerk doet vaak dienst als een soort van proefperiode en vormt dan een opstap naar vast werk. Indien de uitzendkracht in kwestie een vast contract krijgt in het bedrijf waar hij/zij werkt, maakt hij/zij de facto een overstap van één werkgever (het interimbureau) naar een andere (de uiteindelijke werkgever), zonder écht van job te veranderen. In dit geval gaat het dus om een ander soort jobmobiliteit dan de 'instroom vanuit een ander paritair comité'.

In tegenstelling tot grafiek 6.2 toont grafiek 6.3 wél een brede spreiding van de sectoren. Onderaan vinden we de 'horeca', waar slechts 20,5% van de nieuwe werknemers instroomt vanuit een loontrekkende baan in een andere sector. Aan de andere kant van het spectrum staat de 'scheikundige nijverheid', waar niet minder dan 66% van de nieuwe werknemers instroomt vanuit een andere sector. Gemiddeld stroomt in het Vlaams Gewest 41,5% van de nieuwe werknemers in vanuit werk, waarvan 33% vanuit een andere sector dan die waarin ze terecht komen, en 8,4% vanuit de 'uitzendsector'.

Naast de 'scheikundige nijverheid' vinden we bovenaan grafiek 6.3 ook de 'metaal bedienenden', de 'papier- en kartonbewerkende nijverheid', de sector 'internationale handel, vervoer en logistiek', de 'textielsector' en de 'voedingsnijverheid'. Dit zijn allen sectoren waar in 2006 slechts een minderheid van de nieuwe werknemers instroomde vanuit niet-werk. Deze groep van niet-werkenden bestaat vooral uit werkzoekenden, schoolverlaters en inactieven. De redenen waarom deze sectoren vaker werkenden aanwerven zijn divers. Voor bepaalde jobs zijn soms geen specifieke diploma's vereist, maar kijkt men eerder naar een algemeen competentie- en ervaringsniveau (bv. hoger opgeleid, ervaring als ploegleider,...), wat het eenvoudiger maakt om de overstap te maken vanuit een geheel andere sector. In andere gevallen zijn er wél specifieke competenties vereist, maar bieden bedrijven zelf de mogelijkheid om deze competenties aan te leren. Dit kan aan de hand van *traineeships* en dergelijke, maar bijvoorbeeld ook door de werknemer eerst een tijdje als uitzendkracht te laten werken in het bedrijf. We zien dan ook een hoge instroom vanuit uitzendwerk in deze sectoren.

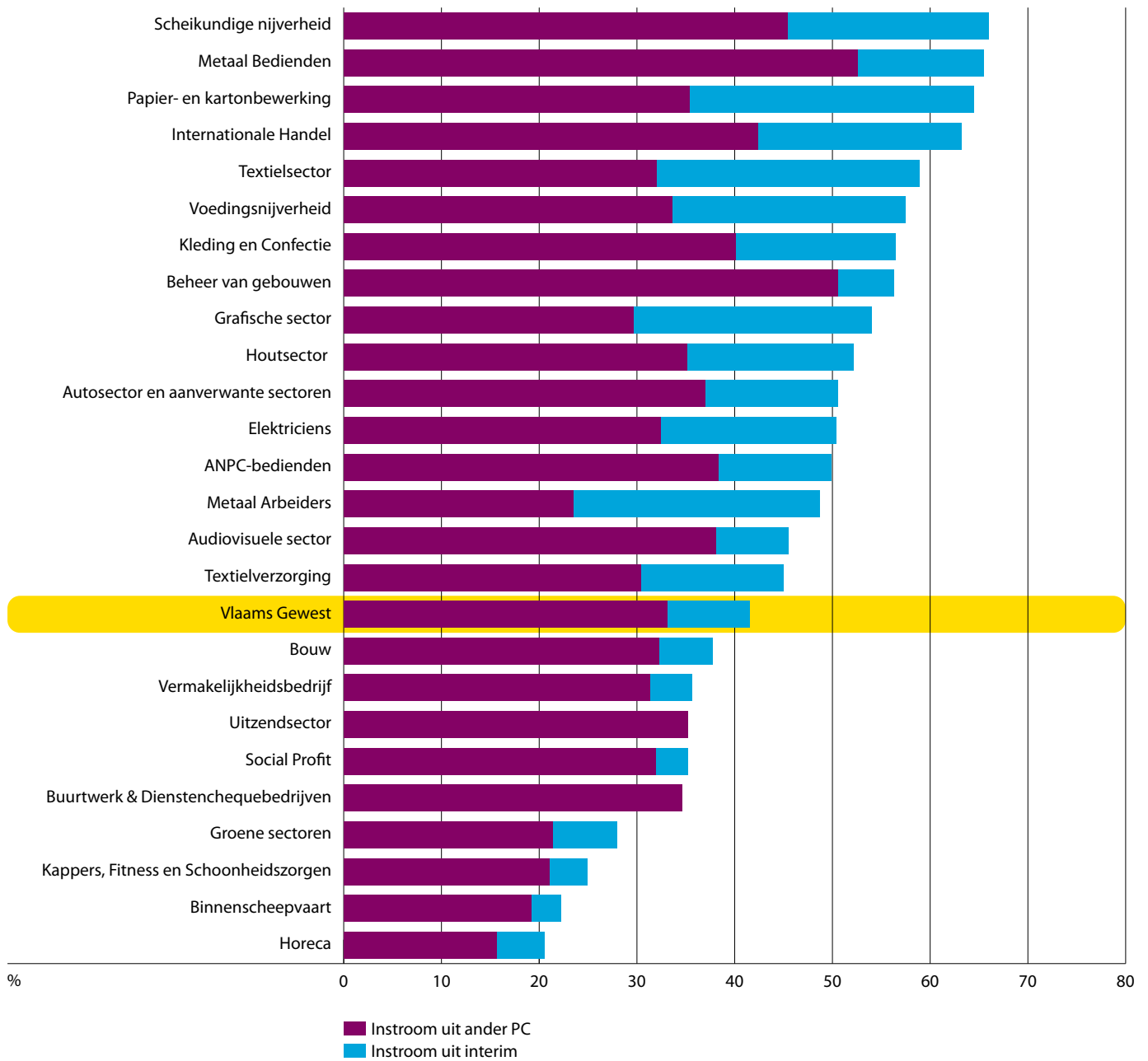
Opmerking: Het gaat uitsluitend om echte uitzendarbeid, waarbij het interimkantoor geldt als werkgever. Studentenarbeid zonder tussenkomst van een interimkantoor valt dus niet onder deze noemer.

Onderaan grafiek 6.3 vinden we sectoren als de 'bouw', de 'horeca', de sector 'kappers, fitness en schoonheidszorgen', de 'social profit' en de 'binnenscheepvaart'. In deze sectoren worden weinig mensen aangeworven die voordien in een andere sector aan het werk waren (ongeacht of ze als uitzendkracht werkten of niet). Dit zijn dan ook sectoren waar vaak zeer specifieke competentievereisten gelden, waardoor men meestal pas na een opleiding of studie aan de slag kan in de sector. Een rechtstreekse overstap van één sector naar een andere komt in deze sectoren minder vaak voor dan gemiddeld in Vlaanderen.

³ De instroom vanuit 'zelfstandig statuut' werd ook bij de instroom vanuit 'niet-werk' gerekend. Met de instroom vanuit 'werk' wordt dus eigenlijk de instroom vanuit 'loontrekkend werk' bedoeld.

**Grafiek 6.3: Instroom uit werk naar sector
(Vlaams Gewest, 31/12/2005-31/12/2006)**

Bron: Datawarehouse AM&SB bij de KSZ (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Bijlage 0.1: Overzicht sectoren

Naam	Paritair(e) (sub)comité(s) ^[1]	Korte omschrijving ^[2]
Aanvullend Nationaal Paritair Comité voor de Bedienden (ANPCB)	PC 218	Dit paritair comité vertegenwoordigt bedienden uit een veelheid van sectoren. Vaak gaat het om bedienden in bedrijven/sectoren waar voornamelijk arbeiders werken, en de bedienden geen eigen PC hebben. (bv. boekhouders in een bouwbedrijf)
Audiovisuele sector	PC 227	Productie en uitzenden van films, televisie- en radioprogramma's
Autosector en aanverwante sectoren	PC 112 PSC's 142.1, 149.02, 149.03, 149.04	Garages en auto-assemblage
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden	PC 323	Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden
Bezoldigd gemeenschappelijk personenvervoer per autobus en autocar	Officieuze PSC's 140.01, 140.02, 140.03	Bezoldigd gemeenschappelijk personenvervoer per autobus en autocar
Binnenscheepvaart	PC 139	Binnenscheepvaart
Bouw	PC 124	Bouw
Elektriciens	PSC 149.01	Elektrische en elektronische montage- en installatiewerken, en handel in elektrische en elektronische toestellen
Grafische sector	PC 130	Drukkerijen en aanverwante activiteiten
Groene sectoren	PC's 132, 144, 145	Landbouw, tuinbouw, technische land- en tuinbouwwerken
Horeca	PC 302	Horeca
Houtsectoren	PC's 125, 126	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen in hout, vervaardiging van meubels en groothandel in hout
Internationale handel, vervoer en logistiek	PC 226	Bedienden in het goederenvervoer, zeevaart, luchtvaart en expeditiekantoren
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	PC 314	Kappers, fitness en schoonheidszorgen
Kleding en confectie	PC's 109, 215	Vervaardiging van, en handel in, textiel en kleding
Lokale besturen	Geen PC	Steden en gemeenten, OCMW's (incl. OCMW-ziekenhuizen, etc.) en intercommunales
Metaal arbeiders	PC 111	Metaal arbeiders
Metaal bedienden	PC 209	Metaal bedienden
Montage	Officieus PSC 111.03	Vervaardiging van metalen constructiewerken en verhuur van machines voor de bouwnijverheid
Scheikundige nijverheid	PC's 116, 207	Scheikundige nijverheid
Social profit	PC's 318, 319, 327, 329, 330, 331, geen PC	Gezins- en bejaardenhulp, gezondheidszorg, beschutte en sociale werkplaatsen, socio-culturele sector. Omvat ook een deel van de publieke sector, waar geen PC's bestaan.
Textiel	PC's 120, 214	Bewerken, spinnen en weven van textiel, vervaardiging van textielproducten
Textielverzorging	PC 110	Wasserijen, ververijen en dergelijke
Transport en logistiek voor rekening van derden	Officieuze PSC's 140.04, 140.09	Arbeiders in goederenvervoer en logistiek voor rekening van derden
Uitzendsector	PC 322	Uitzendkrachten (niet: uitzendconsulenten)
Verhuis	Officieus PSC 140.05	Verhuisdiensten
Vermakelijkheidsbedrijf	PC 304	Kunstenaars en artiesten, exploitatie van schouwburgen, concertzalen, culturele centra en dergelijke, kermisattracties, pretparken
Voeding	PC's 118, 220	Voeding

1 Paritaire comités 100-199 vertegenwoordigen uitsluitend arbeiders, 200-299 uitsluitend bedienden. Paritaire comités 300 en hoger kunnen zowel arbeiders als bedienden vertegenwoordigen.

2 Voor een volledige omschrijving van de bevoegdheden van de paritaire comités kan u de individuele sectorfoto's raadplegen.

Bijlage 0.2: Aantal werknemers naar achtergrondkenmerken per sector (Vlaams Gewest, 2008)

Bron: RSZ DMFA, situatie op 30/06/2008 (bewerking Departement WSE / Steunpunt WSE)

	totaal		geslacht		leeftijdsklasse				arbeidsregime			statuut			
	(n)	[%]	man		< 25 jaar		25-49 jaar		> 49 jaar		voltdijs deeltijds	spec. regime	arbeiders	bedienden	ambtenaren
			[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]					
Totaal alle sectoren (met en zonder convenant)	2.083.523	100,0	54,3	45,7	10,1	68,6	21,3	67,1	29,3	3,6	38,4	49,0	12,6		
ANPC-bedienenden	270.297	100,0	57,5	42,5	7,2	77,5	15,3	81,2	18,7	0,1	0,0	100,0	0,0		
Audiovisuele sector	2.228	100,0	60,3	39,7	11,4	83,8	4,9	88,4	11,6	0,0	0,0	100,0	0,0		
Autosector en aanverwante sectoren	33.020	100,0	91,9	8,1	16,1	65,3	18,6	86,6	13,4	0,0	100,0	0,0	0,0		
PC 112 garagebedrijf	16.582	100,0	93,0	7,0	17,8	62,4	19,8	85,3	14,7	0,0	100,0	0,0	0,0		
PSC 142.01 terugwinning van metalen	1.017	100,0	96,5	3,5	7,2	69,8	23,0	92,8	7,2	0,0	100,0	0,0	0,0		
PSC 149.02 koetswerk	2.526	100,0	96,6	3,4	18,8	66,1	15,2	90,7	9,3	0,0	100,0	0,0	0,0		
PSC 149.03 edele metalen	406	100,0	51,7	48,3	6,7	67,0	26,4	65,0	35,0	0,0	100,0	0,0	0,0		
PSC 149.04 metaalhandel	12.489	100,0	90,3	9,7	14,3	68,5	17,2	87,7	12,3	0,0	100,0	0,0	0,0		
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden	2.090	100,0	29,1	70,9	3,0	51,3	45,7	37,4	62,5	0,1	78,5	21,5	0,0		
PC 139	609	100,0	93,9	6,1	6,2	61,4	32,3	92,1	7,4	0,5	99,0	1,0	0,0		
Bouw	100.510	100,0	99,0	1,0	14,7	65,3	20,0	95,2	4,7	0,0	100,0	0,0	0,0		
Elektriciens	15.058	100,0	95,6	4,4	21,3	65,3	13,4	92,0	8,0	0,0	100,0	0,0	0,0		
Grafische sectoren	8.693	100,0	74,7	25,3	7,8	71,8	20,4	86,5	13,5	0,0	100,0	0,0	0,0		
Groene sectoren	14.539	100,0	72,2	27,8	20,0	61,9	18,1	63,4	19,1	17,4	100,0	0,0	0,0		
PC 132 technische land- en tuinbouw	846	100,0	98,7	1,3	25,2	57,9	16,9	87,6	12,1	0,4	100,0	0,0	0,0		
PC 144 landbouw	1.353	100,0	65,6	34,4	20,9	59,3	19,8	62,2	36,7	1,0	100,0	0,0	0,0		
PC 145 tuinbouwbedrijf	12.340	100,0	71,1	28,9	19,5	62,5	18,0	61,9	17,7	20,4	100,0	0,0	0,0		
Horeca	64.478	100,0	43,7	56,3	27,4	56,4	16,2	38,0	50,0	12,0	88,5	11,5	0,0		
Houtsectoren	17.002	100,0	89,1	10,9	11,5	64,9	23,6	88,5	11,5	0,0	100,0	0,0	0,0		
PSC 125.01 bosontginningen	93	100,0	97,8	2,2	20,4	58,1	21,5	78,5	21,5	0,0	100,0	0,0	0,0		
PSC 125.03 zagerijen en aanverwante nijverheden	562	100,0	95,4	4,6	9,6	63,0	27,4	88,1	11,9	0,0	100,0	0,0	0,0		
PSC 125.03 houthandel	1.603	100,0	95,3	4,7	11,7	65,1	23,1	89,0	11,0	0,0	100,0	0,0	0,0		
PSC 126 stoffering en houtbewerking	14.744	100,0	88,1	11,9	11,5	64,9	23,5	88,5	11,5	0,0	100,0	0,0	0,0		
Internationale Handel, vervoer en logistiek	36.628	100,0	53,7	46,3	7,8	77,1	15,1	81,8	18,2	0,0	0,0	100,0	0,0		
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	8.847	100,0	11,1	88,9	40,7	54,1	5,3	42,2	57,8	0,0	75,7	24,3	0,0		
Kleding en confectie	12.896	100,0	26,1	73,9	5,7	72,1	22,1	69,2	30,8	0,0	64,7	35,3	0,0		
PC 109 arbeiders	8.348	100,0	23,2	76,8	5,6	68,4	26,0	66,5	33,5	0,0	100,0	0,0	0,0		
PC 215 bedienden	4.548	100,0	31,6	68,4	6,0	79,0	15,1	74,1	25,9	0,0	0,0	100,0	0,0		
Lokale besturen	geen gegevens beschikbaar														
Metaal bedienden	PC 209	48.624	100,0	74,3	25,7	3,7	75,4	20,9	87,4	12,6	0,0	0,0	100,0	0,0	
Metaal arbeiders	PC 111	109.605	100,0	87,1	12,9	11,9	69,4	18,7	88,9	11,1	0,0	100,0	0,0		
Montage	geen gegevens beschikbaar														

	totaal		geslacht		leeftijdsklasse				arbeidsregime			statuut	
	(n)	(%)	man (%)	vrouw (%)	< 25 jaar (%)	25-49 jaar (%)	> 49 jaar (%)	voltijds (%)	deeltijds (%)	spec. regime (%)	arbeiders (%)	bedienden (%)	ambtenaren (%)
Papier- en kartonbewerking													
PC 136 arbeiders	7.075	100,0	71,4	28,6	7,2	73,9	18,9	86,9	13,1	0,0	74,3	25,7	0,0
PC 222 bedienden	5.260	100,0	76,0	24,0	8,5	73,6	17,9	87,9	12,1	0,0	100,0	0,0	0,0
	1.815	100,0	58,1	41,9	3,3	74,9	21,9	84,2	15,8	0,0	0,0	100,0	0,0
Personenvervoer	geen gegevens beschikbaar												
Scheikundige nijverheid													
PC 116 arbeiders	82.633	100,0	69,9	30,1	5,5	75,1	19,4	84,7	15,3	0,0	41,5	58,5	0,0
PC 207 bedienden	34.256	100,0	82,3	17,7	8,2	73,6	18,2	86,4	13,5	0,0	100,0	0,0	0,0
	48.377	100,0	61,1	38,9	3,6	76,2	20,2	83,5	16,5	0,0	0,0	100,0	0,0
Social Profit													
Textiel													
PC 120 textielnijverheid en breiwerk	22.842	100,0	62,8	37,2	4,6	71,9	23,5	86,1	13,9	0,0	78,1	21,9	0,0
PC 120.02 vlasbereiding	17.595	100,0	65,0	35,0	5,2	70,9	23,9	87,6	12,4	0,0	100,0	0,0	0,0
PC 120.03 vervaardigen van en de handel in zakken in jute of in vervangingsmaterialen	183	100,0	89,6	10,4	4,9	60,7	34,4	86,9	13,1	0,0	100,0	0,0	0,0
	57	100,0	40,4	59,6	1,8	71,9	26,3	52,6	47,4	0,0	100,0	0,0	0,0
PC 214 bedienden	5.007	100,0	54,4	45,6	2,6	75,8	21,6	81,2	18,8	0,0	0,0	100,0	0,0
Textielverzorging	5.113	100,0	21,2	78,8	7,2	68,2	24,6	61,6	38,4	0,0	100,0	0,0	0,0
Transport en logistiek voor derden	geen gegevens beschikbaar												
Uitzendsector	64.574	100,0	56,8	43,2	35,0	57,3	7,7	0,3	1,1	98,6	61,7	38,3	0,0
Verhuis	geen gegevens beschikbaar												
Vermakelijkheidsbedrijf	1.957	100,0	55,7	44,3	5,8	77,1	17,1	71,9	27,5	0,6	9,9	90,1	0,0
Voeding	57.305	100,0	67,6	32,4	8,3	72,1	19,6	81,8	18,1	0,0	68,8	31,2	0,0
PC 118 arbeiders	39.417	100,0	71,6	28,4	10,3	70,0	19,6	81,7	18,3	0,0	100,0	0,0	0,0
PC 220 bedienden	17.888	100,0	58,8	41,2	3,8	76,5	19,7	82,3	17,7	0,0	0,0	100,0	0,0

Bijlage 0.3: Evolutie van het aantal werknemers per sector (Vlaams Gewest, 2003-2008)

Bron: RSZ DMFA, situatie op 30/06/2003-2008 (bewerking Departement WSE / Steunpunt WSE)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	evolutie 2007-2008	evolutie 2003-2008
	(n)	(n)	(n)	(n)	(n)	(n)	(%)	(n) (%)
Totaal alle sectoren (met en zonder convenant)	1.944.138	1.966.136	1.992.293	2.014.451	2.045.049	2.083.523	38.474	1,9 139.385
ANPC-bedrijven	231.891	234.207	240.100	247.810	258.001	270.297	12.296	4,8 38.406
Audiovisuele sector	1.276	1.463	1.674	1.964	2.077	2.228	151	7,3 952
Autosector en aanverwante sectoren	32.010	31.483	31.512	31.936	32.562	33.020	458	1,4 1.010
PC 112 garagebedrijf	16.712	16.497	16.276	16.372	16.514	16.582	68	0,4 -130
PSC 142.01 terugwinning van metalen	926	914	920	958	1.015	1.017	2	0,2 91
PSC 149.02 koetswerk	2.589	2.453	2.438	2.424	2.452	2.526	74	3,0 -63
PSC 149.03 edele metalen	483	448	434	411	411	406	-5	-1,2 -77
PSC 149.04 metaalhandel	11.300	11.171	11.444	11.771	12.170	12.489	319	2,6 1.189
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden	1.230	1.688	1.955	1.968	2.039	2.090	51	2,5 860
Binnenscheepvaart	547	581	537	533	595	609	14	2,4 62
Bouw	94.192	93.717	95.096	97.806	99.563	100.510	947	1,0 6.318
Elektriciens	14.106	14.088	13.813	14.598	14.861	15.058	197	1,3 952
Grafische sectoren	9.820	9.620	9.117	8.936	8.649	8.693	44	0,5 -1.127
Groene sectoren	15.938	15.821	15.812	15.261	14.788	14.539	-249	-1,7 -1.399
PC 132 technische land- en tuinbouw	829	886	835	853	831	846	15	1,8 17
PC 144 landbouw	1.321	1.258	1.280	1.316	1.324	1.353	29	2,2 32
PC 145 tuinbouwbedrijf	13.788	13.677	13.697	13.092	12.633	12.340	-293	-2,3 -1.448
Horeca	61.410	62.503	65.931	64.498	64.201	64.478	277	0,4 3.068
Houtsectoren	19.208	18.487	18.104	17.634	17.470	17.002	-468	-2,7 -2.206
PSC 125.01 bosontginningen	69	71	75	75	85	93	8	9,4 24
PSC 125.03 zagerijen en aanverwante nijverheden	679	642	642	606	605	562	-43	-7,1 -117
PSC 125.03 houthandel	1.593	1.588	1.606	1.614	1.610	1.603	-7	-0,4 10
PSC 126 stoffering en houtbewerking	16.867	16.186	15.781	15.339	15.170	14.744	-426	-2,8 -2.123
Internationale Handel, vervoer en logistiek	30.527	31.202	32.494	34.073	34.825	36.628	1.803	5,2 6.101
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	7.798	7.820	8.116	8.390	8.807	8.847	40	0,5 1.049
Kleding en confectie	14.578	14.367	13.995	13.778	13.498	12.896	-602	-4,5 -1.682
PC 109 arbeiders	10.484	10.206	9.648	9.372	8.901	8.348	-553	-6,2 -2.136
PC 215 bedienden	4.094	4.161	4.347	4.406	4.597	4.548	-49	-1,1 454
Lokale besturen	geen gegevens beschikbaar							
Metaal bedienden	48.695	47.533	47.304	47.252	47.467	48.624	1.157	2,4 -71
Metaal arbeiders	115.207	111.141	110.989	109.890	108.580	109.605	1.025	0,9 -5.602
Montage	geen gegevens beschikbaar							

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	evolutie 2007-2008		evolutie 2003-2008	
	(n)	(n)	(n)	(n)	(n)	(n)	(n)	(%)	(n)	(%)
Papier- en kartonbewerking										
PC 136 arbeiders	7.284	7.287	7.280	7.176	7.052	7.075	23	0,3	-209	-2,9
PC 222 bedienden	5.462	5.471	5.453	5.382	5.236	5.260	24	0,5	-202	-3,7
	1.822	1.816	1.827	1.794	1.816	1.815	-1	-0,1	-7	-0,4
Personenvervoer										
geen gegevens beschikbaar										
Scheikundige nijverheid										
PC 116 arbeiders	83.098	82.305	82.234	82.495	81.954	82.633	679	0,8	-465	-0,6
PC 207 bedienden	36.058	35.358	35.026	34.670	34.119	34.256	137	0,4	-1.802	-5,0
	47.040	46.947	47.208	47.825	47.835	48.377	542	1,1	1.337	2,8
Social Profit				230.635	239.102					
Textiel										
PC 120 textielnijverheid en breiwerk	30.702	29.267	27.354	25.346	23.935	22.842	-1.093	-4,6	-7.860	-25,6
PC 120.02 vlasbereiding	24.589	23.448	21.675	19.851	18.554	17.595	-959	-5,2	-6.994	-28,4
PC 120.03 vervaardigen van en de handel in zakken in jute of in vervangingsmaterialen	55	53	48	93	201	183	-18	-9,0	128	232,7
PC 214 bedienden	84	47	80	72	60	57	-3	-5,0	-27	-32,1
	5.974	5.819	5.551	5.330	5.120	5.007	-113	-2,2	-967	-16,2
Textielverzorging	PC 110	5.363	5.180	5.296	5.169	5.113	-56	-1,1	-250	-4,7
Transport en logistiek voor derden										
geen gegevens beschikbaar										
Uitzendsector	PC 322		65.166	64.111	66.544	64.574	-1.970	-3,0		
Verhuis										
geen gegevens beschikbaar										
Vermaakkijheidsbedrijf	PC 304	1.852	1.839	2.052	1.983	1.957	-26	-1,3	105	5,7
Voeding										
PC 118 arbeiders	58.480	58.209	57.763	57.267	57.420	57.305	-115	-0,2	-1.175	-2,0
PC 220 bedienden	40.819	40.468	40.038	39.509	39.567	39.417	-150	-0,4	-1.402	-3,4
	17.661	17.741	17.725	17.758	17.853	17.888	35	0,2	227	1,3

Bijlage 2.1: Samenvattende tabel naar sector:

(1) aantal en aandeel werknemers tussen 18 en 29 jaar (Vlaams Gewest, 2008);

(2) aantal en aandeel werknemers van 50 jaar en ouder (Vlaams Gewest, 2008);

(3) jong/oudratio

Bron: RSZ DMFA, situatie op 30/06/2008 (bewerking Departement WSE / Steunpunt WSE)

	aandeel jongeren (18-29 jaar)		aandeel 50-plussers		jong/oud- ratio	totaal aantal werknemers (n)
	(n)	(%)	(n)	(%)		
Totaal alle sectoren (met en zonder convenant)	479.452	23,0	443.715	21,3	1,1	2.083.523
ANPC-bedienden	66.364	24,6	41.355	15,3	1,6	270.297
Audiovisuele sector	920	41,3	109	4,9	8,4	2.228
Autosector en aanverwante sectoren	9.814	29,7	6.156	18,6	1,6	33.020
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden	193	9,2	956	45,7	0,2	2.090
Binnenscheepvaart	86	14,1	197	32,3	0,4	609
Bouw	27.448	27,3	20.141	20,0	1,4	100.510
Elektriciens	6.078	40,4	2.010	13,3	3,0	15.058
Grafische sectoren	1.609	18,5	1.774	20,4	0,9	8.693
Groene sectoren	4.551	31,3	2.630	18,1	1,7	14.539
Horeca	23.551	36,5	10.433	16,2	2,3	64.478
Houtsectoren	3.949	23,2	4.014	23,6	1,0	17.002
Internationale Handel, vervoer en logistiek	9.173	25,0	5.526	15,1	1,7	36.628
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	4.948	55,9	466	5,3	10,6	8.847
Kleding en confectie	2.136	16,6	2.854	22,1	0,7	12.896
Lokale besturen	20.370	14,5	41.486	29,5	0,5	140.656
Metaal bedienden	7.639	15,7	10.178	20,9	0,8	48.624
Metaal arbeiders	26.852	24,5	20.463	18,7	1,3	109.605
Montage	geen gegevens beschikbaar					
Papier- en kartonbewerking	1.291	18,2	1.339	18,9	1,0	7.075
Scheikundige nijverheid	14.187	17,2	16.005	19,4	0,9	82.633
Social Profit	geen gegevens beschikbaar					
Textiel	2.927	12,8	5.372	23,5	0,5	22.842
Textielverzorging	830	16,2	1.257	24,6	0,7	5.113
Transport en logistiek	8.489	16,6	14.344	28,1	0,6	51.030
Uitzendsector	33.854	52,4	4.986	7,7	6,8	64.574
Vermakelijkheidsbedrijf	425	21,7	335	17,1	1,3	1.957
Voeding	11.297	19,7	11.257	19,6	1,0	57.305

Bijlage 2.2: Gemiddelde uittredeleeftijd per sector (Vlaams Gewest, 2001 en 2005)

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt & Sociale Bescherming bij de KSZ (bewerking Steunpunt WSE)

	2001	2005	'01-'05
Vlaams Gewest	58,4	58,8	0,4
primaire sector	58,2	58,3	0,1
secundaire sector	56,9	57,5	0,6
Winning van delfstoffen; Vervoer van meubels; Houtindustrie; en andere	57,8	58,0	0,3
Vervoer van dranken, voeding en tabak	57,0	57,7	0,7
Textielindustrie en Vervoer van kleding en schoeisel, leer- bontnijverheid	56,0	57,0	0,9
Grafische nijverheid	57,1	57,7	0,6
Chemische nijverheid (incl. cokes e.d.)	57,9	57,8	-0,1
Rubber- en kunststofnijverheid	56,4	57,7	1,2
Vervoer van glas, bakstenen, cement en andere bouwmaterialen	57,3	57,8	0,5
Metallurgie	56,2	56,7	0,5
Vervoer van metaalproducten	57,2	57,7	0,5
Vervoer van machines, apparaten en werktuigen	56,5	57,5	1,0
Vervoer van elektrische machines en apparaten	55,8	56,8	1,0
Vervoer van kantoormachines, computers, audio-, video-, telecom- en medische apparatuur	55,1	55,5	0,4
Vervoer van transportmiddelen	56,1	56,6	0,5
Elektriciteit, gas, stoom en water	59,0	59,0	0,0
Bouwnijverheid	57,0	57,9	0,9
tertiaire sector	57,3	58,0	0,7
Garagewezen	57,5	58,3	0,7
Groothandel en handelsbemiddeling	58,1	58,6	0,5
Kleinhandel	57,2	57,9	0,7
Verhuurdiensten	57,9	58,9	1,0
Horeca	56,8	57,0	0,3
Vervoer	56,5	57,8	1,3
Vervoersondersteunende activiteiten	57,6	58,8	1,2
Post en telecommunicatie	58,5	58,4	0,0
Financiële diensten	57,5	58,3	0,8
Informatica; Advies en bijstand aan ondernemingen en personen; Selectie en terbeschikkingstelling van personeel; Industriële reiniging	56,7	57,6	0,9
overige diensten aan personen	56,9	58,1	1,2
quartaire sector	58,8	59,0	0,2
Openbaar bestuur; Justitie, defensie en openbare veiligheid; Verplichte sociale verzekering	58,7	58,7	0,0
Onderwijs	59,3	59,6	0,3
Ziekenhuizen en overige gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	57,8	58,2	0,4
Recreatie, cultuur en sport; Speur- en ontwikkelingswerk; Afvalwater- en afvalverzameling; straatreiniging; Belangenvertegenwoordiging	59,3	58,8	-0,4

Bijlage 3.1: Werkbaarheid (Vlaams Gewest, 2004-2007)

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2004/2007, SERV-STV-innovatie & arbeid

Aandeel respondenten dat de verscheidene werkbaarheidsindicatoren als 'problematisch' beschouwde.

	Psychische vermoeidheid		Welbevinden in het werk		Leer-mogelijkheden		Werk-privé-balans		Werkbaarheidsgraad	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
Vlaams Gewest	28,9	28,8	18,7	18,1	22,6	19,9	11,8	10,8	52,3	54,1
Bouwsector	31,4	24,1	20,6	17,9	20,5	14,3	12,2	9,4	51,1	57,9
Chemische industrie	29,1	24,0	21,7	19,2	20,5	14,9	11,0	11,2	53,8	57,8
Gezondheids- en welzijnszorg	30,9	30,1	12,8	11,0	18,0	14,0	10,8	9,7	56,1	58,6
Horeca	29,2	30,1	21,0	19,5	32,9	33,5	17,7	10,8	43,4	45,1
Metaalindustrie	25,6	27,0	24,2	24,5	27,5	25,5	9,2	8,5	52,0	50,9
Textiel en confectie	27,5	24,2	25,3	25,3	41,9	36,8	9,6	9,0	43,0	44,7
Transportsector	29,7	31,0	21,0	26,6	29,4	33,9	17,1	14,8	48,9	43,2
Voeding	25,9	32,4	25,7	23,3	30,4	31,7	12,9	11,4	47,6	45,0

Aandeel respondenten dat de verscheidene werkbaarheidsrisico's als 'problematisch' beschouwde.

	Werkdruk		Emotionele belasting		Taakvariatie		Autonomie		Ondersteuning leiding		Arbeids-omstandigheden	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
Vlaams Gewest	31,0	30,6	20,5	20,7	23,8	23,5	20,8	20,2	16,1	16,0	12,1	13,7
Bouwsector	34,6	28,3	10,3	10,5	16,8	15,7	27,2	23,1	14,9	13,6	33,0	32,6
Chemische sector	32,2	28,6	13,7	12,5	22,2	20,0	17,4	16,9	15,7	13,6	10,6	11,1
Gezondheids- en welzijnszorg	32,1	32,2	41,1	39,7	21,5	21,5	19,0	20,2	14,1	13,7	11,2	12,7
Horeca	28,8	25,3	12,6	9,7	36,1	38,2	27,6	29,6	16,5	11,9	14,0	21,0
Metaalindustrie	32,8	36,6	9,9	11,3	27,2	26,2	27,6	26,4	18,5	23,6	19,0	26,5
Textiel en confectie	30,4	31,0	6,2	7,5	33,2	38,4	36,3	32,6	20,5	19,3	17,1	23,2
Transportsector	33,5	30,6	11,8	10,5	29,3	33,2	29,1	28,0	22,0	17,8	20,1	24,0
Voeding	34,3	34,6	11,5	10,2	31,7	34,3	33,7	31,8	18,1	19,7	20,6	24,1

Antwoorden op de vraag "Denkt u in staat te zijn uw huidige job voort te zetten tot uw pensioen?" (2006)

	Neen, ook niet met aangepast werk	Neen, tenzij aangepast werk	Ja
Vlaams Gewest	5,1	28,0	66,9
Bouwsector	5,5	33,7	60,9
Chemische industrie	2,6	24,0	73,4
Drukkerij, uitgeverij	7,2	33,7	59,0
Gezondheids- en welzijnszorg	4,4	32,8	62,8
Horeca	8,9	33,2	57,9
Hout en papier	7,3	34,1	58,5
Land- en tuinbouw	6,6	31,1	62,3
Metaalindustrie	6,0	29,3	64,7
Textiel en confectie	2,8	30,9	66,3
Transportsector	4,7	30,4	64,8
Voeding	5,9	31,7	62,4

Noot: De werkbaarheidsmonitor is gebaseerd op een enquête bij zo'n 20.000 loontrekkenden. De respondenten werden gevraagd om zelf hun sector aan te duiden in een keuzelijst.

Bijlage 4.1: Evolutie en kenmerken van de openstaande VDAB-vacatures uit het normaal economisch circuit zonder interimopdrachten (Vlaams Gewest, 2008)

Bron: VDAB (bewerking Departement WSE)

	evolutie 2007-2008				achtergrondkenmerken					
	2008	t.o.v. 2007	studieniveau	gevraagde ervaring	laag	midden	hoog	<6 m	6m - 2j	+ 2 jaar
	(n)	(%)	(n)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Totaal alle sectoren (met en zonder convenant)	269.122	-12,539	-4,5	47,2	20,7	32,1	64,0	23,9	12,2	6,6
ANPC-bedrijven	16.597	1.353	8,9	18,9	20,1	60,9	78,3	15,1	3,0	3,0
Audiovisuele sector	33	-15	-31,3	24,2	18,2	57,6	69,7	27,3	14,8	14,8
Autosector en aanverwante sectoren	2.124	-719	-25,3	54,5	42,5	3,0	49,4	35,8	14,0	14,0
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden	50	5	11,1	66,0	16,0	18,0	58,0	28,0	18,8	18,8
Binnenscheepvaart	64	-23	-26,4	79,7	17,2	3,1	71,9	9,4	22,3	22,3
Bouw	8.300	-1.352	-14,0	73,1	26,7	0,2	41,9	35,9	17,9	17,9
Elektriciens	1.350	-280	-17,2	40,8	53,4	5,8	48,3	33,8	17,9	17,9
Grafische sector	670	-100	-13,0	61,5	34,2	4,3	68,1	21,0	10,9	10,9
Groene sectoren	1.790	-1.093	-37,9	89,5	9,9	0,6	78,8	16,3	4,9	4,9
Horeca	9.615	-547	-5,4	74,7	21,7	3,7	57,3	32,5	10,2	10,2
Houtsectoren	1.051	-178	-14,5	56,2	42,3	1,4	54,3	31,6	14,1	14,1
Internationale handel, vervoer en logistiek	1.976	-	-	24,0	33,8	42,2	49,4	28,7	21,9	21,9
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	851	-314	-27,0	42,4	42,7	14,9	61,6	29,1	9,3	9,3
Kleding en confectie	714	-150	-17,4	61,1	26,9	12,0	54,1	29,6	16,4	16,4
Lokale besturen	geen gegevens beschikbaar									
Metaal arbeiders	5.041	-2.515	-33,3	49,4	48,6	2,0	54,0	34,5	11,5	11,5
Metaal bedienden	2.603	-412	-13,7	12,3	43,0	44,7	53,2	30,8	15,9	15,9
Montage	geen gegevens beschikbaar									
Papier- en kartonbewerking	geen gegevens beschikbaar									
Personenvervoer	382	-176	-31,5	93,7	6,0	0,3	75,1	23,8	1,0	1,0
Scheikundige nijverheid	2.382	-225	-8,6	34,9	32,0	33,1	66,3	22,6	11,1	11,1
Social Profit	16.689	166	1,0	34,9	23,4	41,7	74,8	21,0	4,2	4,2
Textiel	515	-391	-43,2	66,4	21,0	12,6	60,6	27,0	12,4	12,4
Textielverzorging	477	-220	-31,6	96,4	3,4	0,2	72,5	23,3	4,2	4,2
Transport en logistiek voor derden	2.706	-514	-16,0	91,9	8,0	0,1	54,7	38,7	6,7	6,7
Uitzendsector	472.825	-134.127	-22,1	57,1	26,1	16,8	53,7	34,6	11,7	11,7
Verhuis	115	25	27,8	95,7	4,3	0,0	74,8	13,9	11,3	11,3
Vermaaklijkebedrijf	87	23	35,9	71,3	8,0	20,7	72,4	19,5	8,0	8,0
Voeding	3.537	-690	-16,3	61,9	25,4	12,6	62,9	26,8	10,3	10,3

Bijlage 4.2: Aantal plaatsingen van werkzoekenden volgens geslacht, studieniveau, leeftijd en kansengroep (Vlaams Gewest, 2008)

Bron: VDAB (bewerking Departement WSE)

	totaal (n)	geslacht		studieniveau			leeftijdsklasse			kansengroep			
		man [%]	vrouw [%]	laag [%]	midden [%]	hoog [%]	<25 j [%]	25 - <50j [%]	+50 j [%]	allochtoon [%]	pmha [%]		
Totaal alle sectoren (met en zonder convenant)	50.581	50,8	49,2	41,3	39,6	19,1	35,9	24,7	67,0	8,3	6,7	12,9	7,8
ANPC-bedienenden	2.497	32,2	67,8	14,5	33,1	52,4	24,7	81,8	18,2	0,0	0,0	7,9	5,4
Audiovisuele sector	11	90,9	9,1	9,1	72,7	18,2	81,8	18,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Autosector en aanverwante sectoren	798	87,8	12,2	45,4	50,3	4,4	46,1	50,0	3,9	3,9	10,0	6,6	6,6
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden	18	61,1	38,9	44,4	38,9	16,7	5,6	88,9	16,7	5,6	5,6	16,7	5,6
Binnenscheepvaart	37	97,3	2,7	32,4	54,1	13,5	13,5	78,4	8,1	10,8	2,7	10,8	2,7
Bouw	3.548	97,5	2,5	59,3	38,3	2,4	46,8	50,0	3,2	3,2	13,9	9,6	9,6
Elektriciens	407	97,3	2,7	42,0	54,5	3,4	52,3	44,5	3,2	14,3	3,9	14,3	3,9
Grafische sector	201	67,2	32,8	27,9	60,2	11,9	37,3	58,7	4,0	5,5	7,0	5,5	7,0
Groene sectoren	387	82,7	17,3	57,6	34,6	7,8	39,0	55,8	5,2	16,5	12,4	16,5	12,4
Horeca	1.843	45,4	54,6	55,5	37,4	7,2	42,4	50,7	6,9	16,2	7,9	16,2	7,9
Houtsectoren	426	93,9	6,1	50,7	45,5	3,8	46,2	47,9	5,9	14,1	11,0	14,1	11,0
Internationale handel, vervoer en logistiek	281	54,1	45,9	25,6	49,8	24,6	34,2	61,2	4,6	21,7	3,2	21,7	3,2
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	264	7,2	92,8	33,7	61,4	4,9	67,8	28,0	4,2	13,3	3,4	13,3	3,4
Kleding en confectie	239	30,5	69,5	42,3	41,4	16,3	25,1	67,8	7,1	18,4	3,8	18,4	3,8
Lokale besturen	geen gegevens beschikbaar												
Metaal arbeiders	2.340	89,4	10,6	47,7	49,4	2,9	46,5	49,5	3,9	18,9	7,1	18,9	7,1
Metaal bedienenden	758	83,8	16,2	28,6	48,8	22,6	38,8	56,6	4,6	5,5	2,8	5,5	2,8
Montage	geen gegevens beschikbaar												
Papier- en kartonbewerking	geen gegevens beschikbaar												
Personenvervoer	157	82,8	17,2	58,6	35,0	6,4	10,2	66,2	23,6	14,6	7,6	14,6	7,6
Scheikundige nijverheid	469	70,8	29,2	29,4	52,0	18,6	43,3	53,1	3,6	7,5	2,8	7,5	2,8
Social Profit	4.734	35,8	64,2	44,8	33,8	21,5	23,7	65,4	10,9	14,0	17,0	14,0	17,0
Textiel	193	61,1	38,9	58,5	34,2	7,3	34,7	59,6	5,7	18,1	6,2	18,1	6,2
Textielverzorging	250	24,0	76,0	59,6	35,6	4,8	27,2	64,0	8,8	18,4	16,0	18,4	16,0
Transport en logistiek voor derden	1.258	86,6	13,4	66,1	30,4	3,6	30,8	60,8	8,3	32,3	8,7	32,3	8,7
Uitzendsector	nvt												
Verhuur	47	97,9	2,1	63,8	36,2	0,0	53,2	44,7	2,1	31,9	21,3	31,9	21,3
Vermakelijkheidsbedrijf	33	51,5	48,5	48,5	27,3	24,2	12,1	75,8	12,1	21,2	15,2	21,2	15,2
Voeding	784	59,6	40,4	45,9	44,0	10,1	36,5	57,9	5,6	17,6	8,5	17,6	8,5

Bijlage 5.1: Aantal leerovereenkomsten op 1/02/2009 per sector

Bron: Syntra Vlaanderen, VDAB-studiedienst (bewerking Departement WSE)

	overeenkomsten op 1/2/09	jobs op 30/06/07	aantal overeenkomsten per 1000 jobs
Totaal	3.873	1.989.761	1,9
ANPC Bedienden	72	237.767	0,3
Audiovisuele sector	2	1.879	1,1
Autosector en aanverwante sectoren	420	17.334	24,2
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden	2	2.676	0,7
Binnenscheepvaart	6	830	7,2
Bouw	848	104.001	8,2
Elektriciens	162	14.939	10,8
Grafische sector	3	8.853	0,3
Groene sectoren	155	20.264	7,6
Horeca	338	73.806	4,6
Houtsectoren	69	18.381	3,8
Internationale handel, vervoer en logistiek	3	36.135	0,1
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	644	9.155	70,3
Kleding en confectie	1	13.571	0,1
Metaal	99	160.308	0,6
Papier- en kartonbewerking	3	7.274	0,4
Scheikundige nijverheid	0	83.795	0,0
Social profit	29	247.531	0,1
Textiel	2	27.612	0,1
Textielverzorging	0	5.319	0,0
Transport & logistiek	15	58.028	0,3
Uitzendsector	0	79.850	0,0
Vermakelijkheidsbedrijf	7	2.038	3,4
Voeding	139	62.513	2,2
sectoren zonder convenant	612	nvt	nvt
onbekend	242	nvt	nvt

Bijlage 5.2: Aantal leerovereenkomsten op 1/02/2009 per sector en opleidingsgebied

Bron: Syntra Vlaanderen, VDAB-studiedienst (bewerking Departement WSE)

Opleidingsgebied	n
ANPC Bedienden	72
Polyvalent administratief KMO-medewerker	37
Kleinhandelaar	13
Logistiek medewerker (3j of 1j + 2j kleinhandel)	6
Tandprothesetechnicus	4
Assistent podiumtechnicus	3
PC-technicus	3
Boekhouder	2
Fotograaf	1
Groothandelaar	1
Groothandelaar in bouwmaterialen	1
Hondentrimmer	1
Audiovisuele sector	2
PC-technicus	1
Polyvalent administratief KMO-medewerker	1
Autosector e.a.	420
Garagehouder-hersteller	209
Carrosseriehersteller/technicus	112
Motorfiets-, fiets- en bromfietsmecanici	48
PC-technicus	9
Juwelier-goudsmid	7
Plaatser-hersteller van banden met stuurinrichting	7
Logistiek medewerker (3j of 1j + 2j kleinhandel)	4
Mecanici voor landbouw- en tuinbouwtrekkers	4
Metaalconstructeur	4
Polyvalent administratief KMO-medewerker	4
Aluminiumconstructeur	3
Mecanici	3
Monteur-hersteller van pneumatische en hydraulisch	2
Constructeur van speciale carrosserieën voor vrachtwagens	1
Edelsteenzetter	1
Kleinhandelaar	1
Vulcaniseerder - Plaatser-hersteller van banden me	1
Beheer van gebouwen	2
(Residentieel) Elektrotechnisch installateur	1
Tuinaannemer	1
Bouw	848
Metselaar-betonwerker	235
sanitair installateur-loodgieter	102
Schrijnwerker-timmerman	91
Huisschilder - Wand- en vloerbekleder	75
Tegelzetter	66
Plafonneerder-Cementwerker	64
Installateur van centrale verwarming	52
Dakdekker-plaatser van niet metalen dakbedekkingen	40
Voeger	31
Kassei- en klinkerlegger	12
Vervaardigen van keukenmeubelen en plaatsen ingerichte keukens	11
(Residentieel) Elektrotechnisch installateur	9
Plaatser van systeemwanden en -plafonds	9
Dekvloerlegger	7
Steenhouwer marmerbewerker	6
Zinkwerker	6

Opleidingsgebied	n
Aluminiumconstructeur	4
Glazenmaker	3
Parketvloerlegger	3
Vervaardiger van betonnen stukken	3
Aannemer dichtingswerker-asfaltwerker	2
Plaatser van ingerichte keukens	2
Polyvalent administratief KMO-medewerker	2
Wand- en vloerbekleder	2
Constructeur van pvc ramen, deuren en luiken	1
Decoratieschilder - Wand- en vloerbekleder	1
Fabrikant-plaatser van sierschouwen / vervaardiger	1
Installateur voor gasverwarming	1
Kleinhandelaar	1
Koeltechnicus/frigorist	1
Logistiek medewerker (3j of 1j + 2j kleinhandel)	1
Mecanici voor landbouw- en tuinbouwtrekkers en -	1
Metaalconstructeur	1
Plaatser van industriële vloeren	1
Tuinaannemer	1
Elektriciens	162
(Residentieel) Elektrotechnisch installateur	98
PC-technicus	42
Assistent podiumtechnicus	15
Installateur van centrale verwarming	3
Monteur-hersteller in elektronica...	2
Koeltechnicus/frigorist	1
Polyvalent administratief KMO-medewerker	1
Grafische sector	
Publiciteitstekenaar	3
Groene sectoren	155
Tuinaannemer	93
Paardenhouderij	35
Bloemen- en plantenteler	10
Florist	5
Fruitteler	3
Bosbouwuitbater	2
Hondenfokker	2
Boomkweker - Fruitteler	1
Groentenkweker	1
Hondentrimmer	1
Kassei- en klinkerlegger	1
Pluimveehouder	1
Horeca	338
Restauranthouder	261
Snackbarexploitant	57
Kleinhandelaar	10
Traiteur-banketaannemer	6
Polyvalent administratief KMO-medewerker	2
Metselaar-betonwerker	1
Slager-spekslager	1

Opleidingsgebied	n
Hout	69
Schrijnwerker-timmerman	33
Meubelmaker	9
Vervaardigen van keukenmeubelen en plaatsen ingerichte keukens	9
Plaatser van systeemwanden en -plafonds	5
Hersteller van muziekinstrumenten	2
Parketvloerlegger	2
Vervaardigen van houten koffers voor muziekinstrumenten	2
Assistent podiumtechnicus	1
Decorbouwer	1
Fabrikant van biljarttafels	1
Houtzager	1
Inrichter van motorhomes, caravans, woonwagens, wo	1
Logistiek medewerker (3j of 1j + 2j kleinhandel)	1
Metselaar-betonwerker	1
Internationale handel	3
Polyvalent administratief KMO-medewerker	2
Groothandelaar	1
Kappers, Fitness en Schoonheidszorgen	644
Kapper	595
Schoonheidsspecialiste	46
Bloemen- en plantenteler	1
Dameskapper	1
Kleinhandelaar	1
Kleding en Confectie	1
Polyvalent administratief KMO-medewerker	1
Metaal	99
Metaalconstructeur	63
PC-technicus	9
Mecaniciën	6
Aluminiumconstructeur	5
Motorfiets-, fiets- en bromfietsmecaniciën	5
Carrosseriehersteller/technicus	2
Mecaniciën voor landbouw- en tuinbouwtrekkers en -	2
Assistent podiumtechnicus	1
Constructeur van pvc ramen, deuren en luiken	1
Hoefsmid	1
Publiciteitstekenaar	1
sanitair installateur-loodgieter	1
Schrijnwerker-timmerman	1
Zandstraler, lakker en metalliseerder van metalen	1
Papier en karton	3
Publiciteitstekenaar	3
Scheikundige nijverheid	0
Social profit	29
Tandprothesetechnicus	21
Paardenhouderij	4
Schoonheidsspecialiste	2
Assistent podiumtechnicus	1
Polyvalent administratief KMO-medewerker	1

Opleidingsgebied	n
Textiel	2
Huisschilder - Wand- en vloerbekleder	1
Polyvalent administratief KMO-medewerker	1
Textielverzorging	0
Vermakelijkheidsbedrijf	7
Assistent podiumtechnicus	7
Voeding	139
Brood- en banketbakker	79
Restauranthouder	26
Ambachtelijke chocoladebewerker	11
Slager-spekslager	10
Snackbarexploitant	6
Kleinhandelaar	4
Ambulante handelaar op de openbare markten	2
Traiteur-banketaannemer	1

Bijlage 5.3: Aantal DBSO-jongeren met een werkervaringsplaats op 1/02/2009 per sector

Bron: DBO, VDAB-studiedienst (bewerking Departement WSE)

	deeltijds lerenden met werkervaringsplaats op 1/2/09	jobs op 30/06/07	aantal deeltijds lerenden per 1000 jobs
Totaal alle sectoren (met en zonder convenant)	1.737	1.989.761	0,9
ANPC-bedienden	27	237.767	0,1
Audiovisuele sector	0	1.879	0,0
Autosector en aanverwante sectoren	132	17.334	7,6
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden	0	2.676	0,0
Binnenscheepvaart	0	830	0,0
Bouw	414	104.001	4,0
Elektriciens	29	14.939	1,9
Grafische sector	3	8.853	0,3
Groene sectoren	29	20.264	1,4
Horeca	208	73.806	2,8
Houtsectoren	28	18.381	1,5
Internationale handel, vervoer en logistiek	1	36.135	0,0
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	17	9.155	1,9
Kleding en confectie	2	13.571	0,1
Metaal	179	160.308	1,1
Papier- en kartonbewerking	0	7.274	0,0
Scheikundige nijverheid	9	83.795	0,1
Social Profit	257	247.531	1,0
Textiel	3	27.612	0,1
Textielverzorging	2	5.319	0,4
Transport en Logistiek	27	58.028	0,5
Uitzendsector	0	79.850	0,0
Vermakelijkheidsbedrijf	0	2.038	0,0
Voeding	51	62.513	0,8
sectoren zonder convenant	303	nvt	nvt
onbekende sectoren	16	nvt	nvt

Bijlage 5.4: Aantal leerovereenkomsten op 1/02/2009 per opleidingsgebied

Bron: Syntra Vlaanderen, VDAB-studiedienst (bewerking Departement WSE)

Opleidingsgebied	n
Totaal	3873
Kapper	635
Kleinhandelaar	390
Restauranthouder	325
Metselaar-betonwerker	237
Garagehouder-hersteller	210
Schrijnwerker-timmerman	135
Slager-spekslager	135
(Residentieel) Elektrotechnisch installateur	118
Carrosseriehersteller/technicus	114
Brood- en banketbakker	113
sanitair installateur-loodgieter	106
Tuinaannemer	101
PC-technicus	92
Huisschilder - Wand- en vloerbekleder	87
Metaalconstructeur	81
Snackbarexploitant	73
Tegelzetter	73
Plafonneerder-Cementwerker	69
Polyvalent administratief KMO-medewerker	69
Motorfiets-, fiets- en bromfietsmecaniciën	60
Installateur van centrale verwarming	58
Paardenhouderij	58
Schoonheidsspecialiste	51
Dakdekker-plaatser van niet metalen dakbedekkingen	43
Voeger	35
Assistent podiumtechnicus	29
Logistiek medewerker (3j of 1j + 2j kleinhandel)	26
Tandprothesetechnicus	25
Vervaardigen van keukenmeubelen en plaatsen ingerichte keukens	23
Florist	16
Ambachtelijke chocoladebewerker	14
Kassei- en klinkerlegger	14
Plaatser van systeemwanden en -plafonds	14
Hondentrimmer	13
Publiciteitstekenaar	13
Aluminiumconstructeur	12
Bloemen- en plantenteler	12
Mecaniciën	10
Mecaniciën voor landbouw- en tuinbouwtrekkers en -	10
Meubelmaker	10
Traiteur-banketaannemer	10
Dekvloerlegger	8
Groothandelaar	8
Juwelier-goudsmid	8
Plaatser-hersteller van banden met stuurinrichting	8
Ambulante handelaar op de openbare markten	6
matroos binnenvaart	6
Parketvloerlegger	6
Steenhouwer marmerbewerker	6
Zinkwerker	6
Hersteller van muziekinstrumenten	5
Vervaardiger van betonnen stukken	5
Fotograaf	4
Glazenmaker	4
Aannemer dichtingswerker-asfaltwerker	3

Opleidingsgebied	n
Autobekleder	3
Boomkweker - Fruitteler	3
Constructeur van pvc ramen, deuren en luiken	3
Fruitteler	3
Groentenkweker	3
Hondenfokker	3
Monteur-hersteller van pneumatische en hydraulisch	3
Opticien-brillenmaker/optometrist	3
Boekhouder	2
Bosbouwuitbater	2
Decorbouwer	2
Kleinhandelaar in vleeswaren	2
Koeltechnicus/frigorist	2
Monteur-hersteller in elektronica...	2
Plaatser van ingerichte keukens	2
Verhuizer	2
Vervaardigen van houten koffers voor muziekinstrumenten	2
Vulcaniseerder - Plaatser-hersteller van banden me	2
Wand- en vloerbekleder	2
Bouwer van houten boten	1
Constructeur van speciale carrosserieën voor vrachtwagens	1
Constructeur van vrachtwagen - en aanhangwagenchassis	1
Dameskapper	1
Decoratieschilder - Wand- en vloerbekleder	1
Edelsteenzetter	1
Elektrowikkelaar	1
Fabrikant van biljarttafels	1
Fabrikant-plaatser van sierschouwen / vervaardiger	1
Gieter	1
Groothandelaar in bouwmaterialen	1
Hoefsmid	1
Houtzager	1
Inrichter van motorhomes, caravans, woonwagens, wo	1
Installateur voor gasverwarming	1
Naaister	1
Pianostemmer en -hersteller	1
Plaatser van industriële vloeren	1
Pluimveehouder	1
Schoenmaker en -hersteller	1
Smid	1
Stoffeerder	1
Vervaardiger van plasticen voorwerpen, apparaten	1
Visbereider	1
Zandstraler, lakker en metalliseerder van metalen	1

Bijlage 5.5: Aantal stageplaatsen in het voltijds SO per sector (2007-2008)

Bron: Departement Onderwijs & Vorming (bewerking Departement WSE)

	aantal stageplaatsen schooljaar 2007-2008	jobs op 30/06/07	aantal stageplaatsen per 100 jobs
Totaal alle sectoren (met en zonder convenant)	120.203	1.989.761	6,0
ANPC-bedienden	2.878	237.767	1,2
Audiovisuele sector	13	1.879	0,7
Autosector en aanverwante sectoren	2.566	17.334	14,8
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden	6	2.676	0,2
Binnenscheepvaart	50	830	6,0
Bouw	6.404	104.001	6,2
Elektriciens	2.395	14.939	16,0
Grafische sectoren	932	8.853	10,5
Groene sectoren	1.943	20.264	9,6
Horeca	3.211	73.806	4,4
Houtsectoren	2.554	18.381	13,9
Internationale handel, vervoer en logistiek / Transport en logistiek	1.688	94.163	1,8
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	4.161	9.155	45,5
Kleding en confectie	474	13.571	3,5
Metaal	7.250	160.308	4,5
Papier- en kartonbewerking	65	7.274	0,9
Scheikundige nijverheid	704	83.795	0,8
Social Profit	60.863	247.531	24,6
Textiel	277	27.612	1,0
Textielverzorging	241	5.319	4,5
Vermakelijkheidsbedrijf	64	2.038	3,1
Voeding	1.393	62.513	2,2

Bijlage 5.6: Formele opleiding in de ondernemingen per sector (Vlaams Gewest, 2006)

Bron: Sociale Balansen, Nationale Bank van België, 2006 (Bewerking Departement WSE/Steunpunt WSE)

	Ondernemingen met opleidingsactiviteiten		Deelnemers aan een opleiding		Opleidingskosten			Opleidingsuren			Bedrijven die de Sociale Balansen invulden	
	% van totale aantal ondernemingen	% van de gemiddelde werkelegenheid	% van de gemiddelde werkelegenheid	% van de gemiddelde werkelegenheid	% van personeelskosten	Gemiddelde per uur (€)	% van gewerkte uren	gemiddelde per deelnemer	Aantal bedrijven			
Totaal alle sectoren (met en zonder convenant)	6,9	30,3	0,98	43,2	0,65	30,0	65.106					
ANPC-bedrijven	geen gegevens beschikbaar											
Audiovisuele sector	24,1	26,1	0,40	24,6	0,56	35,5	20					
Autosector en aanverwante sectoren	7,9	17,4	0,49	40,4	0,31	26,8	3.740					
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstbode	geen gegevens beschikbaar											
Binnenscheepvaart	geen gegevens beschikbaar											
Bouw	3,7	10,4	0,31	29,4	0,21	29,3	7.707					
Elektriciens	6,0	14,3	0,35	37,0	0,21	22,2	1.356					
Transport en logistiek voor derden	5,1	6,6	0,16	28,4	0,06	16,2	2.348					
Grafische sectoren	9,8	35,5	0,81	45,1	0,55	23,2	552					
Groene sector	2,0	5,7	0,36	59,0	0,09	22,5	1.010					
Horeca	0,8	4,5	0,24	27,3	0,10	21,2	3.289					
Houtsectoren	6,5	13,8	0,53	28,1	0,40	43,6	1.133					
Internationale handel, vervoer en logistiek	15,6	19,6	0,45	31,7	0,48	35,7	796					
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	0,8	0,6	0,10	8,4	0,02	30,1	742					
Kleding en confectie	2,8	13,8	0,29	17,7	0,31	29,8	925					
Lokale besturen	geen gegevens beschikbaar											
Metaal arbeiders	13,6	32,8	1,03	40,6	0,76	35,0	2.311					
Metaal bedienden	22,8	64,0	1,66	32,5	1,85	45,1	456					
Montage	geen gegevens beschikbaar											
Personenvervoer	3,8	27,0	0,80	31,2	0,64	33,7	405					
Scheikundige nijverheid	24,1	56,1	1,38	53,8	1,16	31,2	1.172					
Social Profit	20,1	48,0	0,83	29,9	0,74	18,0	1.137					
Textiel	22,6	25,5	0,66	28,8	0,59	32,1	419					
Textielverzorging	geen gegevens beschikbaar											
Transport en logistiek voor derden	5,1	6,6	0,16	28,4	0,06	16,2	2.348					
Uitzendsector	geen gegevens beschikbaar											
Verhuis	geen gegevens beschikbaar											
Vermakelijkheidsbedrijf	geen gegevens beschikbaar											
Voeding	14,0	41,8	0,84	35,3	0,70	24,0	1.294					

Bijlage 5.7: Aantal opgestarte IBO's per sector (Vlaams Gewest, 2007-2008)

Bron: VDAB-studiedienst (Bewerking Departement WSE)

	aantal IBO's	jobs op 30/06/07	aantal IBO's per 100 jobs
	(n)	(n)	(n)
Totaal alle sectoren (met en zonder convenant)	12.316	1.989.761	0,6
ANPC-bedienden	156	237.767	0,1
Audiovisuele sector	11	1.879	0,6
Autosector en aanverwante sectoren	366	17.334	2,1
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden	6	2.676	0,2
Binnenscheepvaart	23	830	2,8
Bouw	1.842	104.001	1,8
Elektriciens	216	14.939	1,4
Goederenvervoer & logistiek	221		
Grafische sectoren	94	8.853	1,1
Groene sectoren	167	20.264	0,8
Horeca	640	73.806	0,9
Houtsectoren	238	18.381	1,3
Internationale handel, vervoer en logistiek	71	36.135	0,2
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	151	9.155	1,6
Kleding en confectie	116	13.571	0,9
Lokale besturen	geen gegevens beschikbaar		
Metaal arbeiders	754	112.976	0,7
Metaal bedienden	88	47.332	0,2
Montage	geen gegevens beschikbaar		
Papier- en kartonbewerking	geen gegevens beschikbaar		
Personenvervoer	41		
Scheikundige nijverheid	148	83.795	0,2
Social Profit	91	247.531	0,0
Textiel	42	27.612	0,2
Textielverzorging	52	5.319	1,0
Uitzendsector	268	79.850	0,3
Verhuis	27		
Vermakelijkheidsbedrijf	4	2.038	0,2
Voeding	244	62.513	0,4

Bijlage 5.8: Samenvattende tabel naar sector:

(1) aantal werkzoekende cursisten in een finaliteitsopleiding; (2) aantal opleidingsstages; (3) verhouding aantal opleidingsstages op aantal cursisten in de finaliteitsopleidingen (Vlaams Gewest, 2006-2008)

	2006			2007			2008		
	aantal cursisten 2006	aantal opleidingsstages 2006	% stages t.o.v. cursisten 2006	aantal cursisten 2006	aantal opleidingsstages 2006	% stages t.o.v. cursisten 2006	aantal cursisten 2006	aantal opleidingsstages 2006	% stages t.o.v. cursisten 2006
Totaal alle sectoren	18.261	5.389	29,51	17.894	4.940	27,61	17.670	5.791	32,77
Stopzetting wegens werk	3.277			3.588			4.149		
Totaal alle sectoren (- stopzettingen)	14.984	5.389	35,97	14.306	4.940	34,53	13.521	5.791	42,83
Bewaking	69	0	0	11	0	0	27	0	0
Bouw	2.958	1.088	36,8	2.767	986	35,6	2.795	1.222	43,7
Confectie - vormgeving	470	85	18,1	380	108	28,4	391	134	34,3
Diamant	37	0	0	41	0	0	36	0	0
Elektriciteit	590	355	60,2	638	368	57,7	781	107	13,7
Grafische technieken	612	173	28,3	371	144	38,8	241	190	78,8
Horeca	521	204	39,2	615	180	29,3	597	172	28,8
Hout	256	100	39,1	247	115	46,6	229	101	44,1
Industriële automatisering	1.123	95	8,5	1.118	149	13,3	1.275	193	15,1
Logistiek	1.193	250	21	1.076	172	16	1.159	212	18,3
Metaal	1.456	260	17,9	1.583	285	18	1.538	367	23,9
Milieu	26	25	96,2	16	14	87,5	0	0	0
Primaire sector	86	20	23,3	99	35	35,4	97	33	34
Scheikunde	0	0	0	4	0	0	10	0	0
Schoonmaak	1.088	254	23,4	1.109	240	21,6	1.037	319	30,8
Social profit	194	87	44,9	237	93	39,2	342	256	74,9
Tertiaire sector	5.634	1.753	31,1	5.426	1.421	26,2	4.896	1.489	30,4
Textiel	25	2	8	12	1	8,3	14	2	14,3
Verkoop	559	239	42,8	733	262	35,7	939	565	60,2
Vervoer	1.076	324	30,1	1.146	327	28,5	1.038	360	34,7
Voeding	73	30	41,1	50	3	6	25	4	16
Maritiem / Haven / Expeditie	13	8	61,5	0	0	0	0	0	0
Andere sectoren	202	37	18,3	215	37	17,2	203	65	32

Bijlage 6.1: Werknemersstromen: instroom van werknemers naar statuut per sector (Vlaams Gewest, 2005-2006)

Bron: Datawarehouse AM&SB bij de KSZ (Bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

	Totale instroom		Instroom uit ander paritair comité	Instroom uit uitzendwerk (PC 322)	Instroom uit zelfstandig statuut	Instroom uit vergoede werkloosheid	Instroom uit werkloosheid met vrijstelling van beschikbaarheid	Instroom uit voltijds tijdkrediet/ loopbaanonderbreking	Instroom uit pensioen/brugpensioen	Instroom uit leefloon/financiële hulp	Instroom uit statuut van rechtgevend kind voor kinderbijslag	Instroom uit ander statuut
	(n)	(%)										
Totaal alle sectoren (met en zonder convenant)	305.004	100,0	33,1	8,4	4,2	13,9	2,7	1,8	0,7	1,7	12,2	16,2
ANPC-bedienden	34.946	100,0	38,3	11,6	6,6	9,6	2,5	1,4	0,3	0,3	14,7	14,8
Audiovisuele sector	431	100,0	38,1	7,4	7,0	10,0	3,2	1,9	0,2	0,0	15,5	16,7
Autosector en aanverwante sectoren	5.021	100,0	37,0	13,6	3,7	10,1	2,5	0,2	1,1	0,9	17,4	13,5
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden	352	100,0	50,6	5,7	2,8	14,8	2,6	0,3	3,7	0,9	3,4	15,3
Binnenscheepvaart	99	100,0	19,2	3,0	8,1	17,2	2,0	0,0	3,0	2,0	5,1	40,4
Bouw	13.255	100,0	32,3	5,5	5,1	15,7	5,6	0,2	0,1	1,3	16,2	17,9
Elektriciens	2.856	100,0	32,4	18,0	3,7	9,2	3,6	0,4	0,4	0,5	16,9	15,0
Goederenvervoer & logistiek	geen gegevens beschikbaar											
Grafische sector	742	100,0	29,6	24,4	4,0	13,6	4,4	2,0	0,1	0,5	7,5	13,6
Groene sectoren	2.779	100,0	21,4	6,5	4,7	13,1	3,1	0,9	3,9	4,1	17,6	24,7
Horeca	17.665	100,0	15,7	4,9	5,1	13,4	1,9	0,5	1,7	2,5	32,1	22,3
Houtsectoren	2.271	100,0	35,1	17,0	2,9	13,1	3,0	0,7	1,3	0,8	11,6	14,5
Internationale handel, vervoer en logistiek	4.371	100,0	42,4	20,8	3,7	8,3	2,1	1,9	0,4	0,4	9,5	10,7
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	2.245	100,0	21,1	3,8	5,8	10,3	2,0	0,4	0,2	1,0	39,1	16,3
Kleding en confectie	1.871	100,0	40,1	16,4	3,5	13,8	3,6	2,4	0,4	0,6	5,5	13,7
Lokale besturen	geen gegevens beschikbaar											
Metaal arbeiders	12.291	100,0	23,5	25,2	2,2	15,5	3,9	0,9	0,5	0,9	12,0	15,3
Metaal bedienden	4.744	100,0	52,6	12,9	3,0	5,4	1,2	1,2	0,5	0,1	11,0	12,2
Personenvervoer	geen gegevens beschikbaar											
Scheikundige nijverheid	7.484	100,0	45,4	20,6	2,9	7,8	0,9	1,6	0,2	0,3	9,0	11,3
Social Profit	26.609	100,0	32,0	3,3	4,1	17,9	5,0	4,8	0,4	1,3	17,8	13,5
Textiel	1.741	100,0	32,0	26,9	3,8	13,8	2,2	2,1	0,4	0,5	5,2	13,0
Textielverzorging	980	100,0	30,4	14,6	3,0	20,5	3,5	3,0	1,6	1,5	3,2	18,8
Uitzendsector	43.204	100,0	35,2	-	2,3	18,0	2,3	0,2	0,6	1,9	21,9	17,5
Verhuis	geen gegevens beschikbaar											
Vermakelijkheidsbedrijf	511	100,0	31,3	4,3	5,1	22,7	1,8	1,4	0,8	0,8	14,5	17,4
Voeding	6.564	100,0	33,6	23,9	4,2	9,5	1,5	1,6	0,7	1,1	10,6	13,3

Bijlage 6.2: Werknemersstromen: uitstroom van werknemers naar statuut per sector (Vlaams Gewest, 2005-2006)

Bron: Datawarehouse AM&SB bij de KSZ (Bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

	Totale uitstroom		Uitstroom naar ander paritair comité	Uitstroom naar uitzendwerk (PC 322)	Uitstroom naar zelfstandig statuut	Uitstroom naar vergoede werkloosheid	Uitstroom naar werkloosheid met vrijstelling van beschikbaarheid	Uitstroom naar voltijds tijdkrediet/ loopbaanonderbreking	Uitstroom naar conventioneel brugpensioen	Uitstroom naar pensioen	Uitstroom naar leefloon/ financiële hulp	Uitstroom naar statuut van rechtgevend kind voor kinderbijslag	Uitstroom naar ander statuut
	(n)	(%)											
Totaal alle sectoren (met en zonder convenant)	275.814	100,0	39,4	6,5	6,3	12,3	1,7	2,7	3,3	6,9	0,6	3,2	17,1
ANPC-bedienden	26.674	100,0	37,3	6,8	13,3	10,5	1,4	2,7	2,4	3,3	0,1	1,3	20,9
Audiovisuele sector	366	100,0	41,5	5,5	12,6	15,6	1,4	1,4	0,5	1,1	0,0	1,4	19,1
Autosector en aanverwante sectoren	4.470	100,0	48,8	8,9	6,7	9,9	1,5	0,4	4,0	3,6	0,4	2,5	13,1
Beheer van gebouwen, vastgoedmakelaars en dienstboden	318	100,0	34,6	7,9	5,0	15,4	0,9	2,2	1,6	12,3	0,9	0,3	18,9
Binnenscheepvaart	76	100,0	27,6	0,0	5,3	18,4	2,6	0,0	1,3	7,9	0,0	0,0	36,8
Bouw	11.194	100,0	25,8	6,1	12,7	15,7	1,9	0,2	9,7	2,4	0,5	1,3	23,6
Elektriciens	2.269	100,0	50,5	8,2	10,2	9,5	1,5	0,7	2,9	2,2	0,2	1,1	13,0
Goederenvervoer & logistiek	geen gegevens beschikbaar												
Grafische sector	882	100,0	35,7	10,9	6,1	13,8	2,9	2,3	12,5	3,1	0,3	0,0	12,4
Groene sectoren	3.554	100,0	28,1	8,4	6,2	13,2	1,7	0,5	0,6	8,7	5,4	3,7	23,5
Horeca	18.240	100,0	26,6	9,4	6,2	12,8	1,6	0,8	0,4	2,4	1,9	15,5	22,5
Houtsectoren	2.526	100,0	48,5	8,7	4,6	11,8	1,7	0,4	6,7	4,1	0,0	0,6	12,8
Internationale handel, vervoer en logistiek	3.488	100,0	44,9	8,6	7,3	8,7	1,4	3,3	2,0	3,0	0,1	0,2	20,6
Kappers, fitness en schoonheidszorgen	1.959	100,0	29,1	8,4	19,4	13,5	1,4	1,4	0,1	0,5	0,9	6,7	18,6
Kleding en confectie	1.952	100,0	38,6	9,2	5,7	16,5	2,3	3,1	6,3	2,7	0,2	0,2	15,2
Lokale besturen	geen gegevens beschikbaar												
Metaal arbeiders	11.675	100,0	35,9	11,9	4,7	11,2	2,1	1,5	13,8	2,4	0,2	0,6	15,5
Metaal bedienden	4.631	100,0	49,0	4,7	8,4	4,6	0,5	1,6	9,3	4,0	0,0	0,0	18,0
Personenvervoer	geen gegevens beschikbaar												
Scheikundige nijverheid	7.721	100,0	47,5	8,0	5,5	8,3	1,3	2,4	8,5	3,8	0,1	0,3	14,5
Social Profit	19.571	100,0	38,0	3,8	5,6	15,1	2,5	8,3	4,9	2,6	0,6	1,6	16,9
Textiel	3.256	100,0	36,1	12,4	4,2	11,7	2,7	2,1	16,5	2,3	0,0	0,0	11,9
Textielverzorging	887	100,0	29,5	14,3	3,3	17,8	2,0	5,2	2,9	3,7	0,3	0,8	20,1
Uitzendsector	40.214	100,0	65,6	-	1,6	12,8	1,9	0,1	0,0	0,6	0,8	2,6	13,9
Verhuis	geen gegevens beschikbaar												
Vermakelijkheidsbedrijf	507	100,0	31,2	3,2	8,3	27,6	2,8	2,8	0,8	2,4	0,6	1,6	18,9
Voedingsnijverheid	7.010	100,0	38,7	11,1	6,3	11,9	1,7	2,3	6,5	2,8	0,6	2,1	16,1

Bibliografie

- Herremans, W. (2006b) De arbeidsmarkt voorbij. Een analyse van uittredepatronen bij vijftigplussers, Eindrapport WAV
- Jacobs, M. et al (2008) *Vlaamse Arbeidsrekening. Openstaande VDAB-vacatures: tijdreeks 2003-2007, Methodologisch rapport 2008*
- Peña-Casas et al. (2009) *Convergence and divergence of working conditions in Europe: 1990-2005*, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Eurofound)
- Significant (2009) *Effectiviteitsmeting 2008 Syntra - Integrale kwaliteitszorg*
- Sels, L., Herremans, W. & Van Woensel, A. (2008) *Welke bedrijfstakken kraken onder demografische druk*, WSE-report
- SERV – STV-Innovatie & Arbeid (2007) *Informatiedossier Vlaamse werkbaarheidsmonitor loontrekkenden 2007*, juni 2007
- SERV – STV-Innovatie & Arbeid (2009) *Langer aan de slag met meer werkbaar werk?*, mei 2009
- UNIZO-studiedienst (2008) *Leerlingen in uw bedrijf, droom of nachtmerrie*, augustus 2008
- Vansteenkiste, S.; Herremans, W. & Sels, L. (2009) Oud en onbezonnen. Het uitredegedrag van vijftigplussers onder de loep. In: *Over.Werk*, Tijdschrift van het Steunpunt WSE, 3/2009
- VDAB-studiedienst (2009), *Lijst van knelpuntberoepen 2008*, april 2009
- VDAB-studiedienst (2009) *Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen 24ste studie 2007-2008*, mei 2009
- Vlaams regeerakkoord 2009-2014, *Een daadkrachtig Vlaanderen in beslissende tijden*, juli 2009

Links

Crisisbarometer: www.werk.be/c-en-o/cijfers/Crisisbarometer/

Sectorfoto's en sectorale cijfers: www.werk.be/c-en-o/cijfers/sectoren/

De **groepssectorfoto** is de eerste publicatie van een nieuwe reeks, **beleidsbarometer** genaamd. Met de beleidsbarometer wil het departement Werk en Sociale Economie jaarlijks één beleidsthema of aspect belichten. Daarin bundelen wij op basis van cijfermatige analyses trends, tendensen en uitdagingen en houden zo de vinger aan de pols van de Vlaamse arbeidsmarkt.

Deze groepssectorfoto geeft sectoren en sociale partners een zicht op de realiteit in hun sector en op hun positie ten opzichte van het Vlaamse gemiddelde en andere sectoren. Het is een instrument dat alle betrokkenen kunnen gebruiken als steunpunt én hefboom om in overleg en vanuit een sectorale invalshoek een strategisch beleid te ontwikkelen als antwoord op de huidige en toekomstige uitdagingen.